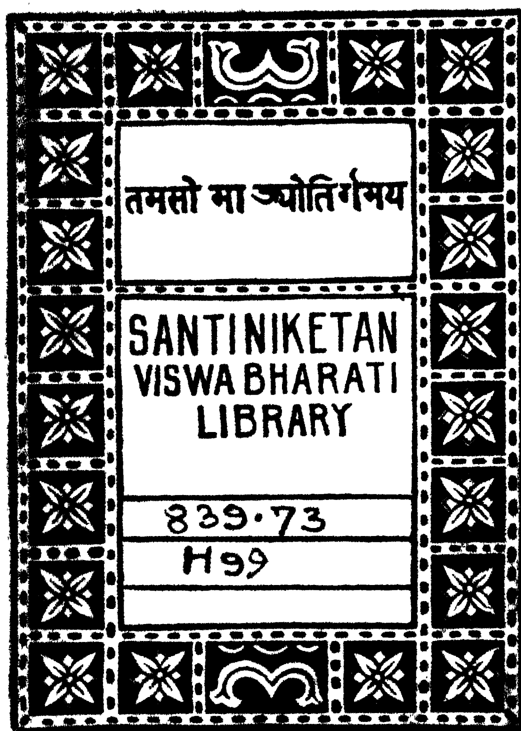


SVENSKA FOLKSAGOR

SAMLADE OCH UTGIVNA

AV

GUNNAR OLOF HYLTÉN-CAVALLIUS

OCH

GEORGE STEPHENS

OMARBETADE AV ELSA DJURKLOU-ASCHAN
MED TECKNINGAR AV EGRON LUNDGREN

FÖRRA DELEN

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

PAPPER FRÅN LESSEBO

STOCKHOLM 1915
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
150783

INNEHÅLL.

Ungdomslandet.

(Från södra Småland.)



Det var en gång en kung, som rådde över ett mäktigt rike. Han var tapper i strid, klok i rådslag och hade god framgång i allt vad han företog sig. Men åren gingo, och kungen blev gammal och grå, så att han nu kunde märka, att han inte skulle leva så länge. Då blev han dyster i hågen, ty han hade livet kärt, och han sporde alla vise män i sitt rike, om det inte funnes något medel att undkomma döden. De vise männen skakade sina huvuden och lade råd med varandra. Men ingen visste att svara till kungens spörsmål.

En dag kom det till kungsgården en gammal spåkvinna, som farit vida över vatten och land och var beryktad för sin klokhet. Kungen frågade den gamla efter vad nytt som hänt ute i världen.

»Herre konung», svarade hon, »det nyaste jag vet är, att du mycket rädes att dö nu se'n du blivit gammal. Därför har jag kommit hit och vill lära dig, hur du skall återvinna ungdom och hälsa.»

Vid detta tal blev kungen mycket glad och frågade, hur det skulle gå till?

»Jo», sade spåkvinnan. »Långt, långt bort, många tusen mil härifrån, ligger ett land, som heter Ungdomslandet. I det landet finns ett slags underligt vatten och växer ett slags kostliga äpplen, och vem som dricker av det vattnet och äter av de äpplena, han blir ung på nytt, vore han än aldrig så gammal. Men inte många äro de, som få smaka därav, ty vägen är lång och full av farligheter.»

När kungen hörde detta, blev han övermåttan glad och lönade spåkvinnan rikligt för hennes goda råd, och så skildes de åt.

Kungen undrade nu hur han skulle erhålla det underbara vattnet och de kostliga äpplena. Slutligen beslöt han att skicka en av sina söner för att hämta dem. Fördenskull lät han rikligen utrusta den äldste prinsen med pengar och allt annat, han kunde behöva, och sände honom i väg.

När nu prinsen farit en lång väg, kom han till en stad, som mycket behagade honom. Då glömde han alldeles bort sitt ärende, levde i sus och dus och tänkte inte vidare på sitt löfte att fara till fjärran land efter livsvatten åt sin fader.

Det gick nu en tid bortåt, och den gamle kungen längtade mycket efter sin sons återkomst. Men han hördes inte av. Då lät han utrusta sin andre son med gods och guld och skickade även honom att uppsöka det prisade Ungdomslandet. Men när prinsen farit en lång väg, kom han till samma stad och träffade där sin broder. Nu gick det honom, som det gått den äldre prinsen. Han glömde alldeles bort sitt ärende, levde som brodern i sus och dus och tänkte inte vidare på sitt löfte att hämta ungdomsäpplen och livsvatten åt sin gamle fader.



En dag kom det till kungsgården en gammal spåkvinna

När det så gått en lång tid, och ingen av prinsarna kom tillbaka, blev den gamle kungen mycket bräcklig av sorg och ålderdom. Då bad den yngste prinsen sin fader, att också han skulle få draga bort och uppsöka Ungdomslandet. Men som kungen inte hade kvar mer än denne ende son, ville han ogärna bifalla prinsens begäran utan bad honom stanna, där han var. Men prinsen var envis, och så fick han äntligen råda.

Kungen lät nu utrusta sin yngste son med gods och ägodelar, och prinsen gav sig på väg. Men den gamle kungen satt ensam och övergiven i sitt rike och bidade med mycken oro, att någon av hans söner skulle komma hem igen.

Den unge prinsen färdades nu en lång väg och kom slutligen till en stor stad, där han träffade sina äldre bröder. Då bådo prinsarna honom stanna kvar och inte göra sig bekymmer för den gamle gubben där hemma. Men prinsen ville inte svika sitt ord utan svarade nej och tog avsked av dem. Han drog så vida omkring genom många och stora riken. Och vem helst han mötte frågade han om vägen till Ungdomslandet, men det var ingen, som kunde giva honom något besked därom.

En dag gick prinsen vilse uti en mycket stor skog. När han nu såg sig omkring efter härbärge, fick han se ett litet ljus, som på långt avstånd flämtade mellan träden. Prinsen gick då dit och kom till en liten jordhytta, där det bodde en mycket gammal kvinna.

Prinsen frågade nu, om han kunde få stanna där över natten, och det fick han, sade käringen. Under det de talades vid, frågade hon efter hans ätt och ärende. Prinsen svarade, att han var en kungason, som dragit bort att söka efter Ungdomslandet, och

frågade, om kanske gumman kunde giva honom besked därom. Då sade käringen:

»Jag har levat i tre hundra vintrar, och ännu har ingen berättat mig om det landet, som du talar om. Men jag råder över djuren på marken. Kanske är det någon av mina undersåtar, som hittar vägen. Tidigt i morgon skall jag fråga dem därom.»



När nu dagen grydde och solen rann upp, gick käringen ut och blåste i sin pipa.

Prinsen tackade henne för hennes goda löfte, och så blev han där över natten.

När nu dagen grydde och solen rann upp, gick käringen ut och blåste i sin pipa. Då blev det ett starkt gny i skogen, och där kommo löpande alla slags fyrfota djur både från när och fjärran.

Sedan djuren voro församlade och hade hyllat sin

drottning, sporde den gamla, om det var någon ibland dem, som kände vägen till Ungdomslandet?

Djuren höllo en lång överläggning härom, men det var ingen, som kunde svara på hennes spörsmål. Då vände gumman sig till prinsen och sade:

»Jag kan nu inte hjälpa dig mer. Men jag har en syster, som råder över fåglarna i luften. Hälsa henne från mig! Kanske vet hon någon råd!»

Käringen befallde nu ulven att föra prinsen till hennes syster. Han satte sig genast upp på ulvens rygg, och det bar av över skog och mark, över berg och dal, många villa stigar.

Sent på aftonen, när solen gått ned, fingo de se ett litet ljus, som flämtade mellan träden.

»Nu äro vi framme, ty här bor min drottnings syster», sade ulven.

Han vände så hem igen. Men prinsen gick vidare och fann en liten jordkoja, och där inne satt en mycket, mycket gammal kvinna. Hon frågade genast om hans ätt och ärende. Prinsen svarade, att han var en kungason, som dragit bort att leta efter Ungdomslandet, hälsade tillika från hennes syster, som rådde över djuren på marken, och frågade, om hon inte kunde visa honom vägen till Ungdomslandet. Då svarade käringen:

»Jag har levat i sex hundra vintrar, och ännu har ingen berättat mig om det landet. Men jag råder över fåglarna i luften. Kanske några av mina undersåtar hittar vägen. Tidigt i morgon skall jag spörja dem därom.»

Prinsen tackade henne för det goda löftet, och så blev han där över natten.

När solen gick upp morgonen därpå, gick käringen

ut och blåste i sin pipa. Då blev ett starkt susande och dånande i luften, och där kommo farande alla himmelens fåglar, stora och små, både från när och fjärran.

Sedan de voro församlade och hade hyllat sin drottning, sporde den gamla, om någon av dem visste vägen till Ungdomslandet. Fåglarna höllo en lång överläggning härom, men slutet blev, att det visste ingen av dem.

Då vände gumman sig till prinsen och sade:

»Då kan jag inte hjälpa dig mer. Men jag har en syster, som råder över fiskarna i havet. Far dit och hälsa henne från mig. Vet inte hon någon råd, så är det heller ingen, som vet det.»

Käringen befallde nu örnen att föra prinsen till hennes syster. Och prinsen steg upp på örnens rygg, och det bar av som en stormvind över blåa hav och gröna skogar.

Sent om aftonen fingo de se ett litet ljus, som tindrade mellan träden.

»Nu äro vi framme, ty här bor min drottnings syster», sade örnen, tog så avsked av prinsen och flög hem till sin matmor igen.

Men prinsen trädde in i stugan. Där bodde en gammal, gammal gumma. Henne frågade han, om han kunde få låna hus över natten. Det fick han, sade hon, men hon ville veta hans ätt och ärende. Prinsen svarade då, att han var en kungason, som dragit bort att söka efter Ungdomslandet, och hälsade tillika från hennes syster, som rådde över fåglarna i luften. Han frågade därpå, om hon kanske kunde visa honom vägen till Ungdomslandet? Då sade käringen:

»Jag har nu levat i nio hundra vintrar, och ännu aldrig har någon berättat mig om det landet, som du

nämner. Men jag råder över fiskarna i havet. Kanske någon av dem hittar vägen. Tidigt i morgon skall jag spörja dem därom.»

Prinsen tackade henne, och så blev han där över natten.

Tidigt på morgonen gick käringen ut och blåste i sin pipa. Då blev ett starkt sorl och brusande i havet, och vattnet skummade av de oräkneliga fiskar, stora och små, som kommo från när och fjärran.

Sedan alla kommit tillsammans och hade hyllat sin drottning, sade den gamla:

»Jag har kallat er för att jag vill veta, om någon av er känner vägen till ett land, som heter Ungdomslandet?»

Fiskarna höllo nu en lång rådplägning, men slutet blev, att det var ingen av dem som visste.

Då blev käringen misslynt och sade:

»Äro ni alla samlade än? Jag kan inte se den gamla valen, och han är annars inte den minsta av er.»

I detsamma hördes ett starkt brusande ute på havet, och den gamla valen kom hastigt farande genom böljorna. Gumman sporde, varför han inte kommit med de andra, men han ursäktade sig med, att han farit så lång väg.

»Var har du då varit?» frågade gumman.

»Jo», svarade valen, »jag har farit många tusen mil. Jag kommer just nu från ett fjärran land, som heter Ungdomslandet.»

Då käringen hörde detta, blev hon mycket glad och sade:

»Det skall bli ditt straff för ditt dröjsmål, att du ännu en gång skall fara till Ungdomslandet och föra denne ungersven med dig fram och tillbaka på resan.»

Därpå tog hon avsked från prinsen och önskade honom lycka på färden. Och prinsen satte sig upp på valens rygg, och det bar av i brusande fart långt hän genom vattnet.

De färdades så hela dagen igenom och kommo sent om aftonen till det prisade Ungdomslandet. Då sade valen:

»Jag vill nu ge dig ett gott råd, som du noga skall följa, om du vill att ditt förehavande skall lyckas. Uti det förtrollade slottet faller allt i sömn vid midnattstimmen. Gå då upp i borgen och tag ett enda äpple och en enda flaska vatten, men sinka dig inte, utan skynda dig genast tillbaka. Om du dröjer över själva midnattsstunden, gäller det bägges vårt liv.»

Prinsen tackade valen för hans goda råd och lovade göra i allt, som fisken hade sagt honom.

Vid midnattstid gick prinsen upp till det förtrollade slottet och fann allting, som den vise valen hade förtäljt. Framför borgporten voro grymma djur, björnar, ulvar och drakar, men alla lågo de i en tung dvala, och det tycktes, som hade hela borgen stått öde.

Prinsen vandrade så genom många stora rum, det ena präktigare än det andra, och kunde inte nog förundra sig över den myckna rikedom, som överallt låg för hans ögon. Slutligen kom han i en stor sal, som var präktigt smyckad med täcken av guld och silver. Mitt i den stora salen växte ett träd med de allra kostligaste äpplen, och bredvid trädet var en källa, vars vatten skimrade som klart guld och gav en underbar klang, när det rann över stenarna.

Prinsen förstod nu, att han äntligen funnit, vad han så länge sökt efter. Han sprang därför fram och fyllde sin flaska med livsvatten ur den kostliga källan. Men



Jag har nu levat i nio hundra vintrar, och ännu aldrig har någon berättat mig om det landet.»

när han kom till trädet, kunde han inte hålla sig utan glömde valens ord och plockade hela sin väska full med friska ungdomsäpplen.

Prinsen skulle nu vända åter, men han kunde inte så lätt övervinna sin åtrå att ännu en stund se sig om i det förtrollade slottet. Han fortsatte därför sin vandring ur rum och i rum, ur sal och i sal och tyckte att den ena överträffade den andra.

Slutligen kom han i ett rum, som mer än alla de övriga var smyckat med guld, silver och ädla stenar. Mitt i det präktiga rummet stod en säng, bäddad med blå silkebolstrar, och på bädden slumrade en mö, så ljuv och så fager, att väl aldrig någon sett hennes like i världen. Då rördes hjärtat i prinsens bröst, och han glömde både himmel och jord, sin faders grå hår och den vise valens varningar, och han kunde inte slita sig från henne utan stannade där en stund hos den fagra prinsessan.

När han måste gå sin väg, skrev han på väggen, att Prins Venius av England hade varit där, och ilade så bort ur slottet. Det var också hög tid, ty knappt hade han gått genom borgporten, förrän allt vaknade ur sin dvala, djuren röto, vapen slamrade, och hela borgen blev uppfylld av liv och rörelse. Prinsen satte sig nu hastigt upp på valens rygg, och så bar det av som en blåst över böljorna.

De kommo efter en stund ut på villande havet. Då sänkte sig valen plötsligt ner under vattnet och drog prinsen med sig. När de åter kommo upp, var prinsen mycket förfärad och tänkte, att han varit nära sin sista stund.

»Blev du rädd?» sporde valen.

»Ja», sade prinsen, »jag har aldrig varit så rädd!»

»Lika rädd var jag, när du tog för många äpplen», sade valen.

De färdades ännu en stund, och valen dök åter ner i havet. Men den gången blev han mycket längre under vattnet än förut, och när de kommo upp, var prinsen nästan halvdöd av förskräckelse.

»Blev du rädd?» sporde valen.

»Ja», svarade prinsen, »aldrig i mitt liv har jag varit så rädd.»

»Lika rädd var jag, när du sov hos den unga prinsessan», sade valen.

Då de färdats åter en stund, dök valen för tredje gången ner i havet. Men denna gången for han så djupt, att prinsen trodde sig aldrig mer få skåda dagens ljus. När de kommo upp, sporde valen:

»Blev du rädd?»

»Ja», svarade prinsen, »aldrig i mitt liv har jag varit så nära döden.»

»Lika rädd var jag, när du skrev ditt namn på väggen», sade valen.

Därefter fortsatte de sin färd utan vidare äventyr, tills de kommo till andra stranden.

Nu tog prinsen avsked av den gamla valen och gick upp till gumman, som hade sett nio hundra vintrar, och när käringen fick se honom, gladdes hon att hans äventyr avlupit så väl.

Prinsen sade nu, att han ville vedergälla henne för hennes goda bistånd, och gav henne därför att äta ett äpple från Ungdomslandet och en dryck av det kostliga livsvattnet. Då fick man se ett stort under, ty den gamla, gamla gumman skiftade sin hamn, skrynklorna försvunno från hennes ansikte, munnen fylldes med de friskaste tänder, barmen höjde sig, och hon

stod där som en blomstrande mö, sådan hon varit i sina unga dar.

Fiskdrottningen tackade prinsen övermåttan för den stora tjänst han gjort henne, och så skildes de från varandra. Men vid avskedet sade hon:

»Jag vill nu löna dig för din vängåva. Här har du ett betsel. När du skakar på det, så kommer där fram en gångare, som är lika snabb som vinden. Han skall bära dig, vart du önskar.»

Prinsen skakade nu på betslet, som fiskdrottningen lärt honom, och genast kom där fram en gångare lika snabb som vinden.

Prinsen red så hän till den gamla gumman, som hade sett sex hundra vintrar. När nu fågeldrottningen fick se honom, blev hon glad över att hans ärende avlupit så väl. Han tackade henne för senast och sade, att han nu ville vedergälla henne för hennes goda bistånd. Han gav henne så ett äpple från Ungdomslandet och en dryck av livsvattnet. Och nu skedde samma under som med fiskdrottningen. I stället för den gamla gumman stod hon där nu inför prinsen alldeles sådan hon varit i sina unga dar.

Hon tackade honom varmt för denna stora tjänst och sade:

»Jag vill nu löna dig för din gåva. Här har du en duk. Närhelst du breder ut den, skall den dukas med kungliga rätter.»

Så skildes de från varandra. Prinsen tog den kostbara duken, satte sig åter upp på sin fåle och red bort, ända tills han kom till djurdrottningen, som sett tre hundra vintrar.

När nu gumman fick se honom, gladdes hon att hans äventyr slutat så väl. Prinsen ville nu återgälda

henne för hennes goda hjälp och gav henne därför ett äpple och en dryck livsvatten. Då skedde ett nytt under, och i stället för den gamla gumman med de djupa rynkorna och den krokiga gestalten stod där nu en ung, fager jungfru.

Djurdrottningen var överlycklig och kunde inte nog tacka prinsen för hans övermåttan stora tjänst. Hon gav honom ett svärd och sade:

»Jag vill nu löna dig igen. Här har du ett svärd. Vemhelst du hotar därmed skall vika, vore han också det grymmaste vilddjur.»

Prinsen tyckte nu, att han var i allt väl utrustad, och red så vidare, ända tills han träffade sina bröder. Då blev stor fröjd å ömse håll. Men när de äldre bröderna fingo veta, att deras bror hade lyckats i sitt företag, blevo de mycket avundsjuka, lade råd om, hur de skulle svika honom och själva vinna pris av sin fader.

De läto nu tillreda ett ypperligt gästabud och visade honom stor kärlek och vänlighet. Men om natten, när prinsen sov, passade bröderna på och bytte bort ungdomsäpplena och livsvattnet, utan att prinsen visste det eller ens kunde tänka sig en sådan falskhet.

Morgonen därpå tog han avsked av sina bröder, steg upp på sin gångare och red hem till sin faders gård. Kungen blev nu mycket glad över att han återfått sin yngste son, och prinsen gladde sig att hans fader ännu var vid liv.

Han bar så fram sina håvor och bad kungen äta av äpplena och dricka av vattnet, att han skulle bliva ung på nytt. Men det märktes ingen förändring, utan kungen var och blev lika gammal och grå som förut. Nu kunde kungen inte tro annat än att hans son velat

gäckas med sin fader och blev högeligen vred. Men prinsen märkte, att han var bedragen, och detta gick honom hårt till sinnes.

En tid därefter kommo även de bägge äldre bröderna hem till kungsgården. De hade mycket att förtälja om sin färd och om alla farligheter de utstått på vägen till Ungdomslandet. Därefter gåvo de sin fader äpplen och livsvatten, att han skulle bliva ung på nytt. Kungen åt och drack och lät sig väl smaka. Nu skedde ett märkligt under, hans grå hår återfingo sin forna färg, munnen fylldes med tänder, skrynklorna försvunno, och han stod där alldeles som i ungdomens dagar. Nu vart fröjd över hela riket, och kungen prisade sina bägge äldre söners trohet och mandom.

Men alla vredgades på den yngste prinsen för att han farit med lögn och falskhet. Det blev nu så dömt, att prinsen skulle kastas i lejonkulan, och domen gick utan nåd i fullbordan. Men när vilddjuren ville sönderslita prinsen, hötte han åt dem med sitt svärd, och de gjorde honom ingen skada. Och när han blev hungrig, behövde han bara breda ut sin duk, och den fylldes med de kostligaste rätter. Han satt så i lejonkulan i sju år, och ingen människa visste att han ännu var vid liv.

Men i Ungdomslandet blev där stor uppståndelse, sedan prinsen farit sin kos, ty livsvattnet och äpplena voro borta. Och innan ett år hade gått, fick prinsessan en liten prins. Den lille hade i vänstra handen en så förunderlig växt liksom ett äpple, och äpplet ville inte gå bort. Prinsessan lät då samla alla visa kvinnor i hela Ungdomslandet och sporde dem, hur hennes son skulle bliva fri från sitt lyte. Kvinnorna rådgjorde

länge med varandra, men slutet blev, att han inte skulle bliva kvitt äpplet, förrän han fick träffa sin fader.

Då nu den lille prinsen växte upp, visade han mera förstånd och fattningsförmåga än andra barn. Ja, ingenting var så krokigt och konstigt, att han inte kunde reda det, och vid sju års ålder kunde han redan stava sin faders namn, som stod skrivet på salsväggen.

Hans mor fick nu en stark längtan att draga bort och uppsöka prins Venius. Hon lät därför sätta sina skepp i sjön, utrustade dem på det präktigaste med dyrbart gods och utvalt manskap. Därefter gick prinsessan ombord tillika med sin unge son, hissade segel, och de foro långt bort över havet till England.

När nu den präktiga skeppsflottan kom utanför staden, blev där mycken oro och uppståndelse, ty alla trodde att det var en fientlig härsmakt. Men prinsessan lade till vid bryggan och skickade sändebud till kungen, att hon ville träffa prins Venius. Då blev kungen mycket bekymrad, ty han mindes väl, att prinsen blivit kastad för vilddjuren, fast han inte ville bekänna det.

Han höll nu råd med sina män, om vad som vore att göra, men ingen visste hjälp i en sådan belägenhet. Slutet blev, att kungen skulle skicka sin äldste son, eftersom han inte kunde skicka den yngste, och där sändes bud till prinsessan, att prins Venius skulle komma dagen därpå.

Tidigt om morgonen lät prinsessan breda gyllne täcken över vägen och satte sig själv med sin lille son på skeppsbryggan för att taga emot prinsen. Efter en stund kom den äldste prinsen ridande ut ur staden

och ner mot skeppen. När han nu såg de präktiga tyger, som voro bredda på vägen, undrade han över all denna rikedom och höll åt sidan, så att inte hans häst skulle trampa en så dyrbar vävnad.

Han kom så ner till skeppsbryggan, där prinsessan satt i högsätet, omgiven av allt sitt folk. Men när den lille pilten såg honom varligt skrida fram mot bryggan, ropade han ivrigt:

»Denne är icke min fader!»

Och äpplet i gossens hand satt också kvar som förut.

Då måste prinsen vända hem med ringa heder och oförrättat ärende. Men prinsessan lät förkunna, att hon inte skulle fara därifrån, innan hon funnit den rätte prins Venius.

Andra dagen skickade kungen sin andre son, men det gick på samma sätt. Prinsen ville inte rida på de dyrbara guldtäckena, och när han så kom till skeppsbryggan, där prinsessan satt i sitt högsäte, ropade pilten, som stod vid hennes knä:

»Inte kan detta vara min fader!»

Äpplet satt också kvar i gossens hand som förut.

Prinsen fick fara hem han också, och alla tyckte han lidit stor skam. Men som prinsessan nu kunde förstå, att man handlade mot henne med svek och falskhet, blev hon vred och gick i land med hela sin härsmakt. På samma gång sände hon bud till kungen, att hon ville se den rätte prins Venius, vore det också blott ett ben efter honom, annars skulle hon inte lämna sten på sten kvar i hela staden.

Nu blev allmän bestörtning, och kungen visste inte, hur han skulle bära sig åt i denna stora farlighet. Äntligen tyckte han det var bäst att sända bud till

lejonkulan för att se, om där funnes några kvarlevor efter hans yngste son.

När nu sändebuden kommo ut till lejongården för att uppsöka benen efter prins Venius, se, då satt han där själv livs levande och lekte med de vilda djuren. Då kan man veta, att det blev fröjd över stad och land, och alla bådo prinsen att han skulle gå därut. Men han var ond och ville inte komma, förrän till sist hans egen fader föll på knä för sin son och lovade bättra vad han förut brutit mot honom.

När solen gick upp tredje dagen, lät prinsessan åter breda guldtäcken över vägen, satte sig i högsätet med den lille pilten vid sitt knä och alla sina män omkring sig.

Då klädde sig prins Venius på det allra präktigaste i silke och scharlakan, band svärdet vid sidan, skakade sitt betsel och steg upp på sin vindsnabba gångare. Han red så vägen fram mot skeppen, och alla, som sågo honom, tyckte att han flög genom luften, ty så skön en ryttare och så snabb en fåle har ingen sett varken förr eller sedan.

När nu pilten fick se honom, där han rände fram över guldvägen, ropade han glad:

»Detta är min fader! Detta är min fader!» Och i samma stund föll äpplet bort ur barnets hand.

Då steg prinsessan upp ifrån sitt högsäte, gick prinsen till mötes och mottog honom med stor glädje och kärlek.

Och allt folket stod och såg däruppå och tänkte, att man väl måste leta länge för att finna en hurtigare man och en fagrare kvinna i världen.

Prinsen och hans fagra brud foro nu in i staden, och kungen lät tillreda ett bröllop, så att det skulle

både höras och spörjas. Och när gästabudet hade stått med lust och lek, foro prins Venius och hans drottning bort till Ungdomslandet, och där leva de än i dag.

Men de svekfulla bröderna kastades i lejongropen, och ingen har sport, att de någonsin kommo därifrån.

Kung Älver.

(Från Dalarne.)



et var en gång en gubbe och en gumma, som bodde på ett torp i skogen. De hade en enda son. Han var hurtig och frimodig i allt vad han tog sig till, och de väntade, att han skulle bli dem ett gott stöd på ålderdomen. Men pojken hade sitt huvud för sig. Aldrig ville han arbeta och bruka jorden utan bara driva omkring och gå på jakt. Gubben och gumman sörjde mycket häröver, men de läto honom göra, som han ville, och så gick tiden, den ena dagen efter den andra.

När pojken var bortåt femton eller sexton år gammal, hände sig en dag att han fick se en stor fågel komma farande och slå ner i ett högt träd i skogen. Fågeln var inte lik andra fåglar, som han sett förut, utan var mycket, mycket grannare, och fjädrarna lyste i solen, så det var en lust att se.

Pojken funderade inte länge utan smög närmare och närmare, spände sin båge, lade pilen på strängen och sköt fågeln, så den föll till marken. Men i detsamma hände något märkvärdigt, ty när fågeln föll, skiftade den hamn och blev en fager ungersven med gullkrona på huvudet.

»Käre gosse», bad ungersvennen, »låt mig få behålla livet, för jag är kung Älver, och om du ropar på mig, när du kommer i nöd, så vill jag göra dig lika gott igen.»

Pojken hade inte hjärta att göra honom något ont utan lät honom leva, om han bara ville stå fast vid sitt ord. Det lovade svennen. Och så skildes de åt. Kung Älver återtog sin fågelhamn och flög sin kos, och pojken vände åter mot hemmet. Men efter den dagen hade han inte mer någon ro utan bara längtade att få ge sig hemifrån och ut i världen att pröva sin lycka.

Gubben och gumman kunde till slut inte motstå hans böner utan sade, att pojken finge råda i det som i allt annat. Han tog så farväl av sina föräldrar och gav sig ut att vandra.

När han nu hade gått mycket länge, kom han slutligen till ett högt berg. Där gick han in och begärde tjänst, och det fick han. Han stannade så i berget över vintern, fast han inte alltid hade det så värst gott, för käringen, som han tjänade, var ett troll, stygg och elak på alla vis.

När ett år hade gått, gick han till sin matmor och bad att få bli fri från tjänsten. Trollet svarade ja härtill och frågade, vad han ville ha för lön. Pojken svarade, att hon fick ge, som hon tyckte.

»Då vill jag också ge dig, vad du helst önskar», sade hon. »Här har du en rustning av järn, och den är så konstigt smidd, att intet vapen biter på den. Och så ger jag dig hundra mans styrka, så du lättare kan röra dig i järnrustningen.»

Pojken var mycket belåten, tog rustningen och gav sig åter ut att vandra. Och nu tyckte han, att han nog kunde slå sig fram i världen.

Hur han nu gick och gick, så kom han till ett annat berg. Där bodde trollets syster, och hon var ännu mycket värre på allt sätt än hans förra matmor. Pojken tvekade likväl inte utan gick in och bad om tjänst. Så blev han där över vintern. När han tjänat där ett år, gick han till sin matmor och bad att få bli ledig ur tjänsten. Käringen sporde då, vad han önskade i lön. Pojken svarade, att hon fick ge, som hon tyckte.

»Då vill jag också ge dig vad du helst önskar», sade hon. »Här har du en rustning av silver, och den är så konstigt smidd, att intet vapen biter på den. Dessutom ger jag dig två hundra mans styrka, så du lättare kan röra dig i den.»

Pojken var mycket förtjust, tog silverrustningen och gav sig sedan åter ut att vandra.

När han nu färdades genom skog och ödemarker, kom han slutligen till ännu ett högt berg. Där bodde också en trollpacka, och hon var mycket, mycket argare än någon av de andra. Pojken lät dock inte avskräcka sig utan gick in och begärde tjänst. Han blev väl mottagen och stannade så i berget över vintern, fast han inte alltid hade det så värst gott, för hans matmor var det styggaste troll man kunde tänka sig.

När han varit där ett år, bad han sin matmor att bli fri ur tjänsten. Hon frågade då, vad lön han ville ha. Pojken svarade, att hon kunde ge, som hon tyckte.

»Om så är», sade käringen, »skall du inte få sämre lön hos mig än hos mina systrar.»

Därmed gav hon honom en hund, som var både stor och stark och hade många förträffliga egenskaper, och en rustning av guld, som intet vapen kunde bita på, och slutligen tre hundra mans styrka, så han lättare skulle kunna röra sig i guldrustningen.

Pojken tackade för hennes gåva, tog så sina vapen, lockade sin hund och gav sig glad i hågen på väg. Han vandrade nu ända tills han kom till en stor, stor kungsgård. Efter att ha gömt sin hund och sina vapen i skogen, gick han fram till kungsgården och begärde tjänst som kolpojke. Och det fick han.

Över kungsgården rådde en kung, som hade tre unga döttrar, så fagra att maken väl inte fanns i hela världen. Men det var liten fröjd med det, ty det var spått om prinsessorna, att när de blivit femton år gamla, skulle de bli tagna av trollen. Deras far sörjde mycket häröver, och allt som det led på tiden att den äldsta prinsessan skulle fylla femton år, ökades hans sorg, så han visste sig ingen råd.

Han lät nu utgå ett påbud över hela riket, att om det fanns någon kämpe och man, som kunde frälsa prinsessan, så skulle han få henne och halva riket. Men så många där fanns, var där ändå ingen, som vågade en strid med trollen för att vinna henne.

När nu den dagen kom, ledsagades prinsessan ner till sjöstranden med all den prakt och hedersbevisning, som kunde hövas en kungadotter. Där satte hon sig ner på sanden, och det var ynkligt att se, när hon skulle skiljas från sin fader och sina fränder, ty de trodde aldrig de skulle få återse varandra. Kungen och hans folk vände nu tillbaka till kungsgården, och kungen var så bedrövad, att han varken åt eller drack eller ville på något vis låta trösta sig.

Under tiden bad kolpojken sin mästare om lov att få gå ut och se sig om. Och det fick han. Han sprang så bort till skogen, där han gömt sina vapen, klädde sig i järnrustningen, band svärdet vid sidan, lockade sin hund och gick så framåt stranden.

När han nu kom dit, där prinsessan satt, fick han plötsligt se ett stort järnskepp ute på sjön, och när det löpte in mot land, kände han igen just samma trollpacka, som han tjänat hos det första året. Då tänkte han för sig själv: Hå hå, är det du! Då lär det allt bli en lustig lek, innan vi skiljas åt.

I detsamma hade trollet blivit honom varse och ropade åt honom att draga hennes skepp i land. Pojken gjorde som hon bad, fattade i framstammen och ryckte till, så att skeppet for högt upp på sanden.

Trollet steg nu ur och hade en stor hund med sig. När nu pojkens hund och trollhunden fingo syn på varandra, röko de genast ihop och började slåss.

»Se, våra hundar slåss», sade trollet.

»Ja, låt dem det», sade pojken.

»Min hund biter ihjäl din», fortfor trollet.

»Å, inte ännu», sade pojken.

Och därmed bet hans hund ihjäl trollhunden. När käringen såg detta, blev hon vred och fattade tag i pojken och kastade honom många alnar upp i luften. Men han blev inte rädd för det utan drog sitt svärd och ropade:

»Friskt upp och lätt ned.
Kung Älver hjälpe mig!»

och högg i detsamma huvudet av henne. Därefter skar han av trollets tunga, gömde den hos sig och gick sin väg, hur mycket än prinsessan bad honom stanna. Fast hon nu sett allt som tilldragit sig, kunde hon ändå inte känna igen kolpojken och anade ej, att det var han, som frälst henne.

När nu ett år gått, fyllde den andra prinsessan femton år, och nu skulle även hon föras ut till havsstran-

den som hennes syster. Det blev nu åter sorg över hela kungsgården, och när dagen var inne, ledsagades prinsessan ned till stranden med krona på huvudet och under stor hedersbevisning. Men ingen tordes försöka rädda henne utom bara kolpojken.

Han bad sin mästare om lov att få gå ut en stund, och då han det fick, skyndade han bort till skogen, klädde sig i den präktiga silverrustningen, band svärdet vid sidan, lockade sin hund och vandrade ned åt havsstranden, där prinsessan satt och grät och väntade på att trollet skulle komma och taga henne.

Som nu pojken kom fram till prinsessan, fick han se, hur ett stort silverskepp kom farande ute på havet, och när det kom in mot stranden, kände han igen samma trollkäring, hos vilken han tjänat andra året. Då tänkte han för sig själv: Å, är det du! Då lär det allt bli en blodig lek, innan vi skiljas åt.

I detsamma hade trollpackan fått syn på honom. Hon ropade då, att han skulle draga hennes skepp i land. Pojken gjorde så, fattade i framstammen och ryckte till, så skeppet flög högt upp och sanden yrde runt omkring. Trollet steg nu ur och hade en hund med sig. När nu pojkens hund och trollhunden fingo syn på varandra, började de slåss av alla krafter.

»Se, våra hundar slåss», sade trollet.

»Ja, låt dem göra det», sade pojken.

»Min hund biter ihjäl din», sade trollet.

»Å, inte än», sade pojken, och därmed bet hans hund ihjäl trollhunden.

Nu blev käringen så ursinnig, att hon gick fram, tog tag i pojken och kastade honom många famnar upp i luften. Men pojken aktade litet om det utan drog sitt svärd och ropade:

»Friskt upp och lätt ned.
Kung Älver hjälpe mig!»

Och i detsamma högg han huvudet av henne. Sedan skar han av trollets tunga och gick sin väg. Fast prinsessan tackade honom och bad honom stanna, ville han det ändå inte. Och aldrig föll det varken henne eller någon annan in, att det var den fattige kolpojken, som frälst henne.

Ett år därefter skulle kungens yngsta dotter givas i trollens våld. Då avlöpte allt som förut. Men ingen vågade denna gången heller försöka frälsa henne, ingen mer än kolpojken.

Han bad även denna gång sin mästare om att få gå ut en stund. Och då han det fick, skyndade han genast bort till skogen, klädde sig i den präktiga guldrustningen, band svärdet vid sidan, lockade sin hund och begav sig hastigt ned åt sjöstranden. När han nu kom fram till prinsessan, där hon satt och grät, gjorde det honom ont om hennes ungdom och skönhet, så han gick fram och talade till henne och tröstade henne så gott han kunde.

Strax därpå fick han se ett stort guldskepp, som kom seglande ute på sjön och styrde kurs mot stranden. Han såg då, att på skeppet var den elaka trollpackan, som han tjänat hos tredje vintern. Han förstod nu, att det skulle bliva honom en hård kamp.

När nu trollet blev honom varse, ropade hon åt honom.

»Pojke, drag mitt skepp i land!»

Ja, han fattade i framstammen och drog, så att sanden yrde och elden flög om skeppskölen. Trollet steg nu ur och hade en mycket stor hund med sig. Pojkens

hund och trollhunden rusade genast ihop, och det blev ett argt slagsmål.

»Se, våra hundar slåss», sade trollet.

»Ja, låt dem göra det», sade pojken, och i detsamma hade hans hund bitit ihjäl trollhunden. Då vart käringen så vred, att hon gick fram, fattade tag i pojken och kastade honom högt upp i himmelens sky. Men pojken bleknade inte för det, han, utan drog sitt svärd och ropade:

»Friskt upp och lätt ned.
Kung Älver hjälpe mig!»

och högg i detsamma huvudet av henne. När prinsessan såg detta, blev hon så hjärtans glad, så hon flög honom i famnen, tackade honom innerligt för att han frälst henne och bad honom följa med henne till kungsgården. Men pojken ville inte lyssna till hennes böner utan skar av trollets tunga, lockade sin hund och vände strax åter till skogen. Prinsessan visste nu lika litet som någon annan, vem det var, som frälst henne.

När nu kungen fick veta, hur allt slutat, blev han utom sig av glädje, och där blev stor fröjd i kungsgården och över hela landet. Men det fattades ett i deras glädje, och det var att få veta vem som hade frälst prinsessorna. Men fast kungen sände bud åt alla håll för att spörja, var det ingen som visste något om den främmande kämpen. När det nu inte var annan råd, så lät han utlysa ett stort ting och befallde att varenda pojke i hela riket skulle komma fram till kungsgården. De gingo nu alla, både för att kungen så befallt och emedan de gärna ville se, hur allt skulle sluta.

När nu alla kommit tillstädes och tinget var lyst, lät kungen högt utropa och spörja, om där inte var

någon, som kunde uppvisa de tre trolltungorna, men ingen svarade. Kungen lät så utropa för andra gången, men ännu inget svar. Slutligen lät han utropa för tredje gången. Då trädde pojken dristigt fram i ringen och mitt för kungen. Men när folket såg, att det inte var någon annan än kolpojken, blev det ett stort gny i församlingen, och de tyckte alla, att detta var en fräckhet, som väl borde straffas.

Men pojken låtsade om ingenting utan tog fram de tre tungorna, och nu kunde alla se, att det verkligen var trollens tungor. Därefter kastade han av sig sina gamla, trasiga kläder och stod där nu klädd i guld från topp till tå. Då gick där ett sorl över hela tinget, och de tyckte alla, att de aldrig sett en vackrare ungersven.

Men prinsessorna sprungo i pojkens famn och kysste honom och tackade honom för att han frälst dem Och kungen och allt folket tackade honom också.

Sen lagades där till bröllop, och kungen gav honom sin yngsta dotter och med henne halva riket.



Kungadottern i tornet.

(Från Gottland.)

Det var en gång en kung och en drottning, som levde lyckligt tillsammans. De hade en enda dotter, det vänaste man kunde se för sina ögon och som de höllo kär över allt annat. Efter en tid blev drottningen sjuk och kände, att hon skulle dö. Hon lät då kalla sin gemål och sade:

»Jag känner, att min tid är ute. Därför skall I hava stor tack för var dag vi levat samman. Jag sörjer nu inte för min del, att vi skola skiljas, ty jag vet, att I hållit mig kär, och att jag aldrig skall gå ur ert sinne. Inte heller sörjer jag för eder, ty när jag är död, skall I taga en annan gemål, och så blir ert hjärta glatt igen. Nej, jag sörjer för vår lilla dotters skull, att hon nu blir så ensam och övergiven i världen. Lova mig därför, att I tar väl vård om henne, så hon slipper lida spott av andra eller gråta för att hennes rätta moder är död.»

Ja, detta lovade kungen, och så dog drottningen, lämnande ett ljust och vackert minne efter sig hos både hög och låg. Men mest sörjde kungen över hennes död, och han ville inte låta trösta sig.

Det gick så en lång tid bortåt, och kungen var lika

bedrövad som förut. Då började hans män undra, hur de skulle få sin herre glad igen, och de tyckte slutligen, att han borde se sig om efter en ny drottning. Detta ville inte kungen alls höra talas om till en början, men till slut lät han övertala sig att gå in på deras begäran. Han drog så bort i främmande land, fäste sig en ny drottning och förde henne hem till sitt rike. Men den nya drottningen var i allt olik hans förra gemål, ty hon var både elak och avundsjuk och hade ett hjärta hårdare än en sten. Och inte nog med det, utan hon var trollkunnig. På grund av detta kunde kungen inte finna någon trevnad i hemmet utan tänkte ofta med sorg på forna dagar, hur annorlunda allt då var.

Men ännu värre hade hans dotter. Hon rönte aldrig någon vänlighet varken av sin styvmor eller sina styvsystrar — ty drottningen hade också varit gift —, utan så fort kungen inte var närvarande, gjorde de henne så mycket ont de kunde. Så gick det i flera år, och prinsessan växte upp till den fagraste mö, som man hört omtalas. Men ju längre det led, och ju fagrare hon blev, desto sämre blev hon behandlad.

En dag om våren gick kungen nere vid sjöstranden. När han nu såg, hur vågorna lekte och skeppen gingo land och land emellan, rann det honom i sinnet, att han ville fara ut i härnad för att skingra sin sorg. Han lät därför göra sina skepp i ordning, skickade budkavlar ut över hela sitt rike och kallade ut var man, som kunde bära vapen. När allt var klart, lät han för att skydda sin dotter, medan han var borta, bygga ett fast torn i skogen, förde dit prinsessan med hennes tärna och småsvenner och sade, att de skulle stanna där, tills han kom hem igen.

Därefter hissade han segel och drog ut på härnad. Men detta var just, vad den elaka drottningen väntat på, ty så snart hon såg kungens vimplar ute på sjön, förtrollade hon prinsessan med folk och allt, så att tornet blev en usel jordkoja, prinsessan själv en liten råtta, hennes tjänare andra små råttor, och tärnan blev en kråka, som kraxade och skriade i luften.

Nu började styvmodern och hennes döttrar ett glatt liv på kungsgården och styrde och ställde med riket, som de tyckte. Men den lilla råttan satt ensam och övergiven i sin jordkoja, och kungen, hennes fader, visste ingenting av vad som hänt henne utan drog vidare över havet, och vart han kom, vann han alltid seger.

I ett annat kungarike rådde en kung, som hade tre söner. När prinsarna vuxit upp, lät kungen en dag kalla dem till sig och sade:

»Jag börjar bli gammal och kan väl märka, att jag inte har så lång tid kvar, ty grå hår äro dödens blomster. Dragen därför bort och skaffa er hustrur, så jag får se er försörjda, innan jag dör.»

De två äldsta prinsarna tyckte om förslaget, ty de voro bägge raska och hurtiga, men den yngste prinsen var alltid blyg och försagd, så han svarade ingenting. Bröderna frågade nu fadern, var de helst borde se sig om efter hustrur?

»Jo», sade kungen, »här ha ni var sitt guldäpple. Kasta dem framför er, och där de stanna, skola ni söka er lycka.»

Prinsarna togo nu avsked, gjorde sig redo med vapen och gångare och drogo bort från kungsgården. Och hela tiden gäckades de två äldsta prinsarna med sin bror för hans försagdhet och undrade, var någonstädes i världen en sådan som han skulle få sig någon brud.

När nu bröderna kommit en bit på väg, kastade var och en sitt guldäpple, och äpplena genast till att löpa före, medan prinsarna redo efter. Och fortfarande höllo bröderna på att driva gäck med sin yngste bror, så han visste sig ingen råd för deras elakhet. Han blev därför rätt glad, när hans guldäpple plötsligt hoppade av vägen och började rulla in i vilda skogen. Nu gjorde bröderna ännu mera narr av honom och frågade, vad han tänkte finna för fager brud bland furubuskarna. Men prinsen brydde sig inte om deras skämt utan red över stock och sten, allt som hans guldäpple visade vägen.

Bröderna foro så åt var sitt håll, och de äldsta prinsarna kommo snart till kungsgården, där den elaka styvmodern bodde. Där friade de till hennes döttrar och fingo ja. Men den lille minste prinsen red genom skog och mark, så länge det var ljust, och när kvällen kom, och solen gick ner, hade han ännu inte funnit varken gård eller härbärge.

Slutligen märkte han ett litet ljus, som tindrade mellan träden. Han red genast dit, och bäst det var, stannade hans guldäpple vid en liten, liten jordkoja. Prinsen tyckte nog, att detta var helt annorlunda mot vad han tänkt sig, men som han var mycket trött av färden, besinnade han sig inte länge utan band sin häst vid ett träd, öppnade dörren och steg in.

Då fick han se något högst besynnerligt. Någon människa fanns där inte, men längst fram i högsätet satt en liten vacker råtta och såg så innerligt god och rar ut. Bakom hennes stol gick en kråka, som bredde ut fjädrarna och såg högfärdig ut, och på golvet sprungo en massa små, små möss av och an och hade så förfärligt bråttom och pysslade och sysslade med sina

göromål, allt eftersom deras matmor befallde dem. Prinsen visste först inte, vad han skulle tänka om allt detta, utan stod en lång stund och bara såg sig omkring. Men den lilla råttan såg så vänligt på honom, hälsade honom välkommen och frågade, vad han ville.

»Jo», sade prinsen, »min fader har skickat mig ut för att fria, och mitt guldäpple har stannat vid den här jordkojan, fast här ser det inte ut, som om jag skulle finna någon brud.»

»Å, var inte bekymrad för det du», sade råttan, »ty ditt ärende är till mig och inte till någon annan. Jag har redan länge väntat dig.»

Därmed lät hon breda en vävnad på bänken, bjöd prinsen taga plats vid sin sida och var så vänlig emot honom. Och nu skall man tro de små råttorna fingo mycket att göra. Somliga tände ljus, så att jordkojan glimmade som den präktigaste kungasal, andra blandade mjöd och vin och satte fram mat så ypperlig, att prinsen aldrig blivit så undfägnad. Andra åter sprungo bort och hämtade foder åt hans häst, både älvegräs och jungfruhalm och andra härliga blommor, som växa om sommaren. Men av allt var det ingenting, som behagade prinsen så väl som den lilla råttan, ty hon var så näpen och söt, fast hon bara var ett litet djur. Dessutom var hon så hjärtegod och vänlig, så han hade aldrig trott, att det kunde finnas en så god liten varelse i världen.

Medan nu prinsen satt och åt och drack och mådde väl, kallade den lilla råttan sin tärna och befallde henne fara över skogen bort till drottningens döttrar och gav henne noga besked om, vad hon där skulle säga. Kråkan flög genast i väg. När hon kom in i kungsgården, frågade prinsessorna, vad hon ville.

»Jo», svarade hon, »min matmor låter hälsa, att hon fått en kungason till friare. Hon ber därför, att ni ville skicka henne litet grovt havrebröd och spickesill, ty hon vill gärna undfägna honom med något särskilt, och kungabarn äro så vana vid kräslig mat, att de säkert finna sådan kost förträfflig. Även ber hon om en knippa långhalm åt hans häst, ty kungshästar äro trötta på att aldrig få annat än hö och havre.»

Strax var avundsjukan framme, och prinsessorna svarade:

»Hälsa du henne, som skickat dig, att hon får vända sig till vem hon vill, men inte är det värt hon vänder sig till oss, för vi ha själva fått friare och kunna väl också ha lust att bjuda dem på något riktigt rart.»

Kråkan vände nu hem med detta besked. Men när råttan fick höra, vad svar hon fått, log hon och gladdes åt, att hennes list lyckats så bra. Hon lät nu bära fram mjöd och vin och undfägnade prinsen på det präktigaste, så han hade aldrig haft det så gott. Men vem som rosade gästabudet, inte var det prinsens bröder uppe i kungsgården, ty de fingo hålla till godo med havrebröd och spickesill, så de hade aldrig levat på så mager kost i hela sitt liv.

När tre dagar hade gått, tog prinsen farväl av sin lilla fästmö, sadlade sin häst och red i väg för att möta sina bröder. När de nu råkades, hade de två äldsta mycket att berätta om sina fästmörs fägring och goda egenskaper, fast man annars inte kunde märka på prinsarna eller deras hästar, att de kommo från friargille. Men den yngste prinsen sade ingenting.

När de nu kommo ridande genom borgagrinden, var där samlad en stor hop folk, och alla undrade över, att de äldsta prinsarna sågo så utsvultna ut och redo så

magra hästar, medan den yngste prinsen såg både frisk och frodig ut och hans häst kråmade sig, så det var en lust att se. Men de skulle nog inte ha undrat så mycket, om de vetat, att de två äldsta prinsarna i tre hela dar inte fått annan mat än havrebröd och spickesill.

Efter en tid lät kungen åter kalla prinsarna och sade till dem:

»Jag har hört mycket talas om edra fästmörs rikedom och skönhet, och jag vill visst inte tro annat än att allt är, som ni säga. Nu skulle jag gärna vilja veta, om de äro skickliga i sina fingrar. Dragen därför bort och bed dem sticka var sitt sadeltäcke, så jag får se, hur duktiga de äro.»

De äldsta prinsarna voro nöjda härmed, ty ingen av dem tvivlade på, att hans fästmö skulle sömma det vackraste täcket, men den yngste prinsen blev illa till mods, ty han tänkte på, hur omöjligt det vore för hans lilla råtta att sticka något sadeltäcke. Han sade därför ingenting. Genast gav detta bröderna anledning att gäckas med honom, och de menade, att nu skulle det visa sig, vad fästmö han funnit bland grantopparna. Det var säkert en torpartös och ingen förnäm jungfru, och hennes sömnad skulle bli, som hon själv var.

De tre bröderna togo nu avsked av sin fader och drogo bort från kungsgården. De kastade snart var sitt guldäpple, som de sedan följde, under det de äldsta bara retades med sin yngste bror. När då hans äpple hoppade av vägen och in åt skogen, var han glad att slippa deras speord. De båda äldsta fortsatte nu till kungsgården, framburo sitt ärende och undfägnades som förut av prinsessorna med havrekakor och spic-

kesill. Men den yngste prinsen red hela dagen, ända tills han fick se det lilla ljuset, som tindrade bland träden. Då steg han av, band sin häst vid ett träd och gick in i den lilla jordkojan.

Nu blev det stor glädje, när han kom in. Den lilla råttan steg upp från sitt högsäte, bjöd honom så vänligt välkommen och bad honom komma och sätta sig vid hennes sida, sedan hon först låtit breda vävnader på bänken. Och de små mössen fingo så brått att duka bordet med härliga rätter och att tända ljus, så att det lyste i var vrå. Inte heller hästen glömde de. Och själva kråkan, som annars brukade se så högfärdig ut, nickade med sin svarta hätta och vippade på stjärten och var så innerligt beställsam, bara för att allt skulle vara prinsen i lag.

När prinsen nu ätit och druckit, satte han sig hos sin lilla fästmö och började prata om ett och annat och om sin fars begäran. Strax lät råttan bära fram den allra nättaste lilla sybåge, spände över den en duk av finaste silke och började sy, så att den lilla guldnålen nästan flög mellan hennes små, små händer.

Det dröjde inte länge, förrän hon hade stickat ett sadeltyg, vars like ingen sett varken förr eller sedan. Därpå voro sydda både rosor och liljor och alla slags vackra blad, och det med en sådan skicklighet, att de sågo ut alldeles som när de äro levande, och vartenda litet blad var stickat av silke, och blommorna voro av guld. När nu täcket var färdigt, gav hon det åt prinsen och bad honom föra det hem till sin far med många hälsningar från henne. Prinsen tackade för gåvan, som tycktes honom vara ett riktigt underverk, så vacker var den, och han tänkte för sig själv, att man finge allt leta kring hela världen utan att finna

en jungfru, som så kunde bruka sina små fingrar som den lilla råttan.

Medan prinsen åt och drack, hade råttan kallat sin tärna och bad henne fara över skogen till kungsgården med bud från henne. Kråkan flög i väg, och när hon kom fram och prinsessorna frågade, vad hon ville så sent på aftonen, svarade hon:

»Jo, min matmor låter hälsa så mycket! Hon har fått besök av sin fästman, och som hon lovat sticka honom ett sadeltäcke, ber hon, att ni ville skicka henne några brokiga lappar och andra trasor, ty kungabarn äro så vana vid guldstickade täcken, att de säkert skola tycka om ett sådant sadeltyg.»

»Hälsa du vår syster», svarade de, »att vi behöva våra brokiga lappar själva, ty vi skola också sy sadeltyg åt våra fästmän, och vi kunna också ha lust att sy dem något riktigt ovanligt.»

Kråkan flög nu hem igen. När råttan hörde, vad svar hon fått, log hon, ty nu visste hon, att hennes systrar fallit i snaran, och att hennes fästman ej skulle bli den, som förde hem det sämsta sadeltäcket.

Det gick så tre hela dagar. Den yngste prinsen satt i jordkojan och mådde som en pärla i guld, medan hans bägge bröder uppe i kungsgården fingo nöja sig med havrekakor och spickesill och deras hästar som förut med bara torra halmen.

Fjärde dagen togo prinsarna farväl av sina fästmör och redo hem. När de nu åter möttes vid vägskälet, syntes det väl, att den yngste prinsen och hans häst haft det gott, där de varit, och hans sadeltäcke glimmade som solen. Men de äldsta prinsarnas hästar voro så utsvultna och de själva så hungriga, att de knappt orkade sitta kvar i sadeln. Och deras täcken voro

sydda av brokiga band och gamla lappar, så det var både ynkligt och löjligt att se. De voro nu inte längre så stora i orden, fast de ändå inte kunde låta bli att tala om sina fästmörs stora rikedom och förträffligheter.

Men värre blev det, då de kommo hem, ty kungen och mycket folk stodo vid borgagrinden för att få höra om deras färd och se, hurudana präktiga sadeltäcken de skulle föra med sig. När de nu fingo se prinsarna och deras olika utstyrsel, vunno inte de äldsta bröderna någon berömmelse av sin färd, men alla prisade den yngste med en mun och sade, att överträffade hans brud de andras lika mycket i fägring, som hon var före dem i handaslöjd, så kunde han med rätta kallas en lyckans guldgosse.

En tid därefter sade kungen åt sina söner:

»Jag har hört mycket berättas om edra fästmörs rikedom och andra egenskaper och därtill sett prov på deras handaslöjd, så nu är det tid att tänka på bröllop. Dragen därför bort och säg dem, vilken dag jag utsatt, att jag så får döma, vem av er som fäst den vänaste bruden.»

De äldsta bröderna gladdes häröver, men den yngste prinsen blev mycket bedrövad, ty han tänkte på sin lilla råtta och hur allt detta skulle sluta. Bröderna, som märkte hans sorg, gjorde narr av honom och sade, att nu skulle de få se, vad käresta han funnit i skogen. Nog var det bra, att hon kunde sy sadeltäcken, men det kunde ändå hända, att hon vore ett torparbarn, som ingen ville kännas vid, och som aldrig kunde visa sig bredvid deras egna förnäma prinsessor.

Prinsarna redo nu i väg, läto sina guldäpplen löpa före och följde själva efter, under det de hela tiden re-

tades med sin yngste bror. Han var därför glad, då hans äpple hoppade av vägen och han blev ensam.

Prinsarna redo nu till kungsgården, omtalade sitt ärende och undfägnades som förut. Men den yngste red hela dagen, tills han kom till jordkojan, där hans lilla käresta bodde.

När han öppnade dörren och steg in, blev där en glädje så stor. Men gladast blev den lilla råttan. Hon hälsade honom innerligt välkommen och lät undfägna honom på bästa sätt.

Då han ätit och druckit, satte han sig hos henne och pratade med henne, men han var inte så glad som vanligt. Hon märkte det väl och frågade, vad som låg honom på sinnet.

»Jo», sade han, »min far har lagat till bröllop och skickat mig hit för att bedja dig komma den dag han utsatt. Men nu är jag rädd att få stå med skammen, då mina fränder få veta, att jag inte fäst någon kungadotter utan bara en liten råtta.»

»Å», sade råttan, »är det inte annat än det, så blir det nog någon råd, när den dagen kommer. Var därför inte ledsen, utan se bara till, att inte de stygga kattorna taga mig på vägen, så går allt så bra.»

Prinsen blev nu glad igen och tänkte varken på fränder eller bröllop, förrän tiden var inne, att han skulle vända hem igen.

När bröllopsdagen kom, hade kungen låtit tillreda ett väldigt gästabud och bjudit alla förnäma och stora män i hela sitt rike. När nu allt var redo, kommo de båda prinsessorna farande till kungsgården i granna karmar med stort brudfölje och mycken annan härlighet, och alla tyckte, att de äldsta bröderna gjort förnäma giften.

Men den yngste prinsens fästmö hördes ännu inte av, fast alla väntade blott på henne. Prinsen blev så utom sig av ångest och bedrövelse, att han inte kunde stanna kvar i bröllopssalen utan oupphörligt sprang ner på borggården, och var han fick se några kattor, så jagade han dem kors och tvärs, ty han var rädd, att de skulle göra hans lilla råtta något ont.

Slutligen stannade han vid borgagrinden för att se, när hans fästmö skulle komma. Bäst han nu spejade sig omkring, fick han se ett underligt tåg, ty längst borta på gångstigen kom där farande liksom en liten träsko. Den var dragen av sex stora råttor, framtill satt en råtta som körsven, baktill stodo två andra råttor som småsvenner, och inuti träskon åkte hans egen lilla råtta med kråkan, hennes tärna. Hur prinsen blev till mods, kan man nog förstå. Han sprang likväl fram, hälsade sin lilla fästmö välkommen och gladdes åt, att hon inte lidit någon skada av de stygga kattorna.

Tåget skred nu vidare mot kungsgården, och prinsen var så bedrövad. Men hans sorg byttes snart i glädje, ty genast de kommo till borgagrinden förvandlades träskon till den vackraste karm, smidd med guld och silver både utan och innan, de små råttorna till sex mjölkvita gångare, kråkan blev en liten näpen tärna, och prinsen slöt i sin famn en kungadotter med guldkrona på huvudet och guldäpple i handen och så fager, att fagrare jungfru väl inte kunde finnas i världen.

Nu skall man tro det blev uppståndelse i bröllopssalen. Ingen hade mer ögon för de bägge äldsta prinsarna och deras brudar, utan alla trängdes bara för att få se den yngste prinsen, och de tyckte sig aldrig hava sett vackrare brud och brudgum. Det

blev nu så dömt, att den yngsta prinsessan var fagrast, liksom hon var den godaste och klokaste. De äldsta prinsarna och deras brudar talades det inte mycket om, och det var rätt åt dem. Men drottningens döttrar fingo lida ännu mer harm, och det var, när kungen ledde prinsessan i högsätet och de igenkände henne som deras egen styvsyster, som de tillfogat så mycket ont, fast hon aldrig brutit något emot dem.

Bröllopet blev nu firat med stor ståt och gamman. Men under allt detta hade kungen, prinsessans far, dragit vida omkring och vunnit seger och lagt många länder och folk under sitt välde. När nu vintern kom och havet frös i sunden, vände han åter till sitt eget rike. Då han fick höra, hur den elaka drottningen farit fram och allt ont hon gjort hans dotter, blev han utom sig av vrede, ställde henne inför rätta och dömde henne att sitta all sin tid i tornet. Den domen fick hon också undergå, fast prinsessan bad för henne.

Sedan gav kungen sin svärson, den unge prinsen, halva sitt land och rike, och andra hälften skulle han få, då kungen var död. Prinsen och hans gemål kommo således till stor makt och ära och levde många, många år i all sämja och kärlek. Men de bägge äldsta prinsarna och deras prinsessor fingo till straff aldrig höra annat än om sina fränders lycka.

Pojken som stal jättens dyrgripar.

(Från södra Småland.)



Det var en gång en fattig torpare, som hade tre söner. De båda äldsta följde sin far i skog och mark och biträdde honom i hans arbete, men den minste pojken höll sig hemma hos mor och hjälpte henne med hennes sysslor. Därför blev han ringaktad av sina bröder, och de retade honom och gjorde honom så mycken orätt de kunde.

Så hände det sig, att torparfolket dog, och de tre sönerna skulle dela arvet efter dem. Men det gick som man kan förstå så till, att de äldre bröderna togo det, som var av något värde, och den yngste fick ingenting. När nu allt var delat, återstod bara ett gammalt gisset bakttråg, som ingen ville ha. Då sade en av bröderna:

»Det gamla tråget kan vara lagom åt vår yngste bror. Han bakar ju och slabbar så gärna.»

Pojken tyckte det var ett uselt arv, men han måste låta sig nöja. Efter den stunden trivdes han inte längre i hemmet, utan en dag tog han avsked av sina bröder och drog ut i världen för att pröva sin lycka.

När jätten nu tröskade som bäst kastade pojken en liten sten, så att den föll på svärdet, varvid detta gav till en stark klang.

När han nu kom till sjöstranden, tätade han sitt tråg med drev och gjorde av tråget en liten båt, vid vilken han fästade två käppar som åror. Därefter rodde han sina färde.

När pojken farit över sjön, kom han till en kungsgård. Där gick han in och bad att få tala vid kungen. Denne sporde efter hans ätt och ärende.

»Jag är en fattig torparson, som i hela världen inte äger annat än ett gammalt baktråg», sade pojken. »Nu har jag kommit hit för att söka tjänst.»

Då kungen hörde detta, log han och sade:

»Nog var ditt arv bra litet, men lyckan vänder ofta underligt om.»

Pojken blev så upptagen bland kungens smådrängar och blev av alla väl omtyckt för sin djärvhet och hurtighet.

Men kungen, som rådde över kungsgården, hade en enda dotter, och hennes skönhet och förstånd voro vida omtalade i landet. Friare kommo också från både östan och västan, men prinsessan gav dem alla nej, såvida de inte kunde skaffa henne till brudgåva fyra dyrgripar, som ägdes av en jätte på andra sidan sjön. De dyrgriparna voro ett gyllene svärd, tre gullhönor, en gullykta och en gullharpa. Många kämpar och kungasöner hade dragit bort att vinna dessa kostbarheter, men ingen kom tillbaka, ty jätten grep dem alla och åt upp dem. Kungen var misslynt däröver, ty han fruktade, att hans dotter ingen man skulle få och han själv aldrig få en måg, som kunde ärva riket.

När pojken fick höra talas härom, tänkte han för sig själv, att det vore väl värt ett försök att vinna den fagra kungadottern. I sådana funderingar gick han en dag inför kungen och anmälde sitt ärende.

Men kungen blev vred och sade:

»Hur skall du, som är en ringa sven, kunna utföra det, som ingen kämpe hittills förmått.»

Pojken stod likväl fast vid sin mening och bad om lov att få försöka sin lycka. När nu kungen såg hans dristighet, lät han sin vrede fara och gav honom lov att försöka sin lycka men tillade: »Det gäller ditt liv, och jag vill ogärna mista dig.» Därpå skildes de åt.

Pojken gick nu ner till sjöstranden, uppsökte sin båt och såg noga om den på alla sidor. Därefter rodde han över sjön och lade sig på lur invid jättens stuga. Där blev han över natten. Men om morgonen, innan dagen grydde, gick jätten på sin loge och tröskade, så det dånade i bergen vida omkring. När pojken hörde detta, plockade han en hop småstenar i sin väska, kröp upp på taket och gjorde där ett litet hål, så han kunde se ner. Då såg pojken, att jätten hade sitt gyllene svärd vid sidan, och det svärdet hade en underlig egenskap, ty det klingade högt varje gång han blev vred. När nu jätten tröskade som bäst, kastade pojken en liten sten, så att den föll på svärdet, varvid detta gav till en stark klang.

»Varför klingar du?» sade jätten förargad. »Jag är ju inte vred.»

Han tröskade åter, men rätt som det var klingade svärdet om igen. Han fortsatte att tröska, men nu klingade svärdet för tredje gången. Då blev han otålig, hakade av sig bältet och kastade svärdet ut genom logdörren.

»Ligg där», röt han, »till dess jag slutat mitt tröske.»

Men pojken väntade inte utan kröp genast ner från taket, grep jättens svärd och sprang till sin båt och

Negerpojken svarade och sprang till sin båt och rodde över sjö

rodde över sjön. Där gömde han sitt byte och gladdes att hans äventyr avlupit så väl.

Andra morgonen fyllde pojken sin väska med korn, lade en knippa bast i båten och begav sig åter till jättens stuga. När han nu legat en stund på lur, fick han se, hur jättens tre gullhönor gingo på sjöstranden och bredde ut sina fjädrar, så att de glimmade vackert mot solen. Genast var han framme, lockade gullhönorna så sakta, så sakta och matade dem med korn ur sin väska. Allt som hönorna åto, drog pojken sig närmare mot vattnet, och till slut voro alla tre gullhönorna samlade i hans lilla båt. Då hoppade han fort i, sköt båten från land och band gullhönorna med basten. Därefter rodde han hastigt över sjön och gömde sitt rov på andra landet.

Tredje dagen lade pojken en hop saltstycken i sin väska och rodde över sjön. När det led mot natten, märkte han, hur röken virvlade ifrån jättens stuga. Därav kunde han förstå, att jättekäringen höll på att koka gröt. Pojken kröp nu upp på taket, tittade genom rökfånget och såg då, att en mycket stor gryta stod över elden och kokade. Han tog då saltstyckena ur sin väska och lät dem efter hand falla i grytan. Därefter smög han sig ner ifrån taket och avvaktade, vad som sedan skulle hända.

När det lidit en stund, lyfte käringen grytan av elden, öste upp gröten och ställde fatet på bordet. Jätten var hungrig och började genast äta. Men som han nu smakade på gröten och kände att den var ettersalt, blev han ursinnig och steg upp från bordet. Käringen ursäktade sig och menade, att gröten var god. Men då bad jätten henne äta själv. Han hade fått nog av hennes anrättning. Käringen tog en sked

av gröten men grinade illa, ty så otäck mat hade hon aldrig lagat förr.

Käringen hade nu ingen annan råd än att koka ny gröt åt jätten. Hon tog därför ämbaret, ryckte gull-lyktan ner från väggen och sprang hastigt till brunnen att hämta vatten. Som hon nu hade satt lyktan ifrån sig på brunnskaret och lutade sig ner för att vinda upp vatten, rusade pojken fram, fattade käringen i fötterna och vräkte henne huvudstupa i brunnen. Därpå grep han den fagra lyktan, flydde sin kos och kom lyckligen över sjön.

Under tiden satt jätten och undrade över att käringen dröjde så länge borta. Slutligen gick han ut för att se efter. Men ingen syntes till — bara ett dovt plaskande hördes ur brunnen. Nu förstod jätten, att käringen fallit i vattnet, och hjälpte henne med stor nöd upp på det torra.

»Var är min gullykta?» frågade han, då käringen hämtat sig något.

»Jag vet inte», sade hon, »men jag tyckte alldeles det var någon, som grep mig i fötterna och kastade mig i brunnen.»

Då blev jätten illa till mods och sade:

»Tre av mina kostbarheter äro nu sin kos. Nu har jag bara min gullharpa kvar, men den skall han slippa, den tjuven, vem han också är, ty jag skall låsa harpan inom tolv låsar.»

Medan allt detta hände hos jätten, satt pojken på andra stranden och gladde sig över att allt hittills gått så bra. Men nu återstod det svåraste — att komma åt jättens gullharpa. Pojken funderade länge, hur han nu skulle bära sig åt, men han kunde inte finna på någon utväg. Han beslöt därför att fara



Han lockade nu gullhönorna så sakta, så sakta, under det han matade dem med korn ur sin väska — och till slut voro alla tre gullhönorna samlade i hans lilla båt.

över sjön till jättens stuga och se, om inte något tillfälle kunde yppa sig.

Ja, pojken rodde över sjön och lade sig på lur. Men hur det nu bar till, så var jätten på sin vakt, fick syn på pojken och sprang hastigt fram och grep honom.

»Så har jag dig nu, din tjuv», röt jätten förgrymmad, »det är ingen annan än du, som stulit mitt svärd, mina tre gullhönor och min gullykta.»

Då blev pojken rädd, ty han trodde hans sista stund var kommen, och svarade ödmjukt:

»Låt mig behålla livet, käre far, jag skall aldrig komma hit mer.»

»Nej», sade jätten, »det ska gå dig, som det gått de andra. Ingen slipper levande ur mina händer.»

Jätten lät nu stänga in pojken i en stia och gav honom nötkärnor och söt mjölk, så att han skulle bli väl gödd, innan han skulle slaktas och ätas upp.

Pojken satt nu fången, åt och drack och gjorde sig glada dagar.

Efter en tid ville jätten veta, om han var tillräckligt fet. Han gick därför till stian, borrade ett hål i väggen och befallde pojken räcka fram ett finger. Men denne förstod hans avsikt och räckte i stället fram en nyskalad alpinne. Jätten skar i den, så att den röda saven droppade ur träet. Då tänkte han, att pojken måtte vara bra mager, efter han kändes så hård i hullet. Han lät därför giva sin fånge ännu mera söt mjölk och nötkärnor än förut.

En tid därefter gick jätten åter till stian och sade åt pojken att sticka ut ett finger genom borrhålet på väggen. Pojken räckte nu fram en kålstjälk, och

jätten skar i den med sin kniv. Nu tyckte jätten hans fånge var nog fet, eftersom han hade så löst hull.

På morgonen sade jätten till käringen:

»Mor, nu är pojken nog fet. Tag därför och stek honom i ugnen. Under tiden far jag bort och bjuder våra fränder på gästabud.»

Käringen lovade göra som jätten hade sagt. Hon eldade ugnen mycket varm och grep därpå pojken för att steka honom.

»Sätt dig på kakspaden», sade käringen.

Pojken gjorde så. Men så fort käringen lyfte på grisselskaftet för att skjuta in honom i ugnen, tumlade han alltid ner, och så gick det väl tio gånger. Slutligen blev käringen ond och bannade honom för hans oskicklighet. Men pojken ursäktade sig med att han inte riktigt visste, hur han skulle sitta.

»Vänta, jag skall lära dig», sade käringen och satte sig själv på brödspaden med krökt rygg och hopdragna knän. Knappt hade hon väl kommit dit, förrän pojken var till hands, fattade skaftet, skjutsade käringen in i ugnen och stängde igen ugnsluckan.

Sedan tog han käringens skinnpäls, stoppade den med halm och lade den på sängen, grep så jättens stora nyckelknippa, öppnade de tolv låsarna, knep den fagra gullharpan och skyndade ner till sin båt, som stod gömd i vassen vid sjöstranden.

Efter en stund kom jätten hem igen. »Var kan väl mor vara», tänkte han för sig själv, när hans hustru inte syntes till. »Jaså, hon har lagt sig att vila en stund. Kunde väl tänka det.» Men käringen sov och sov och ville inte vakna, fast gästerna snart voro att vänta. Jätten gick då för att väcka henne.

»Vakna, mor!» ropade han.

Men ingen svarade. Då blev han ond och ruskade häftigt på skinnpälsen, som låg i sängen. Nu först märkte han, att det inte var hans gumma utan en halmkärve, som man dragit hennes kläder över.

Då började han ana oråd och sprang för att se efter sin gullharpa. Men nyckelknippan var borta, de tolv låsarna öppnade och gullharpan sin kos. Och när han slutligen gick till ugnsluckan för att se på gästabudsmaten, se, då satt hans egen käring stekt i ugnen och grinade mot honom.

Nu blev jätten utom sig av vrede samt rusade ut för att hämnas på honom, som gjort honom allt detta elände. När han kom till stranden, såg han hur pojken satt i sin båt och lekte på harpan, och harposlagen ljödo över vattnet, och de gyllene strängarna glimmade vackert i solen.

Jätten sprang nu i sjön för att gripa pojken, men där var för djupt. Han lade sig då ner för att dricka ur sjön. Då han nu drack med all makt, blev det ett sådant strömdrag, att den lilla båten fördes allt närmare in emot landet. Men just som jätten skulle gripa den, hade han druckit för mycket, så att han sprack.

Jätten blev nu liggande död vid stranden. Men pojken rodde tillbaka över sjön med stor glädje. När han kommit till stranden, kammade han sitt hår och tog dyrbara kläder på sig. Sedan band han jättens gyllene svärd vid sidan, tog gullharpan i ena handen och gullyktan i den andra, lockade gullhönorna efter sig och trädde så utrustad in i salen, där kungen satt till bords med sina män.

När kungen fick se den raske ungersvennen, blev han mycket glad. Och pojken gick fram till den fagra

prinsessan, hälsade henne höviskt och nedlade för hennes fötter jättens dyrgripar.

Nu blev det stor fröjd över hela kungens gård, att prinsessan hade vunnit jättens dyrbarheter och därtill fått en fästman så vacker och ståtlig. Kungen lät strax fira sin dotters bröllop med stor ståt och gamman. Och när den gamle kungen dog, blev pojken kung över hela landet och levde där både länge och väl.



Lilla Rosa och långa Leda.

(Från södra Småland.)

et var en gång en kung och en drottning, som hade en enda dotter. Hon kallades lilla Rosa och var både vacker och kvick, så att alla, som sågo henne, tyckte mycket om henne. Men efter en tid dog drottningen, och kungen tog sig en annan gemål. Den nya drottningen hade också en enda dotter, men hon var ful och högfärdig, så alla kallade henne långa Leda. De båda styvsystrarna växte nu upp tillsammans i kungens gård, och var man såg dem, märkte man vilken skillnad det var på dem.

Drottningen och långa Leda voro avundsjuka på lilla Rosa och gjorde henne så mycket ont de kunde. Men hon var alltid mild och undergiven samt förrättade villigt sina sysslor, hur tunga de än voro. Detta förbittrade drottningen ännu mer, och hon blev allt elakare och elakare, ju mer lilla Rosa försökte vara henne i lag i allting.

Det hände sig så en dag, att drottningen och de båda prinsessorna gingo och promenerade i trädgården. Då hörde de, hur örtagårdsmästaren talade till sin dräng och befallde honom hämta en yxa, som blivit glömd bland träden. När drottningen hörde detta,

sade hon åt lilla Rosa att gå efter yxan. Örtagårdsmästaren lade sig däremot och menade, att det passade illa en kungadotter. Men drottningen stod fast vid sitt ord.

När nu lilla Rosa kom ut i lunden, fick hon se var yxan låg. Men tre vita duvor hade satt sig att vila på yxskaftet. Då tog hon bröd, som var kvar av hennes frukost, smulade det i handen och sträckte åt de små duvorna.

»Stackars mina små duvor», sade hon vänligt, »nu få ni lov att gå härifrån, för jag är tvungen att bära yxan till min styvmor.»

Duvorna åto ur hennes hand och gingo villigt bort från skaftet, så att hon kunde taga yxan. Men hon hade inte hunnit långt, förrän duvorna började tala med varandra och överlade om, vad lön de skulle ge lilla Rosa, som varit så god mot dem.

»Jag giver henne, att hon skall bliva dubbelt så fager, som hon redan är», sade den ena.

»Jag giver henne, att hennes hår skall bliva förvandlat till guldhår», sade den andra.

»Och jag giver henne, att varje gång hon ler, skall en röd guldring komma ur hennes mun», sade den tredje.

Så flögo duvorna sin kos. Men allt gick i fullbordan, som de hade sagt. När nu lilla Rosa återkom till sin styvmor, blevo alla förundrade över hennes underbara skönhet, hennes guldgula hår och de röda guldringarna, som kommo fram, när hon log. Men drottningen tog noga reda på, hur allt hade tillgått, och ifrån den stunden bar hon ett ännu bittrare hat emot sin styvdotter än förut.

Den elaka styvmodern grubblade nu både natt och

dag över, hur hennes egen dotter skulle bliva lika fager, som lilla Rosa var. Fördenskull kallade hon hemligen örtagårdsmästaren och tillsade honom, hur han skulle göra. Sedan gick hon med de bägge prinsessorna i trädgården, som hon brukade. När de nu gingo förbi örtagårdsmästaren, yttrade han, att han glömt sin yxa bland träden, och bad drängen gå och hämta den. Då sade drottningen åt långa Leda, att hon skulle gå efter yxan. Örtagårdsmästaren lade sig däremot, men drottningen stod fast vid sitt ord. När nu långa Leda kom bland träden, fick hon se var yxan låg, men tre vita duvor hade satt sig att vila på yxskaftet. Då blev den elaka flickan ond och kastade stenar på fåglarna, bannade dem och sade:

»Undan med er, ni stygga fåglar! Inte få ni sitta här och smutsa ner yxskaftet, som jag skall hålla i med mina vita händer!»

Vid detta tilltal flögo duvorna genast sin kos, och långa Leda tog yxan. Men hon hade inte kommit långt därifrån, så började duvorna tala sinsemellan och överlägga om, vad lön de skulle giva den elaka flickan för hennes ondska.

»Jag giver henne, att hon skall bliva dubbelt så ful, som hon nu är», sade den ena.

»Jag giver henne, att hennes hår skall bliva som ett törneris», sade den andra.

»Och jag giver henne, att en padda skall hoppa ur hennes mun, varje gång hon skrattar», sade den tredje.

Sedan flögo de sin kos. Men allt gick i fullbordan, som de hade sagt. När nu långa Leda återkom till sin moder, förundrade sig alla över hennes vederstyggliga utseende, över hennes hår, som liknade en törnbuske, och över paddan, som kom ur hennes mun,

var gång hon skrattade. Drottningen blev mycket bedrövad över denna stora olycka, och varken hon eller *hennes dotter logo efter den dagen.*

Styvmodern kunde nu inte längre lida att se lilla Rosa för sina ögon utan traktade efter hennes liv. I sådan avsikt lät hon i hemlighet kalla till sig en skeppare, som skulle fara till främmande land, och lovade honom mycket guld, om han ville taga kungadottern om bord och sänka henne i havets djup. Skepparen dårades av guldet och bortförde lilla Rosa om natten, som hennes styvmor hade begärt. Men när fartyget lagt ut till sjöss, kom det upp en häftig storm, så att skeppet förgicks med gods och folk, utom lilla Rosa. Hon fördes av vågorna till en grön ö långt ute i havet. Där levde hon nu en tid bortåt utan att höra eller se en enda människa. Och hennes föda var vilda bär och rötter, som växte i skogen.

En dag, när hon vandrade omkring på stranden, hittade hon huvudet och benen efter en hjortkalv, som blivit söndersliten av vilda djur. Som nu köttet var friskt, tog hon benranglet och satte det på en stång, så att de små fåglarna bättre skulle se det och komma och få föda. Sedan lade hon sig på marken och sov en liten blund.

Men hon hade inte sovit länge, förrän hon väcktes av en ljuvlig sång. Hon lyssnade och trodde hon drömde, ty något så ljuvligt hade hon aldrig hört eller trott att det fanns. När hon nu såg sig omkring, märkte hon att benranglet, som blivit uppsatt till föda åt himmelens fåglar, var förvandlat till en grönskande lind, och kalvhuvudet hade förvandlats till en liten näktergal, som satt överst i lindens krona. Och vartenda litet löv klingade på ett sällsamt sätt,

så att tonerna gåvo ett underbart samljud. Och den lilla näktergalen satt därinom och sjöng så vackert, att den, som hörde det, måste tro sig vara i himlen.

Efter den dagen tyckte inte prinsessan det var så svårt att vara ensam på ön, ty när hon blev ledsen, behövde hon bara gå till den spelande linden, och hon blev åter glad. Men hon kunde likväl inte alldeles glömma sitt hem utan satte sig ofta vid stranden och såg med stor längtan utåt havet.

En dag, när hon som vanligt satt på stranden, fick hon se ett präktigt skepp, som seglade fram över havet. På skeppet voro många raska svenner, och deras hövding var en vacker kungason. När nu fartyget kom i lä under ön och männen fingo höra den ljuvliga sången, som klingade över vattnet, trodde de att det måste vara ett förtrollat land och ville genast lägga ut till sjöss igen. Men deras hövding sade, att de inte skulle fara bort, innan han fått veta, varifrån den underbara sången kom, och så läto de honom råda.

När nu prinsen kom i land och fick höra lindens spel och näktergalens sång, blev han underlig till mods och tyckte, att han aldrig hade hört något så skönt och ljuvligt. Men ännu sällsammare föreföll det honom, när han kom fram, ty under linden satt en underbart vacker flicka med hår som glänste som guld. Han hälsade på henne och frågade, om hon rådde över ön. Lilla Rosa svarade ja härpå. Prinsen sporde då, om hon var en sjöjungfru eller en vanlig människa. Hon berättade då om alla äventyr hon gått igenom, och hur hon av vågorna blivit förd till den ensliga ön. Likaså berättade hon om sin ätt och härkomst. Prinsen blev nu mycket glad och kunde inte nog prisa hennes skönhet och älskliga väsen. De samtalade

länge med varandra, och slutligen frågade prinsen, om hon ville följa honom hem och bliva hans gemål, och hon gav honom sitt ja. Därefter seglade de bort från ön och kommo till kungasonens rike. Och lilla Rosa planterade den grönskande linden, som hon tagit med sig från ön, vid kungsgården. Och lindelöven spelade, och näktergalen sjöng, så att allt folket i trakten hade sin lust och glädje härav.

När hon varit gift en tid, fick hon en liten son. Då tänkte hon på sin gamle fader och skickade bud till honom om allt, vad som hänt henne. Men hon lät ingen veta, att drottningen varit skulden till hennes sorger. Vid dessa underrättelser blev kungen mycket glad och alla hans män med honom, ty alla höllo de lilla Rosa kär. Men drottningen och långa Leda blevo onda över att hon ännu levde och rådgjorde med varandra, huru de skulle kunna vålla lilla Rosas ofärd.

Den falska styvmodern gjorde sig därefter i ordning och sade, att hon ville fara bort och hälsa på lilla Rosa. När hon kom fram, blev hon väl mottagen, ty kungadottern ville inte minnas allt det onda hennes styvmor gjort henne. Och drottningen själv var mycket vänlig både i ord och sätt.

En afton sade styvmodern till lilla Rosa, att hon ville giva henne en gåva till minne av deras frändskap och kärlek. Styvdottern tänkte inte på något svek utan tackade för gåvan. Då tog drottningen fram ett silkesömmat linne, som var stickat med guld i varenda fåll. Men det vackra linnet var argt förtrollat, så att när hon drog det på, blev hon plötsligt förvandlad till en gås, som flög ut genom fönstret och kastade sig i havet. Men som kungadottern hade guldgult hår, så fick gåsen gyllene fjädrar. I samma

stund slutade linden att spela, näktergalen att sjunga, och hela kungsgården uppfylldes med sorg och bedrövelse. Men mest av alla sörjde lilla Rosas gemål, den unge kungen, och han ville inte låta trösta sig.

Om nätterna, när månen sken och kungens fiskare voro ute på havet för att vittja sina nät, fingo de se en vacker gås med gyllne fjädrar, som låg och gungade på vågorna. De undrade storligen häröver och tyckte det måste vara ett märkligt järtecken. Men en natt sam gäsen fram till fiskarens båt och började tala med honom:

»God kväll, fiskare! Hur står det till hemma på kungsgården?

Spelar min lind?
Sjunger min näktergal?
Gråter min lille son?
Gör min herre sig någonsin glad?»

När fiskaren hörde detta och kände igen drottningens röst, blev han underlig till mods och svarade.

»Där hemma på kungsgården står illa till:

Din lind spelar inte.
Din näktergal sjunger inte.
Din son gråter både natt och dag.
Din herre gör sig aldrig någonsin glad.»

Då suckade gåsen och tycktes vara mycket bedrövad. Därpå sade hon:

»Stackare jag,
som nu på blåa böljor far
och aldrig mer kan bli det jag varit har!

God natt, fiskare! — Jag kommer här två gånger till och sedan aldrig mer.»

I samma stund försvann fågeln. Men fiskaren for hem och berättade sin herre, den unge kungen, vad han hade hört och sett.

Kungen gav nu befallning, att man skulle fånga gåsen, och lovade fiskarna stor belöning, om de kunde fullgöra hans uppdrag. Då gjorde de i ordning sina snaror och annan redskap samt gåvo sig ut på sjön för att vittja sina nät. När så månen gått upp, kom gåsen åter simmande över vågorna fram till deras båt och sade:

»God kväll, fiskare! Hur står det till där hemma på kungsgården?

Spelar min lind?
Sjunger min näktergal?
Gråter min lille son?
Gör min herre sig någonsin glad?»

Fiskaren svarade som förra gången:

»Där hemma på kungsgården står det illa till:

Din lind spelar inte.
Din näktergal sjunger inte.
Din son gråter både natt och dag.
Din herre gör sig aldrig någonsin glad.»

Då blev gåsen mycket bedrövad och sade:

»Stackare jag,
som nu på blåa böljor far
och aldrig mer kan bli det jag varit har!

God natt, fiskare! — Jag kommer här ännu en gång och sedan aldrig mer.»

Vid dessa ord ville fågeln åter giva sig i väg, men fiskarna voro tillreds och kastade hastigt sina snaror över den. Då började hon slå med vingarna och skrek ängsligt:

»Släpp snart eller håll bra! Släpp snart eller håll bra!»

I detsamma skiftade hon hamn och blev till ormar, drakar och andra grymma djur. När fiskarna sågo detta, blevo de rädda för sina liv och släppte snarorna, så att fågeln kom undan.

Men när nu kungen fick höra utgången av deras färd, blev han illa till mods och sade, att de inte bort låta skrämma sig så lätt av en synvilla. Han lät därefter göra nya och starkare snaror för att fånga gåsen och förbjöd fiskarna vid livsstraff att låta henne undkomma, när hon nästa gång skulle visa sig.

Tredje natten, sedan månen gått upp, rodde fiskarna åter ut på havet att vittja sina nät. De väntade länge, men ingen guldgås syntes. Äntligen kom hon farande på vågorna och sam bort till deras båt och sade som förut:

»God kväll, fiskare! Hur står det till där hemma på kungsgården?

Spelar min lind?
Sjunger min näktergal?
Gråter min lille son?
Gör min herre sig någonsin glad?»

Fiskaren svarade:

»Där hemma på kungsgården står det illa till:

Din lind spelar inte.
Din näktergal sjunger inte.
Din son gråter både natt och dag.
Din herre gör sig aldrig någonsin glad.»

Då suckade gåsen och tycktes vara djupt bedrövad och sade:

»Stackare jag,
som nu på blåa böljor far
och aldrig mer kan bli det jag varit har!

God natt, fiskare! — Nu kommer jag aldrig mer.»

Gåsen ville så draga bort, men fiskarna kastade sina snaror och höllo henne fast. Då blev fågeln mycket ängslig, slog hårt med vingarna och skrek:

»Släpp snart eller håll bra! Släpp snart eller håll bra!»

Hon skiftade därefter hamn och blev till ormar, drakar och andra farliga djur. Men fiskarna voro rädda för kungens vrede och höllo troget fast i snaran. De lyckades nu fånga gåsen och förde henne hem till kungsgården, där man noga vaktade henne, så att hon inte skulle undkomma. Men fågeln var tyst och purken och ville inte tala. Kungens sorg blev nu ännu större än förut.

Det hände sig en tid därefter, att en gammal kvinna av sällsamt utseende kom gående till kungsgården och bad att få tala vid kungen. Vakten svarade, som han var befalld, att kungen för sin sorgs skull inte ville tala med någon, men kvinnan var mycket enträgen, så att hon slutligen blev insläppt. När hon nu kom inför kungen, frågade han efter hennes ärende. Kvinnan svarade:

»Herre konung, det har sagts mig, att din drottning blivit förvandlad till en gyllne gås, och att du sörjer både natt och dag över denna stora olycka. Nu har jag kommit hit för att lösa förtrollningen och giva dig åter din drottning, om du bara vill gå in på ett villkor, som jag vill framställa.»

När kungen hörde detta tal, blev han mycket glad

och frågade, vad som vore hennes begäran. Käringen sade då:

»Jag har mitt hem uti brinken, som ligger på andra sidan om den svarta floden. Nu ber jag dig, att du låter lägga en stenmur runt omkring berget, så att dina kreatur inte komma dit och oroa mig, när de släppas i bet.»

Kungen tyckte detta var en ringa bön, och han lovade gärna efterkomma den, fastän han mycket tvivlade på, att hon kunde hålla sitt ord, som hon hade lovat.

Käringen berättade nu utförligt om allt, som hade vederfarits Lilla Rosa av hennes elaka styvmor. Men kungen hade svårt att tro allt detta, ty han kunde inte tänka, att den gamla drottningen var så falsk. Då bad kvinnan att få se det vackra silkeslinnet, som lilla Rosa fått i vängåva av sin styvmor. Kungen lät hämta det, och så gingo de tillsammans till rummet, där guldfågeln var innestängd. Trollkäringen gick genast bort till gåsen och drog linnet över henne. Strax löstes förtrollningen, och lilla Rosa återfick sin rätta skepnad. Och i samma stund började linden åter spela, och näktergalen sjöng i toppen, så det var lust och glädje att höra. Nu blev fröjd över hela kungsgården.

Då nu kungen såg, att gumman talat sant, höll han redligen sitt ord till henne. Därefter gjorde sig kungen och lilla Rosa i ordning att fara bort till hennes fader. När de kommo fram, blev den gamle kungen så glad, att han blev som ung på nytt, och med honom gladdes hela hans rike, ty alla hade med sorg hört omtalas, vilken olycka som hänt prinsessan. Men en var det, som inte var glad, och det var drottningen,

ty hon förstod nu, att hennes falskhet var uppdagad och hennes tid ute. När nu den gamle kungen hörde, vad svek och oförrätt hans dotter fått lida av sin elaka styvmor, blev han mycket vred och dömde drottningen till döden. Men lilla Rosa bad för sin styvmors liv, och så lät kungen henne råda och satte sin gemål och hennes dotter, långa Leda, i fängelsetornet för hela deras liv. Men den unge kungen och lilla Rosa återvände till deras eget rike.

Och där spelar linden, där sjunger näktergalen, där gråter prinsen varken natt eller dag, där gör sig kungen alltid glad.

De tre stor-gummorna.

(Från Uppland.)



et var en gång en kungason och en kungadotter, som mycket älskade varandra. Den unga prinsessan var blid och fager, och ingen sade annat än gott om henne, men hennes håg låg mer för skämt och lek än för handarbete och husliga sysslor. Den gamla drottningen tyckte illa om detta och sade, att hon inte ville hava en sonhustru, som inte var lika duktig, som hon själv varit i sin ungdom. Hon gjorde därför allt vad hon kunde för att förhindra prinsens giftermål med prinsessan.

När nu drottningen inte ville giva vika, gick prinsen en dag till sin mor och sade, att man kunde väl sätta hans fästmö på prov, ifall hon kanske, när allt kom omkring, var lika skicklig som drottningen själv. Alla tyckte det var en djärv begäran, ty prinsens moder var en drivande kvinna, som spann, sydde och vävde både natt och dag, så ingen visste hennes like. Slutet blev i alla fall, att prinsen fick sin vilja fram. Prinsessan skickades nu till jungfrustugan, och drottningen

lämnade henne ett pund lin att spinna. Men linet måste vara spunnet, innan solen gick upp, annars skulle prinsessan aldrig mer tänka på att få prinsen till gemål.

När hon blev ensam, blev hon illa till mods, ty hon visste väl, att hon inte kunde spinna drottningens lin, och ändå ville hon inte mista den unge prinsen, som höll henne så kär. Hon gick därför av och an i rummet och bara grät. Rätt som det nu var öppnades dörren så sakta, så sakta, och där steg in en liten, liten gumma, som såg så underlig ut. Hon hade så ofantligt stora fötter, så att vem som såg det måste undra däröver.

»Guds fred!» hälsade hon.

»Guds fred igen!» svarade prinsessan.

»Varför är prinsessan så sorgsen i kväll?» sporde gumman.

»Jag må väl vara sorgsen», svarade prinsessan. »Drottningen har befallt mig spinna ett pund lin. Om jag inte har gjort det, innan solen går upp, mister jag prinsen, som jag har så innerligt kär.»

»Var vid gott mod!» svarade gumman. »Är det inget annat, så kan jag hjälpa dig. Men då måste du uppfylla en bön, som jag nu skall nämna.»

Prinsessan blev övermåttan glad och frågade, vad det kunde vara för bön.

»Jo», sade gumman, »jag heter Storfota-mor. Och jag vill inte ha annan lön för min hjälp än att jag får vara med på ditt bröllop. Jag har inte varit med på något bröllop, sedan drottningen, din svärmor, stod brud.»

Prinsessan samtyckte gärna härtill, och så skildes de från varandra. Gumman gick sin väg, och prin-

sessan lade sig att sova, fast hon inte kunde få en blund i ögonen på hela långa natten.

Tidigt på morgonen, innan dagen grydde, öppnades dörren, och den lilla gumman trädde in. Hon gick fram till prinsessan och räckte henne en knippa garn. Och garnet var vitt som snö och fint som en spindelväv.

»Ser du», sade käringen, »så här vackert garn har jag inte spunnit ända sen jag spann åt drottningen, när hon skulle gifta sig. Men det var längesen i världen.»

Så försvann den lilla gumman, och prinsessan somnade lugnt in. Men det dröjde inte länge, förrän hon väcktes av den gamla drottningen, som stod framför sängen och frågade, om linet var färdigspunnet. Prinsessan svarade ja och räckte henne garnet. Drottningen måste nu giva sig till freds, men prinsessan såg väl, att det inte var med glatt hjärta.

När det led fram på dagen, sade drottningen, att hon ville sätta prinsessan på ännu ett prov. Hon skickade så garnet till jungfrustugan tillsammans med vävredskap och befallde prinsessan väva garnet till en väv. Men den måste vara färdig, innan solen gick upp, annars skulle hon aldrig tänka på att få den unge prinsen.

När prinsessan blev ensam, började hon bittert gråta, ty hon visste väl, att hon inte kunde väva drottningens garn, och ändå ville hon inte mista prinsen, som höll henne så kär. Bäst det var öppnades dörren så sakta, så sakta, och där trädde in en mycket liten gumma av underligt utseende och med en bak, som var så ofantligt stor, att vem som såg henne måste undra däröver.

»Guds fred!» hälsade hon.

»Guds fred igen!» svarade prinsessan.

»Varför är prinsessan så ensam och sorgsen?» frågade gumman.

»Jo», svarade prinsessan, »jag må väl vara sorgsen. Drottningen har befallt mig väva allt detta garnet till en väv. Och om jag inte gjort det, innan solen går upp i morgon, mister jag prinsen, som jag har så innerligt kär.»

»Var inte ledsen», sade gumman. »Är det inte annat, så vill jag hjälpa dig. Men då måste du lova mig något. Jag heter Storgumpa-mor och vill inte ha någon annan lön än att jag får vara med på ditt bröllop. Jag har inte varit med på något bröllop, sedan drottningen, din svärmor, stod brud.»

Prinsessan lovade detta, och så gick gumman sin väg. Prinsessan lade sig att sova, men kunde inte få en blund i ögonen på hela natten.

Tidigt på morgonen öppnades dörren, och den lilla gumman klev in. Hon gick fram till prinsessan och räckte henne en väv, som var vit som snö och tät som ett skinn, så att ingen kunde se dess like.

»Ser du», sade gumman, »så här jämna stader har jag inte vävt sen jag vävde åt drottningen, när hon skulle gifta sig. Men det var längesen i världen.»

Därefter försvann hon, och prinsessan somnade. Men det dröjde inte länge, förrän hon väcktes av den gamla drottningen, som sporde, om väven var färdig. Prinsessan räckte då fram den vackra vävnaden, och drottningen måste låta sig nöja, fast prinsessan såg nog, att hon inte gjorde det med glatt hjärta.

Prinsessan trodde nu, att hon skulle slippa vidare prov. Men drottningen var av annan mening, ty efter



Där steg in en liten, liten gumma, som såg så underlig ut. Hon hade så förunderligt stora fötter . .

en stund lät hon skicka väven ner till jungfrustugan och sade, att prinsessan skulle sy skjortor av den åt sin fästman. Skjortorna skulle vara färdiga, innan solen gick upp, annars skulle prinsessan aldrig hoppas på att få prinsen till gemål.

När prinsessan åter blivit ensam, började hon gråta bittert, ty hon visste väl, att hon inte kunde sy drottningens väv, och ville ändock inte mista sin prins, som höll henne så kär. Rätt som det nu var öppnades dörren så sakta, så sakta, och där trädde in en



»Jag heter Stortummamor.»

mycket liten gumma av underligt utseende och med en tumme så stor, att vem som såg den måste undra däröver.

»Guds fred!» hälsade hon.

»Guds fred igen!» svarade prinsessan.

»Varför är prinsessan så ensam och sorgsen?» frågade hon.

»Jo», sade prinsessan, »jag må väl vara sorgsen. Drottningen har befallt mig sy denna väv till skjortor åt prinsen, och om jag inte gjort det, tills solen går upp i morgon, så mister jag min fästeman, som jag håller så innerligt kär.»

»Var inte ledsen!» sade gumman. »Är det inte värre, så kan jag hjälpa dig. Jag heter Stortumma-mor, och jag vill inte ha annan lön än att jag får vara med på ditt bröllop. Jag har inte varit med på något bröllop, alltsedan drottningen, din svärmor, stod brud.»

Prinsessan samtyckte gärna härtill, och så skildes de från varandra. Därpå somnade prinsessan och sov så hårt, att hon inte drömde om sin fästman en gång.

Tidigt på morgonen öppnades dörren igen, och den lilla gumman trädde in, gick fram till prinsessan, väckte henne och gav henne några skjortor, som voro sydda med sådan skicklighet, att man väl aldrig sett maken.

»Ser du», sade gumman, »så väl som detta har jag inte sytt, sen jag sydde åt drottningen, då hon skulle stå brud. Men det var längesen i världen.»

Med dessa ord försvann den lilla gumman, ty drottningen stod just i dörren och sporde, om skjortorna voro färdiga. Prinsessan räckte då fram den vackra sömnaden. Då blev drottningen så förbittrad, att det gnistrade ur ögonen på henne, och sade:

»Ja, så tag honom då! Jag kunde väl aldrig tro, att du var så duktig, som du är.» Därmed gick hon sin väg och smällde igen dörren, så det sjöng i låset.

Prinsen och prinsessan skulle nu få varandra, som drottningen hade lovat, och där reddes till bröllop. Men prinsessan var inte riktigt glad åt sin bröllopsdag, ty hon tänkte på, vilka underliga gäster det skulle komma. Tiden led, och bröllopet stod med lust och glädje efter gammal sed. Men inga gummor syntes till, hur bruden än såg sig omkring. Sent omsider, när gästerna skulle gå till bords, fick prinsessan syn

på de tre små gummorna, där de sutto i ett hörn av bröllopssalen vid ett bord för sig själva. Då steg kungen upp och sporde, vad detta var för gäster, som han inte sett förut.

Den äldsta av dem svarade:

»Jag heter Storfota-mor, och jag har så stora fötter, därför att jag fått spinna så mycket i min dar.»

»Jaså», sade kungen, »då skall min sonhustru aldrig spinna mer.»

Han vände sig därefter till den andra gumman och frågade, vad orsaken kunde vara till hennes underliga utseende. Då svarade hon:

»Jag heter Storgumpa-mor, och jag har så stor bak, därför att jag fått väva så mycket i min dar.»

»Jaså», sade kungen, »då skall min sonhustru inte heller väva mer.»

Sedan vände han sig till den tredje och frågade efter hennes namn:

»Jag heter Stortumma-mor, och jag har fått så stor tumme, för att jag sytt så mycket i min dar.»

»Jaså», sade kungen, »då skall min sonhustru aldrig heller sy mer.»

Och därvid blev det. Den vackra prinsessan fick prinsen och slapp ändå att både spinna, väva och sy i alla sina dagar.

När bröllopet var till ända, drogo Storgummorna sin kos, och ingen såg, vart de togo vägen, liksom ingen visste, varifrån de kommit. Men prinsen levde lycklig och nöjd med sin gemål, och allt gick tyst och stilla och fridsamt, bara för att prinsessan inte var så rivande av sig som den stränga drottningen.



Prins Hatt under jorden.

(Från södra Småland.)

et var en gång för länge, länge sedan en kung, som hade tre döttrar, som alla voro så fagra, att deras like inte fanns varken när eller fjärran. Men den yngsta prinsessan var ändå främst, inte bara i skönhet utan ännu mer i godhet och hjärtelag. Därför blev hon mycket avhållen av alla, och kungen själv älskade henne högre än sina andra döttrar.

Så hände det sig en dag om hösten, att det var marknad i en stad inte så värst långt från kungsgården, och kungen själv ämnade sig dit med sina män. När han nu skulle fara, frågade han sina döttrar, vad de helst ville hava i marknadsgåva. Genast började de äldsta prinsessorna uppräkna dyrbarheter av alla slag. Den ena ville ha det, den andra det. Men den yngsta prinsessan begärde ingenting. Kungen förundrade sig häröver och frågade, om inte också hon önskade sig något smycke eller annan grannlåt, men hon svarade, att hon hade alldeles nog med guld och dyrbarheter. Men slutligen, på kungens ivriga böner, svarade hon:

»Nog vet jag en sak jag gärna ville ha, om jag bara vågade bedja därom!»

»Vad kan det vara?» frågade kungen. »Nämn det bara, och står det i min makt, så skall du få det!»

»Jo», sade prinsessan, »jag har hört talas om de tre sjungande löven, och dem ville jag ha framför allt annat i världen.»

Nu log kungen, ty han tyckte det var en ringa bön, och sade:

»Inte kan man då säga, att du begär för mycket. Därför såge jag hellre, att du bad mig om större gåva. Men du skall få, vad du önskar, om det så gällde halva mitt land och rike.»

Därmed tog han ett hjärtligt avsked av sina döttrar, steg till häst med sitt följe och red bort.

När han nu kom till staden, där marknaden hölls, var där samlat mycket folk från alla håll och många främmande köpmän, som bjödo ut sitt kram på gatorna och torgen. Det var därför ingen brist varken på guld, silver eller annan dyrbarhet, vadhelst man än önskade sig, och kungen köpte av det till sina döttrar. Men fast han gick ur bod och i bod och sporde krämare från både österland och västerland, var det ingen, som visste något om de tre sjungande löven, som han lovat sin yngsta dotter.

Häröver blev han mycket ledsen, ty han hade gärna unnat henne någon glädje liksom de andra. Men när det nu inte var någon annan råd och skymningen föll på, lät han sadla sin gångare, samlade sina svenner och drog misslynt hem igen.

Bäst han färdades vägen fram i djupa tankar, fick han plötsligt höra en klang liksom av harpor och strängaspel, och var den så underbart vacker, att han aldrig hört dess like i all sin tid. Han blev mycket förundrad häröver, höll in sin gångare och satte sig att

lyssna, och ju längre han lyddes, desto ljuvligare blev sången.

Men kvällen var mörk, så han kunde inte se, varifrån ljudet kom. Han tvekade inte länge utan red in på en stor, grön äng, varifrån tonerna hördes, och ju längre han kom, desto klarare och ljuvligare ljöd sången emot honom.

När han så ridit ett stycke, kom han till en hasselbuske, och överst på busken voro tre gyllene löv, som rörde sig av och an, och allt som de rörde sig, blev där en klang och en låt, som ingen förmår beskriva.

Nu blev kungen mycket glad, ty han förstod, att detta var de tre sjungande löven hans dotter talat om. Han ville därför bryta dem, men så fort han sträckte fram handen efter dem, veko de undan, och det ljöd en stark röst under busken:

»Låt bli mina löv!»

Kungen blev först mycket häpen men hämtade sig snart och frågade, vem det var, och om han inte kunde få köpa löven för guld eller goda ord.

»Jag är prins Hatt under jorden», svarade rösten, »och du får inte mina löv varken med ondo eller godo — utom på ett villkor, och det är att du lovar mig det första liv du möter, när du kommer hem i din gård.»

Kungen tyckte det var en underlig begäran, men han tänkte på det löfte han givit sin dotter och samtyckte därför till prinsens begäran.

Nu veko kvistarna ej längre undan, utan han fick bryta dem och vände sedan glad till sitt folk igen. Men hela tiden han red, fortsatte löven att sjunga, och hästarna dansade av glädje, och kungens hemfärd liknade mer ett segertåg än en marknadsfärd.

Under tiden kungen varit borta hade prinsessorna

hela dagen suttit och sytt vid sina bågar och talade bara om de dyrbara gåvor deras far skulle föra med sig från marknaden. Mot kvällen frågade den yngsta, om de inte skulle gå ut framåt vägen, där deras far skulle komma?

»Nej», svarade systrarna, »varför skulle vi göra det? Det är ju redan sent, och aftondaggen skulle fördärva våra silkesstrumpor.»

Men prinsessan brydde sig inte om silkesstrumporna utan sade, att de kunde ju låta bli, ty hon kunde ensam gå och möta sin fader. Hon tog på sig sin kappa och gick så vägen fram. Men hon hade inte gått långt, förrän hon hörde tramp av hästar och gny av folk och vapen och hörde dessemellan en den allra ljuvligaste sång.

Då blev hon så glad, ty hon förstod, att det var hennes far som kom, och att han fått de tre sjungande löven, som hon bett om. Hon sprang nu emot honom och svingade sig upp i hans famn och hälsade honom välkommen.

Men när kungen fick se henne, blev han alldeles förfärad, ty han tänkte på det löfte han givit prins Hatt, och att han nu bortlovat sitt eget barn. Han kunde varken tala eller svara på en lång stund, fast prinsessan både tiggde och bad att få veta orsaken till hans sorg.

Slutligen berättade han, vad som tilldragit sig, och att han utlovat det första liv, som mötte honom i hans gård. Nu blev det en jämmer och sorg utan like, och kungen sörjde allra mest. Men slutet blev, att han vände tillbaka till ängen och lämnade sin dotter vid hasselbusken, och han tyckte nu, att den förlust han lidit aldrig skulle kunna ersättas.

Prinsessan satt nu ensam kvar vid busken och grät

bittert. Men hon hade inte suttit där länge, förrän marken plötsligt öppnade sig, och hon kom ner i en stor sal under jorden, och den salen var mycket präktigare än någon annan hon sett och prydd med både guld och silver. Men ingen människa syntes till.

Prinsessan glömde nu nästan sin sorg vid att se på all härligheten, och när hon slutligen blev trött, lade hon sig att vila i en säng med täcken och sparlakan vitare än snö.

Men hon hade inte legat länge, förrän dörren öppnades och det kom in en man, som gick rakt fram till bädden, hälsade henne vänligt och varmt välkommen. Det var han, som rådde över salen, ty han var prins Hatt. Han berättade, att det blivit honom pålagt av en elak trollkvinna, att han aldrig fick visa sig för någon människa. Därför kunde han inte komma annat än om nätterna, sedan det blivit mörkt. Men om hon ville vara honom trogen, skulle allt bli bra till slut. Han stannade där ända tills solen gick upp. Då gick han och kom inte igen förrän sent om aftonen.

Så gick det en lång tid framåt. Prinsessan satt i den vackra salen hela dagen, och blev hon ledsen, behövde hon bara lyssna till de sjungande löven, så blev hon glad igen.

Innan ett år hade gått fick hon en liten gosse, och nu tyckte hon, att hon hade det så bra. Hela dagen pysslade hon och lekte med sin lille son och längtade efter sin man.

Men en afton kom han senare hem, än han annars brukade. Hon frågade då oroligt, var han varit så länge.

»Jo», sade han, »jag kommer från din faders gård och har nu något märkligt att berätta, ty kungen har

fäst sig en ny drottning, och om du vill, får du fara hem till bröllopet och taga vår gosse med dig.»

Detta ville hon gärna, och hon tackade honom innerligt.

»Men ett måste du lova mig», sade han, »att du aldrig låter locka dig att svika din tro emot mig!»

Ja, det lovade hon.

Morgonen därpå gjorde prinsessan sig i ordning med kläder och präktiga smycken för att fara till bröllopet. När allt var klart, körde det fram en förgylld karm, och hon satte sig där med sin lille son. Sedan bar det åstad över berg och dalar, och hon visste inte ordet av, förrän hon var framme.

När nu prinsessan trädde in i bröllopssalen, där gästerna redan voro samlade, kan man förstå det blev en glädje. Kungen steg upp ur sitt högsäte och omfamnade henne med stor fröjd. Likadant gjorde också hans gemål och de bägge prinsessorna, och de bådo henne alla vara hjärtligt välkommen till sitt land igen.

När nu första hälsningarna voro över, började kungen och drottningen fråga prinsessan om både ett och annat. Men framför allt ville drottningen veta om prins Hatt, vem han var, och hurudan han var mot henne. Men prinsessan svarade föga härpå, och det var lätt att se, att hon inte gärna talade om detta. Men drottningen blev nu allt nyfiknare. Slutligen blev kungen förargad och sade:

»Kära hjärtandes, vad ha vi med det att göra! Det är nog att min dotter är nöjd och lycklig.»

Då teg drottningen, men bara kungen vände ryggen till, var hon genast färdig med sina ideliga frågor.

När nu bröllopet stått i många dagar, började prinsessan längta hem igen. Genast körde karmen åter

fram, och sedan hon tagit avsked av sina fränder, reste hon sin väg med sin lille son över berg och dalar, ända tills hon kom till den gröna busken. Där steg hon ur och kom så ner i jordstugan. Och löven spelade så vackert, och hon tyckte det var mycket bättre under jorden än i kungens gård. Och ännu gladare blev hon om aftonen, när prins Hatt kom hem, hälsade henne välkommen och berättade, huru hans tankar aldrig lämnat henne, varken natt eller dag.

En tid därefter fick prinsessan åter en liten son. Nu tyckte hon, att hon var ännu mycket lyckligare än förut, och hela dagarna lekte hon med sina små. En afton kom prinsen hem senare än vanligt, och då prinsessan ängsligt frågade, varför han dröjt så länge, svarade han:

»Jo, jag kommer från din faders gård och kan nu berätta, att din äldsta syster skall gifta sig med en främmande prins, och om du vill, får du fara hem till bröllopet och taga våra barn med dig.»

Detta ville prinsessan gärna, och hon tackade honom innerligt.

»Men ett skall du lova mig», sade han, »att du aldrig låter locka dig att svika din tro emot mig.»

Prinsessan lovade honom detta.

Andra morgonen tog hon sina barn med sig och åkte till kungsgården. När hon trädde in i bröllopssalen, där gästerna redan voro församlade, blev det stor glädje. Alla omfamnade henne och bjödo henne välkommen och kunde inte nog uttala sin glädje över att se henne igen.

Drottningen började nu åter utfråga sin styvdotter om hennes man och hur hon hade det, men prinsessan svarade föga på hennes frågor, och kungen måste slut-

ligen bedja henne lämna prinsessan i fred, ty hon var ju nöjd och lycklig, och det andra hade de inte något med att göra, sade han.

När bröllopet var slut, längtade prinsessan hem igen. Hon tog därför sina små barn och åkte därifrån. Och hon var så glad och lycklig, då hon åter stod där nere i jordstugan, och ännu gladare blev hon på kvällen, då prins Hatt kom hem och då han sade, hur alla hans tankar varit hos henne.

En tid därefter fick prinsessan en liten dotter, det allra vackraste lilla barn man kunde se. Hon tyckte nu hennes lycka var så stor, att knappast något fattades.

En afton, då prinsen kom hem senare än vanligt, berättade han, hur han varit i hennes faders gård och att hennes andra syster nu skulle gifta sig med en främmande kungason.

»Vill du», sade han, »så får du resa hem och taga barnen med dig?»

Prinsessan tackade sin man för att han alltid ville bereda henne glädje. Prinsen svarade då:

»Men ett måste du lova mig — att du inte sviker din tro emot mig, ty därigenom skulle komma stor olycka över oss bägge.»

Prinsessan lovade detta.

Dagen därpå for hon med sina tre små barn till kungsgården, och när hon kom in i kungssalen, voro gästerna samlade, och bröllopet firades redan med lust och gamman. Det blev nu stor glädje, då hon trädde in, och alla hälsade henne innerligt välkommen.

Styvmodern började åter utfråga henne om hennes man, men då hon såg, att prinsessan var på sin vakt, försökte hon med list få veta vad hon ville. Fördenskull började hon tala om prinsessans små barn, som

lekte på salsgolvet, hur snälla de voro, och hur lycklig hon borde vara att ha sådana barn. Säkert bråddes de på sitt fäderne, tillade hon, och prins Hatt måtte vara en mycket fager ungersven.

Hur nu det ena ordet gav det andra, lät prinsessan locka sig av hennes falska tal och bekände till slut, att hon visste inte, om prinsen var vacker eller ful, ty hon hade aldrig sett honom.

Drottningen slog ihop händerna av förvåning och beskärmade sig högljutt över prinsen, att han kunde ha någon hemlighet för sin hustru.

»Och», sade hon, »det må jag säga, att du är bra olik andra kvinnor, då du inte skaffat dig besked om det.»

Prinsessan glömde nu sin mans varning och berättade allt hon visste och frågade sin styvmor om råd, hur hon skulle göra för att få se sin man. Drottningen lovade då utfinna någon hjälp, innan de skildes åt.

När bröllopet var över, och prinsessan ville fara hem, tog styvmodern henne avsides och sade:

»Här får du en ring, eldstål med flinta och ett ljus. Om du vill se, hur din man ser ut, så stig upp om natten, slå eld genom ringen och tänd ljuset. Men akta dig väl, att du inte väcker honom!»

Prinsessan tackade mycket för gåvan och lovade göra, som styvmodern lärt henne. Sedan reste hon sin väg. När hon nu kom hem, kände hon sig illa till mods, hur löven än spelade, och hur vackert än allting var.

Sent om aftonen kom prinsen hem, och nu blev det en glädje så stor, och han berättade, hur han längtat efter henne. När de lagt sig och prinsen somnat, steg prinsessan upp, slog eld genom ringen och nalkades sakta bädden för att se sin käraste. Och hennes glädje

var stor, då hon såg, hur fager han var. Hon såg och såg och glömde allt annat i världen bara för att se på honom.

Bäst hon nu lutade sig över honom, hände det sig inte bättre, än att en varm droppe rann av ljuset och föll på hans bröst, så att han rörde på sig. Nu blev prinsessan förskräckt och skulle genast blåsa ut ljuset — men det var för sent, ty prinsen vaknade, sprang förfärad upp och såg, vad hon hade gjort.

I samma stund tystnade de tre sjungande löven, den vackra salen förvandlades till en kula för ormar och paddor, och prinsen och prinsessan stodo där ensamma med sina små mitt i mörka natten. Och prins Hatt var — blind.

Prinsessan ångrade nu bittert, vad hon gjort och föll ned på sina knän och bad gråtande, att han skulle förlåta henne. Då svarade prinsen:

»Illa har du lönat all den kärlek jag hyst till dig. Jag förlåter dig i alla fall, och får du nu själv bestämma, om du vill följa din blinde man eller återvända till din fader.»

Prinsessan blev vid dessa ord ännu mera bedrövad och grät, så tårarna tillrade ända ner på jorden.

»Inte har du av hjärtat förlåtit mig», sade hon, »då du kan fråga, om jag vill gå med dig, ty så länge jag lever i världen vill jag följa dig.»

Därmed tog hon honom vid handen, och de gingo bort från det, som varit deras hem. Där vandrade nu prinsessan med sina tre barn och sin blinde man och försökte finna väg genom den villande skogen.

När de vandrat länge, kommo de slutligen på en grön stig, som gick fram genom ödemarken. Då frågade prinsen:

»Hjärtans allerkäraste, ser du någonting?»

»Nej», svarade prinsessan, »jag ser ingenting, bara skog och gröna träd.»

De gingo ännu en stund. Då frågade prinsen åter, om hon såg något.

»Nej», svarade hon som förut, »bara den gröna skogen.»

Efter en stund sporde prinsen för tredje gången, om hon inte såg något ännu.

»Jo», svarade hon, »jag tycker jag ser ett stort hus, och dess tak glänser, som om det vore av koppar.»

»Då äro vi framme vid min äldsta systers gård», sade han. »Nu skall du gå in, hälsa från mig och bedja, att hon tar vår äldste son och fostrar honom, tills han blir vuxen. Men själv får jag inte komma under hennes tak, inte heller får du låta henne gå hit till mig, ty då måste vi skiljas för alltid.»

Prinsessan gick in i gården och framförde sitt ärende, fast det sved i hennes hjärta, när hon skulle lämna sin lille son ifrån sig. Därefter skildes hon från sin svägerska. Och fast prinsens syster gärna ville träffa sin bror, vågade prinsessan inte bryta mot sin mans förbud utan måste neka henne detta.

Prinsen och prinsessan fortsatte nu sin färd över skog och obygd, tills de funno en grön stig, som ledde genom ödemarken. Prinsen frågade då som förut, om hon såg något, men hon måste två gånger svara, att hon inte såg annat än skog och gröna träd. Men tredje gången han frågade, svarade hon:

»Jo, jag tycker jag ser ett stort hus, och dess tak skiner, som om det vore av silver.»

»Då äro vi framme vid min andra systers gård», sade han. »Gå nu in och hälsa från mig och bed, att hon tar

hand om vår andre son och fostrar honom, tills han blir vuxen. Men själv får jag inte komma under hennes tak, och inte heller får du låta henne komma hit och träffa mig, ty då måste vi skiljas för alltid.»

Prinsessan gjorde, som han sagt, och lämnade sitt barn, fast det sved henne i hjärtat att göra det. Och hur mycket hennes svägerska än bad att få gå ut till sin broder, vågade prinsessan icke tillåta henne det.

De fortsatte nu sin väg framåt, ända tills de kommo till ännu en liten grön stig, som gick genom skogen. Prinsen sporde nu som förut, om hon såg något, men först då han frågat för tredje gången, svarade hon:

»Jo, jag tycker mig se ett stort hus, och dess tak glimmar som klart guld.»

»Då äro vi komna till min yngsta systers gård», sade prinsen. »Nu skall du gå in, hälsa från mig och bedja, att hon vill taga emot vår lilla dotter och fostra henne. Men själv får jag inte komma under hennes tak eller hon gå hit till mig, ty då måste vi skiljas för alltid.»

Prinsessan gjorde nu, som han sagt, och hon blev mycket vänligt mottagen av sin svägerska. Men när hon nu skulle lämna sitt sista barn ifrån sig, gick det henne så till sinnes, att hennes hjärta ville brista av sorg, och hon glömde prinsens förbud och allt annat för sin stora förtvivlan. Hennes svägerska följde henne nu, utan att hon kom ihåg, att hon skulle hindra det.

När de nu kommo fram till prinsen, föll systern i hans famn och grät bittert. Men när prinsen märkte, att prinsessan åter svikit sitt ord emot honom, blev han blek som ett lik och utbrast:

»Hjärtans allerkäraste! Detta skulle du inte ha gjort.»

I samma stund sänkte sig en sky ned av himlen, och prinsen försvann i luften, som när en fågel flyger.

Nu blev prinsessan och hennes svägerska utom sig av förtvivlan. Prinsessan vred sina händer och ville inte låta trösta sig, ty hon hade nu mist allt hon höll kärt i världen. Och prinsens syster sörjde knappast mindre.

De började snart överlägga om, hur de skulle återfinna honom, ty prinsessan ville söka honom över hela världen.

»Något råd kan jag inte ge dig», sade hans syster, »såvida du inte vill gå bort till det stora berget, som du ser över skogen. Där bor en gammal trollkäring, som heter Berta. Hon är vis i många ting, och kanske hon kan ge dig besked.»

Prinsessan lämnade nu sin svägerska och började ensam sin vandring.

När det blev sent och hon inte orkade gå längre, fick hon se ett litet ljus, som tindrade på fjället. Då glömde hon alldeles sin trötthet och letade sig fram över stockar och stenar, ända tills hon fann en håla uppe i berget, och hålans dörr stod öppen. Då kunde hon se, hur en hel hop småtroll, både män och kvinnor, voro samlade omkring elden, och allra längst fram satt en gammal, gammal gumma och pysslade med något smått. Hon var hemsk att skåda, liten till växten och mycket ålderstigen. Prinsessan förstod, att detta var gamla Berta, som prinsens syster talat om.

Hon tvekade inte länge utan steg fram i hålan och hälsade ödmjukt:

»God kväll, kära mor!»

Då sprungo alla småtrollen upp, ty de blevo mycket häpna att få se en kristen människa. Men gumman tittade vänligt upp och svarade:

»God kväll igen! Vad är du för en, som kommer

och hälsar så vackert? Jag har nu suttit här i väl sina femhundra år, men ännu har ingen mer än du gjort mig den hedern och kallat mig kära mor.»

Prinsessan sade nu sitt ärende och frågade, om den gamla gumman visste något om en prins, som kallades prins Hatt under jorden?

»Nej», svarade käringen, »det vet jag inte. Men eftersom du gjorde mig den hedern och kallade mig kära mor, vill jag ändå hjälpa dig, för du skall veta jag har en syster, som är dubbelt så gammal som jag, och kanske hon vet något.»

Prinsessan tackade henne mycket för hennes vänlighet och stannade nu i berget över natten.

Morgonen därpå, när solen gick upp, var prinsessan inte sen att åter giva sig i väg, och en av mor Bertas pysslingar följde henne för att visa vägen. När hon skulle skiljas vid den gamla gumman, sade denna:

»Mycken lycka på resan. Och allt gott önskar jag dig. Eftersom du gjorde mig den hedern att kalla mig för kära mor, ber jag, att du vill mottaga denna spinnrock som minne. Så länge du har den, behöver du aldrig lida någon nöd, ty den spinner ensam lika mycket garn som nio andra.»

Prinsessan tackade innerligt för gåvan, och det var den väl värd, ty den var alltigenom av guld. Så skildes hon från den gamla och vandrade hela långa dagen i ända.

Sent på aftonen kommo de åter till ett högt fjäll, och där uppe glimmade ett ljus som en liten stjärna.

Då sade pysslingen:

»Jag har nu visat dig vägen, som jag lovat, ty här bor farmors syster. Och nu är det tid, att jag vänder hem igen.» Därmed sprang han sin väg.

Men prinsessan letade sig fram över stock och sten, tills hon kom upp på fjället och fann en håla, vars dörr stod öppen, så att eldskenet lyste rött genom mörkret.

Hon gick utan tvekan in i bergstugan och fick då se, hur en stor mängd troll, både män och kvinnor, voro samlade omkring elden. Men längst fram satt en gammal, gammal gumma, som tycktes råda över dem alla. Hon var liten till växten, ful att se på och så gammal, att huvudet runkade av och an.

Hon gick rakt fram till gumman, som hon kunde förstå var mor Bertas syster, och hälsade artigt:

»God kväll, kära mor!»

Trollen sprungo upp, förskräckta över att se en kristen människa, men käringen såg vänligt på henne och svarade:

»God kväll igen! Vad är du för en, som kommer och hälsar så vackert? Jag har suttit här i väl sina tusen år, och ändå har ingen mer än du visat mig den hedern och kallat mig kära mor.»

Prinsessan berättade nu sitt ärende, men gumman kunde inte giva henne några upplysningar. Men eftersom hon kallat henne kära mor, ville hon hjälpa henne och skickade henne därför till en syster hon hade, som var dubbelt så gammal som hon.

Prinsessan tackade henne för hennes vänlighet och stannade så över natten i berget.

Dagen därpå, då prinsessan skulle giva sig i väg, önskade gumman henne lycka på färden och gav henne till tack för att hon kallat henne kära mor en härvel av klaraste guld som vängåva.

»Och», sade gumman, »så länge du har den härveln, behöver du inte lida någon brist, ty den härvlar själv allt det garn din spinnrock spinner.»

Prinsessan tackade henne mycket för den dyrbara gåvan och gick så vidare. Och en av gummans pysslingar följde med för att visa henne vägen.

Sent på aftonen kommo de till ett högt berg, och överst på fjället tindrade ett ljus som en liten klar stjärna. Då sade pysslingen:

»Nu är det tid, att jag vänder hem igen, ty här uppe bor farmors syster, och nu kan du själv finna vägen.»

Därmed försvann han. Men prinsessan fortsatte, ända tills hon kom upp och fann en bergstuga.

Som dörren stod öppen, gick hon rakt in i stugan, och då fick hon se, hur en stor hop troll voro samlade kring elden, och allra längst fram satt en gammal, gammal gumma. Hon var anskrämlig att se på med en lång, lång näsa, som stötte ihop med hakan, och så gammal, att huvudet runkade av och an.

»God kväll, kära mor!» hälsade prinsessan artigt.

Trollen rusade förskräckta upp, men gumman hälsade vänligt.

»God kväll igen! Vad är du för en, som kommer hit och hälsar så vackert. Jag har suttit här i sina tvåtusen år, men ännu har ingen visat mig den hedern att kalla mig kära mor!»

Prinsessan frågade nu, om hon visste något om en förtrollad prins, som kallades prins Hatt under jorden?

Då blev gumman mycket allvarsam och funderade länge. Slutligen sade hon:

»Nog har jag hört talas om honom och kan säga dig, var han finns, men det är föga troligt du någonsin återfår honom, ty han är förhäxad, så han har glömt både dig och allt annat. Men eftersom du gjorde mig den hedern att kalla mig kära mor, så vill jag hjälpa

dig, så gott jag kan. Stanna nu bara här i natt, så få vi i morgon talas vid.»

Prinsessan stannade över natten, och när hon morgonen därpå skulle giva sig i väg, sade käringen:

»Nu skall du gå härifrån rätt med solen, så kommer du till slut till en stor kungsgård. Där skall du gå in och göra i allt, som jag säger dig, ty där bor prinsen.»

Hon gav henne så många goda råd om hur hon skulle bära sig åt, önskade henne lycka på färden och gav henne som minne och vängåva en präktig silkespung, som var stickad allt igenom av rödaste guld.

»Men», sade hon, »det är inte en vanlig pung, ty den här pungen är alltid full av vita pengar, hur mycket som än tages ur den.»

Prinsessan tackade henne innerligt för gåvan, och så vandrade hon vidare genom många stora skogar, ända tills hon kom till en stor, stor kungsgård, som var så övermåttan präktig, att hon aldrig sett dess like. Nu blev hon mycket glad, att hon var så nära sin käraste, och gick in. Men just då hon öppnade borgagrinden, fick hon se en stor kvinna, som kom gående emot henne, och som kvinnan var mycket grant klädd, förstod hon, att det var hon, som rådde om gården.

»Vem är du, och var kommer du ifrån?» frågade hon.

»Jag är inte annat än en fattig främling, som gått hit för att begära tjänst», svarade prinsessan.

»Jaså», återtog trollet, »och du tror väl, att jag skall ha tjänst åt var och en, som kommer och far? Nej, packa dig genast i väg!»

Och käringen såg därvid så bister ut, att prinsessan blev rädd.

»Om så är», svarade hon ödmjukt, »så måste jag låta

mig nöja. Men jag ber att få låna hus några dar, medan jag vilar ut efter min långa vandring.»

»Ja, det kan du få», sade trollet. »Du kan få ligga i gåshuset. Det blir just ett passande härbärge åt en sådan som dig.»

Därvid blev det. När nu prinsessan kom för sig själv, gjorde hon som den gamla bergagumman lärt henne. Först skurade hon, putsade och fejade i var vrå, så det blev riktigt fint. Sedan tog hon fram sin spinnrock och spann det allra grannaste garn, både guld och silke, så härvlade hon det, och så till sist vävde hon det, och så klädde hon hela stugan med gyllenduken och de granna vävnaderna hon vävt. Gåshuset var nu på en stund förvandlat till det präktigaste härbärget i hela kungsgården.

Sedan tog hon fram sin silkespung och gick ut och köpte både mat, mjöd och vin och allt annat, som kan fås för pengar, och hon kokte, stekte och lagade till ett sådant gästabud, att väl aldrig någon av oss varit med om maken.

Därefter gick hon upp i kungsgården och bad att få tala vid drottningen. Käringen mottog henne vänligt och frågade, vad hon ville.

»Jo», sade prinsessan, »mitt ärende är, att jag ville bedja dig och din dotter, att ni ville visa mig den stora hedern och bliva mina gäster i kväll.»

Detta behagade käringen mycket väl, ty hon hade allt hört talas om, vilka anstalter som voro gjorda i gåshuset. Hon lovade därför komma.

På aftonen, då drottningen och hennes styvdotter kommo ner i gåshuset, blevo de mycket artigt mottagna. Medan de sutto till bords och åto och drucko och voro glada, tog prinsessan fram sin gyllene spinn-

rock och började spinna. Då blev käringen mycket förundrad och tyckte, att detta var en långt större dyrbarhet än något annat hon sett. Hon frågade därför, om hon inte kunde få köpa spinnrocken.

»Nej», sade prinsessan, »den säljer jag inte för pengar, och inte heller ger jag dig den till skänks. Men på ett villkor vill jag avstå den.»

»Vad är det för ett villkor då?» frågade käringen ivrigt.

»Jo», svarade prinsessan, »det är, att jag får träffa din allra käraste i natt.»

Käringen besinnade sig länge, men som hon äntligen ville hava spinnrocken och var full av falskhet, tyckte hon, att det finge väl gå för sig för den här gången. Och så fick hon spinnrocken.

Käringen vände nu åter till slottet och bara funderade på, hur hon skulle bära sig åt, att inte prinsen och den främmande kvinnan skulle kunna tala med varandra. Fördenskull befallde hon sin styvdotter att i hemlighet stanna i prinsens sovrum för att höra, vad den främmande kvinnan skulle säga.

Sedan fyllde hon en bägare med mjöd, blandade starka örter i drycken och bjöd prinsen, med den påföljd att så fort han tömt bägaren, sjönk han i dvala och varken hörde eller såg. Då log trollpackan i sitt falska hjärta, förde prinsessan in i kammaren och menade, att nu kunde hon få tala vid prinsen så mycket hon ville.

När prinsessan blev ensam med prinsen, sprang hon fram, föll honom om halsen och sade, hur glad hon nu var att äntligen ha funnit honom. Men prinsen vaknade inte. Då blev hon mycket ledsen och berättade med många kärleksfulla ord om hur hon vandrat

hela världen om för att finna honom. Då han fortfarande bara sov, kunde hon inte tro annat, än att han inte längre höll henne kär. Hon föll därför ner på sina knän och bad honom, bittert gråtande, om förlåtelse för allt, vad hon brutit emot honom. Men sömndrycken var så stark, att prinsen ändå inte vaknade. Käringens dotter däremot hörde vartenda ord, och hon tyckte det var så synd om den främmande kvinnan, att hon inte hade hjärta att förråda henne för sin elaka styvmor.

Tidigt på morgonen kom käringen in i prinsens kammare för att höra, hur allt stod till. Prinsessan fick nu vända hem igen till gåshuset, och där satt hon sedan med huvudet lutat i händerna och grät.

Men då käringen märkte, att hennes svek hade lyckats, vart hon så glad, och hela dagen i ända satt hon och spann på den gyllne spinnrocken.

Mot aftonen torkade prinsessan sina tårar och tillredde ett gästabud, ännu mycket präktigare. Därpå gick hon upp i slottet och bjöd käringen och hennes dotter.

När de nu åter om aftonen sutto och åto och drucko, tog prinsessan fram sin guldhärvel och började härvla. Då blev käringen förundrad och tyckte sig aldrig hava sett en sådan kostbarhet. Hon frågade därför, om hon kunde få köpa härveln? Men prinsessan svarade, att hon varken ville sälja den eller giva bort den — utom på ett villkor, och det var, att hon även denna natt skulle få träffa prinsen. Käringen var genast med på detta, ty hon skulle nog, tänkte hon, hitta på någon råd, så att prinsen och den främmande kvinnan inte skulle kunna talas vid.

Käringen vände nu hem igen och bad sin styvdotter

liksom kvällen förut i hemlighet gömma sig i prinsens sovkammare och höra väl efter, vad den främmande kvinnan sade. Sedan fyllde hon en bägare med mjöd, blandade starka örter däri och bjöd prinsen dricka. Och knappt hade han tömt bägaren, förrän han föll i dvala och varken hörde eller såg. Då gladdes käringen i sitt falska hjärta och förde så prinsessan in i prinsens kammare.

När käringen gått sin väg, sprang prinsessan fram till prinsen, föll honom om halsen och talade om allt, vad som hänt, och hur hon sökt honom över hela vida världen. Men hur hon bad och grät, hörde han ingenting — utan bara sov. Käringens dotter, som hörde henne och såg hennes gränslösa sorg, tyckte så synd om henne och prinsen, att hon började fundera på, hur hon skulle kunna rädda dem ur sin styvmors våld.

Morgonen därpå måste prinsessan återvända till gåshuset, och där satt hon hela dagen och grät. Men trollkäringen var så glad över att allt avlupit så väl, och hon gjorde inte annat hela dagen än härvlade på den gyllne härveln.

När det led mot kvällen, torkade prinsessan sina tårar och började tillreda ett gästabud, ännu mycket präktigare än det förra, och gick sedan och bjöd käringen och hennes dotter.

Under det de åto och drucko, tog prinsessan fram sin silkespung och visade, att den alltid var full med pengar, hur mycket man än toge därur. Käringen blev högst förvånad och menade, att den pungen var den största dyrbarhet hon någonsin sett, och frågade, om hon inte fick köpa den. Men prinsessan svarade, att hon varken ville sälja den eller giva bort den — utom

på ett enda villkor och det var, att hon i natt ännu en gång finge språka med prinsen.

Käringen lovade detta och befallde sin styvdotter att som förut gömma sig i prinsens kammare och noga lyssna på allt, som sades.

Därpå fyllde hon en bägare med mjöd och bjöd prinsen att dricka. Men när han fattade bägaren, fick han se, hur käringens styvdotter vinkade åt honom, att han skulle akta sig. Då kom han att tänka på vilken underlig sömn, som brukade falla över honom, sedan han druckit hennes dryck. Han tog därför bägaren och låtsade dricka, men slog i hemlighet ut drycken, medan trollkäringen vände ryggen till. Därpå lutade han sig tillbaka, som om han fallit i tung sömn.

Käringen log i sitt falska sinne och förde nu prinsessan in i kammaren och tyckte, att nu kunde hon gärna få tala vid prinsen. Han skulle ändå inte höra henne.

När prinsessan blev ensam med prinsen, föll hon honom om halsen och sade, hur innerligt glad hon var att ännu en gång få se honom. Men prinsen var så trollbunden och förvillad, att han inte förstod, vad hon talade, utan låtsade, som om han sov. Prinsessan blev nu alldeles förtvivlad, vred sina händer och bad gråtande om förlåtelse för vad hon gjort. Och hon talade om deras forna kärlek och om allt hon fått utstå, medan hon sökt honom över hela vida världen. Nu ville hon dö, sedan han inte längre älskade henne.

Men under det hon talade, väcktes prinsens minne, så han förstod, hur allt tillgått, och hur den elaka trollkäringen skilt honom från hans käresta. Han tyckte, han liksom vaknade upp ur en lång, svår dröm och kunde först inte få fram ett enda ord.

Men slutligen sprang han häftigt upp och tog henne i famn, kysste henne och sade, att hon ensam var den han höll kärast i världen. Nu blev en fröjd och glädje så stor, att det vida övergick den nöd och sorg de förut fått lida.

Medan de nu höllo varandra i famn och glömde allt annat för glädjen att äntligen hava funnit varandra, trädde käringens dotter oförmodat fram ur sitt gömställe.

Då blev prinsessan helt förfärad, ty hon kunde inte tänka annat än att de voro förlorade, sedan trollets dotter hade röjt dem. Men hon sade vänligt åt dem:

»Lugna er! Inte skall jag förråda er. Jag vill hjälpa er i stället allt vad jag kan.»

Och sedan berättade hon, hur hon själv var av kristet blod, ty hennes far var en prins, som drottningen förtrollat. Hennes far hade för länge sen dött av sorg, och det vore väl för dem alla, om också hennes elaka styvmor vore död, ty så länge hon levde, kunde ingen av dem vänta sig någon lycka.

När prinsen och prinsessan hörde detta, blevo de mycket glada och tackade henne varmt för hennes goda vilja. Därefter rådgjorde de om, hur de skulle bliva av med käringen, och det var inte någon lätt sak, ty som man vet, kan man inte få död på troll på annat vis än att skålla ihjäl dem.

När allt var överlagt och beslutat, kröp styvdottern in i sitt gömställe igen, och prinsen lade sig på bädden och låtsades sova. Efter en stund kom också trollet in i kammaren för att hämta prinsessan och höra, vad som hade tilldragit sig.

Det gick så några dagar, och prinsessan satt under tiden i gåshuset. Men i kungsgården var buller och

bång, ty drottningen skulle hålla sitt bröllop med prins Hatt, och en stor hop troll från både när och fjärran voro bjudna till gästabudet.

Där gjordes nu övermåttan stora tillrustningar, och käringen lät bära fram sin stora gryta, som kunde rymma aderton oxar på en gång, så stor var den. När så elden var uppgjord och oxarna slaktade, skickade hon bud ner i gåshuset för att fråga den främmande kvinnan, hur köttet skulle bliva riktigt mört och väl kokat.

»Jo», svarade prinsessan, »så är det sed i mitt land, att elden göres mycket stark, och lagen kokas, tills grytan är blå i bottnen.»

Detta tyckte trolldrottningen var ett gott råd. Hon lät därför göra elden tre gånger starkare än förut, så att vattnet bubblade högt upp i himlens sky. Efter en stund skickade hon prinsessan att se efter, om inte grytan var blå i bottnen än. Prinsessan gick, lutade sig över brädden och såg ner i vattnet, men ännu syntes ingen blånad.

Efter en stund skickade drottningen prins Hatt, men inte heller han kunde se någon blånad.

Nu vart käringen ond och sade, att nog var grytan blå, om man bara såge efter ordentligt. Hon gick därför själv och såg efter. Men när hon lutade sig ner över grytan — vips, var prinsen tillreds, grep henne i fötterna och kastade henne huvudstupa i det sjudheta vattnet. Och därmed var det slut med käringen, så troll hon än var.

Nu tyckte prinsen och prinsessan, att det minsann inte var värt att dröja, tills gästerna skulle komma, utan de togo den gyllne spinnrocken, guldhärveln, guldpungen och många andra kostliga ting och drogo

hastigt därifrån. När de så vandrat både länge och väl, kommo de omsider till ett präktigt slott, som låg och glimmade i solen. Och på slottets gård stod en grön buske, och allteftersom de nalkades, hördes därifrån ett ljuvligt spel, liksom av harpor och fågelsång.

Nu var det prinsessan som blev glad, ty hon kände igen spelet — att det var de tre sjungande löven, hon fått av sin far. Men hennes glädje blev ännu mycket större, när hon kom fram och fick se, hur hennes små barn och prinsens systrar och mycket annat folk gingo emot dem, och folket hälsade prins Hatt som sin konung och prinsessan som sin drottning.

Så fingo de sin lön för all sin trogna kärlek och levde sedan lyckliga och nöjda i många, många år. Och prinsen styrde sitt rike med vishet och mandom, så att mäktigare konung och godare drottning aldrig hava funnits.

Och de tre sjungande löven upphörde inte att spela utan klingade dag och natt, så ingen hört ljuvligare sång, och aldrig var någon så sorgsen, att han inte blev glad, när han fick höra den sången.

Guldhästen, månlyktan och jungfrun i trollburen.

(Från Uppland.)



et var en gång två fattiga pojkar, som varken hade far eller mor utan måste gå i bygden och tigga. Medan de så vandrade omkring, kommo de en dag till ett åkerfält, där säden stod manshög. Då sade den äldste pojken:

»Låt oss plocka några ax. Vi ha ju ännu inte fått någon middag.»

Ja, den yngre brodern tyckte så med, och pojkarna gingo nu och plockade ax. Då kom där en jätte gående emot dem. Han var stor och grov och såg så bister ut.

»Vem har lovat er att plocka ax på min åker?» röt han.

»Vi trodde inte far skulle bli ond på oss för det», svarade pojkarna, »för vi voro så hungriga, och far har ändå så mycket kvar.»

»Jag är inte ond heller», sade jätten, »och om ni vill följa mig hem, så ska ni få äta er mätta och inte behöva gå omkring och leta ax.»

Det tyckte den äldste pojken var ett gott förslag, men hans bror tänkte, att jätten kanske hade något

ont i sinnet, och ville därför inte ge sig i hans våld. Pojkarna höllo så råd med varandra. Den äldste sade:

»Jag tror vi gå med honom.»

»Nej», svarade den yngre, »jag tror det är bäst vi låta bli.»

»Vi kunna ju följa med, och om det inte är bra där, gå vi därifrån», föreslog den äldste.

Jätten ville nu veta, om pojkarna ville komma med honom eller ej.

»Ja, visst komma vi», sade den äldste, och så följde bröderna med jätten hem till hans stuga.

När de kommit fram, förde jätten dem in i en liten kammare och gav dem så mycket mat, att de aldrig haft det bättre. Därefter gick jätten ut och stängde igen dörren. Då sade den äldre pojken:

»Var jag inte klok, jag, som ville följa med? Nu ha vi det bra och slippa gå omkring och tigga.»

»Vi ha ännu inte sett, hur det slutar», svarade den yngre, »för nu äro vi instängda och få inte gå och komma, som vi själva vilja.»

Men den äldre pojken ville inte lyssna till hans tal utan lade sig att sova, medan den yngre ställde sig på lur vid dörren för att se och lyssna på, vad som tilldrog sig utanför. Och så gick det i flera dar. Bröderna ledo ingen brist på mat, men innestängda voro de alltjämt.

En kväll, när pojken efter sin vana stod och tittade genom en springa på väggen, märkte han, hur jätten kom in i stugan och begärde fram mat. Medan han åt, frågade han sin hustru, om inte de bägge pojkarna snart voro tillräckligt gödda.

»Den ene är fet nog», sade käringen, »men med den andre är det, som det kan.»

»Jag tycker», sade jätten, »att de borde vara feta bägge två, såvida du gett dem tillräckligt med mat. Jag far nu bort och bjuder våra fränder på gästabud. Du kan under tiden slakta pojkarna, så att vi få äta upp dem i morgon.»

När pojken hörde detta, väckte han strax sin bror och berättade för honom, hur det stod till.

»Å, det kan aldrig vara möjligt, som du säger», svarade den äldste och smög sig förskräckt fram till väggen. Då han nu tittade genom nyckelhålet, hade jätten just slutat sin måltid och ropade åt tjänstekvinnan, att hon skulle gå efter vatten.

»Har du glömt», sade jätten, »att jag vill dricka var gång jag ätit.»

Hon ursäktade sig med att det var så mörkt, så hon inte kunde hitta vägen till källan.

»Nå, så tag min månlykta då», röt jätten.

Hon tog nu från väggen en lykta, som sken likt fullmånen, och gick så att hämta vatten. Jätten drack, och när han hade druckit, talade han åter till käringen:

»Jag sadlar nu min guldhäst och rider bort att bjuda gäster. Tag emellertid ut pojkarna, att du inte glömmer bort dem.» Därmed gick han.

Men när den äldste pojken hörde deras samtal, blev han alldeles förfärad och bad så innerligt sin yngre bror, att han ville hitta på råd att rädda deras liv. Ja, pojken skulle försöka finna någon utväg.

När det lidit en stund på kvällen, kom käringen in till de bägge pojkarna och var mycket vänlig mot dem.

»Följ med mig, små gossar», sade hon, »så kunna ni se er om i stugan. Ni ska få stanna där i natt.»

Bröderna gjorde, som hon bad dem, fast den äldste var mycket rädd. Käringen lät dem nu lägga sig i

sängen, lade sig själv bredvid och insomnade hårt. Men när det led emot midnatt, steg den yngste pojken upp och lade sitt eldstål över jättekäringens huvud, ty han visste väl, att stål har makt över alla troll, så att om det lägges över dem, när de sova, kunna de inte vakna, förrän det är ljusan dag. Ja, käringen föll strax i en djup sömn och sov till andra dagen, men pojken väckte sin broder och smög med honom ut ur stugan, varpå de skyndsamt sprungo sin väg.

Emot dagningen kommo de till en stor gård. Där bultade de på och bådo att få låna hus. Bonden i gården sporde, varifrån de voro, eftersom de kommo så sent och bådo om härbärge, och bröderna talade nu om för honom sitt äventyr, huru de med stor nöd hade flytt ifrån jätten. Då gav bonden dem rikligt med både mat och dryck och allt annat de behövde och sade:

»Det är inte många, som sluppit ur jättens våld med livet. Men akta er nu bara, så han inte återigen lockar er. Och kom noga ihåg, att så länge ni inte gå över det breda diket, som skiljer våra åkrar åt, har han ingen makt över er.»

Ja, pojkarna tackade bonden för hans goda råd och lovade i allt göra, som han hade sagt.

Fram mot middagstiden kom jätten ridande på sin guldhäst och stannade invid det breda diket, och hästen hade guldhår och var så grann, att det blänkte och skimrade, var han gick fram. När nu jätten fick se de båda pojkarna, frågade han, varför de sprungit ifrån honom, och sade så vänligt:

»Följ nu med mig tillbaka, små gossar. En av er ska få min guldhäst och den andre en så fager kungadotter, som jag har i mitt våld.»

Men pojkarna tordes inte lyssna till alla hans loc-



Sedan tog han månlyktan och skyndade hastigt därifrån.

kelser utan sprungo sin kos och började så åter gå omkring i trakten och tigga.

När de vandrat både länge och väl, kommo de till slut till en stor kungsgård, där de gingo in och begärde tjänst. Ja, kungen, som rådde över kungsgården, fattade behag till den yngste pojken för hans hurtighets skull och tog honom till hovman. Men den äldre brodern fick gå och tigga som förut, ty för honom fanns ingen tjänst på kungsgården.

Det gick så en lång tid, och den yngste pojken blev omtyckt av alla. Detta fick den äldre brodern veta, och det gjorde honom avundsjuk, och han gav sig ingen ro, förrän också han kommit i tjänst hos kungen, och då nu hovmannen bad för honom, så blev han antagen till stalldräng. Men lika omtyckt som den yngste pojken var av alla, lika litet omtyckt blev stallsvennen för sin falskhets och elakhets skull. Detta gjorde honom ännu elakare, så nu gick han bara och tänkte på, hur han skulle kunna fördärva sin broder och själv vinna kungens gunst.

En dag gick kungen ner till stallet för att se på sina hästar. När han sett på dem alla, stannade han vid den han alltid brukade rida på, strök honom över länden och sade till sina män:

»Kan ni säga mig, var i världen finns en häst så präktig som denna?»

»Herre konung», svarade stallsvennen, »nog är eder häst god, men jag vet en annan, som vida övergår honom.»

»Var finnes den hästen?» frågade kungen ivrigt. »Och vem kan skaffa mig den?»

»Det tror jag ingen annan än min bror kan göra. Han vet också bäst, var den finns», sade svennen.

Kungen fick nu så stor längtan efter att äga den hästen, att han befallde hovmannen genast fara bort och hämta honom. Hovmannen måste lyda, fast han hellre stannat hemma. Men stallsvennen var glad, ty nu trodde han, att hans bror aldrig skulle komma tillbaka.

Hovmannen gjorde sig nu i ordning för sin färd och gav sig i väg. När han kom till bondens gård, gick han in och hälsade artigt och bad om råd, hur han skulle kunna uträtta kungens ärende. Då bonden kände igen pojken, som hade rymt från jätten, tog han vänligt emot honom och lovade hjälpa honom, allt han förmådde. De överlade nu länge med varandra och kommo slutligen överens om bästa sättet att komma åt guldhästen.

På aftonen, när solen gått ned, smög hovmannen sig fram till jättens stuga. Han hade med sig ett rep, och vid ändan på repet hade han bundit en käpp, så att när han nu kastade käppen in genom stallgluggen, kunde han klättra uppför väggen på repet. När han kommit upp, drog han repet efter sig och hissade sig så ned i stallet. Sedan sadlade han jättens guldhäst, öppnade stalldörren och red bort, så fort han kunde.

När han nu kom till bondens gård, blev där stor glädje över att hans företag lyckats så bra. Därpå fortsatte han genast till kungsgården. Där förundrade sig alla storligen över den vackra guldhästen men mest av alla kungen själv. Och ifrån den dagen steg hovmannen ännu högre i kungens gunst, och detta gjorde stallsvennen ännu avundsjukare än förut.

En dag gick kungen åter igen till stallet för att se på sina hästar. Då stannade han vid jättens guldhäst, klappade honom och frågade sina hovmän, om där

fanns i hela världen en sådan dyrbarhet som guldhästen. Men den svekfulle stalldrängen var genast redo och sade:

»Herre konung, nog är eder guldhäst en sällsynt klenod, men jag vet en annan dyrgrip, som vida övergår honom.»

Och då kungen blev nyfiken och ville veta, vad det kunde vara, började stallsvennen berätta om den sköna lyktan, som sken klarare än fullmånen.

»Var finns den lyktan, och vem kan skaffa mig den?» frågade kungen genast.

Stallsvennen svarade som förra gången, att det kunde ingen annan än hans bror, som också bäst visste, var den fanns.

Kungen fick nu så stor lust att äga månlyktan, att han befallde hovmannen att genast draga bort och hämta den.

Hovmannen rustade sig nu i ordning och gav sig i väg. När han kom till bondens gård, gick han in, tackade för senast och bad om ett gott råd, hur han skulle kunna komma över jättens månlykta. Bonden tog väl emot honom och lovade hjälpa honom allt han kunde. När de så språkat en stund, tog hovmannen avsked och gav sig ensam i väg till jätten.

Fram på aftonen, sedan det blivit skumt, kom jätten hem ur skogen. Han hade varit borta hela dagen och var därför mycket hungrig. När han ätit sin kvällsmat, bad han om vatten, men trälkvinnan hade glömt att hämta något. Då blev jätten ursinnig och röt:

»Har du glömt, att jag vill dricka var gång jag ätit?»

Kvinnan sade då, att det var så mörkt, att hon inte kunde hitta vägen till källan.

»Tag min månlykta då», röt jätten.

Ja, detta lät hon inte säga sig två gånger utan ryckte månlyktan från väggen och skyndade bort till källan. Men när hon lutade sig ner för att hämta upp vattnet, passade hovmannen på och grep henne i fötterna och knuffade henne huvudstupa i brunnen. Sedan tog han månlyktan och skyndade hastigt därifrån.

När han så kom till bondens gård, blev där stor glädje över hans lyckliga företag. Och när han kom fram till kungsgården och de där fingo se den underbara månlyktan, blevo de mycket förundrade, och efter den dagen steg hovmannen ännu högre i kungens gunst, och han gjorde honom till den förnämste vid hela hovet. Men stallsvennen avundades sin bror hans framgång ännu mer än förut och bara grubblade över, hur han skulle kunna störta honom.

Så en tid därefter kom kungen åter ner i stallet, och då han sett och beundrat alla sina vackra hästar, särskilt guldhästen, frågade han sina män:

»Inte lär det finnas någon kung, som äger större dyrbarheter än jag? Nu vet jag ingenting, som fattas mig.»

Alla tyckte som kungen utom stallsvennen.

»Herre konung», sade han, »nog äger du många dyrbara ting, men jag vet ännu en klenod, som vida övergår dem alla.»

Kungen blev mycket förundrad häröver och bad honom berätta, vad det kunde vara för klenod.

Stallsvennen började då att tala vitt och brett om den fagra kungadottern, som var i jättens gård, och sade, att varken han eller någon annan kunde skaffa kungen henne mer än hans broder. Kungen fick nu en sådan längtan efter att äga den sköna prinsessan och befallde hovmannen att genast draga bort att hämta henne.



Och hovmannen höll henne fast att hon inte skulle falla.

Han gav sig nu i väg och kom som förut till bondens gård. Där gick han in, tackade för sist och bad om råd, hur han skulle kunna få prinsessan ur jättens våld. Efter en stunds fundering sade bonden:

»Detta ditt förehavande är mycket svårt, och jag vet rakt inte, hur det skall avlöpa, ty prinsessan sitter i en förtrollad bur. I alla fall är mitt råd det, att du fäster järnkilar i väggen och så går upp till henne. Sen få vi se, hur det lyckas dig.»

Hovmannen tackade för gubbens råd och lovade följa det. Därpå tog han avsked och smög sig ensam fram till jättens stuga.

När det blev mörkt, fäste hovmannen sina järnkilar i väggen och kom så upp på loftet till jungfruburen, där prinsessan satt. Men buren var förtrollad, så ingen kunde öppna låset utan bara den, som ödet bestämt skulle bliva prinsessans man. När hon nu fick se den raske ungersvennen, blev hon mycket glad. Och låset sprang upp av sig självt, så hovmannen kom utan besvär in i buren. Här sade han sitt ärende och frågade artigt, om prinsessan ville följa honom. Ja, det ville hon gärna. De gingo nu utför loftsväggen, och hovmannen höll henne fast, att hon inte skulle falla, och det hade hon ingenting emot. Därefter drogo de bort, och efter att först ha hälsat på i bondens gård fortsatte de till kungsgården. Men under vägen fattade han en sådan kärlek till den vackra prinsessan, att han inte trodde sig kunna överleva, att någon annan fick henne.

När de nu kommo fram till kungens gård, blev där stor glädje, ty av alla var hovmannen avhållen utom av sin broder, den elake stallsvennen. Och kungen gick strax att se på sin unga brud, och han tyckte han

aldrig hade sett en fagrare kvinna. Men när han skulle tala till henne — se, då kom den förtrollade buren tillbaka, och ingen kunde öppna låset utom den, som frälsat prinsessan ur jättens våld. Nu förstod kungen, att hon inte var bestämd att tillhöra honom. Han lät därför tillreda ett präktigt bröllop och gav prinsessan till brud åt den raske hovmannen, som för henne hade genomgått så många farligheter. När så bröllopet hade stått med lust och lek en lång tid, tog kungen farväl av dem bägge och sände dem med stort följe hem till prinsessans far. Här blev inte liten fröjd över hela riket, att kungen hade återfått sin enda dotter. Men hovmannen och hans gemål levde lyckligt tillsammans i många, många år, och när prinsessans fader dog, blev hovmannen tagen till kung över riket. Där lever han, efter vad jag hört sägas, och styr landet lyckosamt ännu i denna dag.

Silvervit och Lillvacker.

(Från Värmland.)



et var en gång en kung, som hade en drottning, som han älskade mycket. Men efter någon tid dog drottningen och lämnade efter sig en enda dotter. När kungen nu blev änkling, vändes hela hans hjärta till den lilla prinsessan, och han höll henne så kär som sin ögonsten. Hon växte så upp och blev den fagraste jungfru, som man någonsin hört talas om.

När prinsessan var femton år gammal, utbröt ett stort krig, och hennes far måste draga ut mot landets fiender. När kungen nu inte hade någon, åt vilken han kunde anförtro sin dotter, medan han själv var borta, lät han bygga ett högt torn i skogen, försåg det tillräckligt med livsmedel och satte i det sin dotter med hennes tärna. Så lät han utgå ett påbud, att ingen man, vem det än månde vara, skulle vid livsstraff få nalkas tornet, där prinsessan och hennes tärna sutto.

Kungen tyckte nu, att hans dotter var i gott förvar, och drog så ut i kriget. Och under tiden satt prinsessan i tornet med sin tärna. Men i staden voro många raska kungasöner och andra ungersvenner, som gärna ville vinna den vackra prinsessan och försökte gång på gång få tala vid henne. Men när detta var omöjligt,

blevo de mycket onda på kungen och beslöto hämnas. Fördenskull gingo de till en gammal kvinna, som visste mer än andra, och bådo henne hjälpa dem att hämnas på kungen. Käringen lovade detta. Hon förtrollade ett par äpplen, lade dem i en korg och gick till det ensliga tornet, där prinsessan satt med sin tärna.

När de bägge jungfrurna fingo syn på den gamla kvinnan, där hon satt utanför fönstret, fingo de en sådan längtan efter att få smaka på de vackra äpplena. De ropade då åt käringen, att de ville köpa av frukten, men trollkvinnan svarade, att hon inte ville sälja den. När de inte upphörde med sina böner, sade gumman slutligen, att hon skulle skänka dem var sitt äpple, om de bara ville hissa ner en korg utför tornmuren. Som de inte tänkte på någon falskhet, så gjorde de, som trollpackan sade, och fingo då var sitt äpple. Men den förtrollade frukten hade en underlig kraft, ty innan året gått om, fick prinsessan en liten son, som hon kallade Silvervit, och tärnan också en son, som hon kallade Lillvacker. De båda små gossarna växte och blevo större och starkare än andra barn, vackra att se på och så lika varandra som två bär.

Sju år hade nu gått, och kungen skulle komma hem från kriget. Då blevo de båda jungfrurna mycket förskräckta och överlade sinsemellan, hur de skulle dölja sina barn, men ingen av dem kunde hitta på råd. När nu ingen annan utväg fanns, togo de med stor sorg avsked av sina små söner. Prinsessan skänkte åt Silvervit en dyrbar kniv till minne av hans moder, men tärnan hade ingenting att giva sin son. Så hissade de dem om natten ner från tornet, så att de på egen hand skulle få fresta sin lycka i världen.

De båda fosterbröderna började nu sin vandring.

När de hade färdats någon tid, kommo de till en mörk skog, och där mötte de en man, stor till växten och underlig till utseendet. Han bar två svärd vid sidan och förde med sig sex stora hundar.

»God dag, små piltar», hälsade han vänligt, »var komma ni ifrån, och vart ska ni taga vägen?»

Gossarna berättade, att de kommo från ett högt torn, och att de ämnade sig ut i världen att pröva sin lycka.

»Om det är, som ni säga», svarade mannen, »så vet jag er härkomst bättre än någon annan. Och för att ni skola äga något minne av er fader, så vill jag ge var och en av er ett svärd och tre hundar. Men ett ska ni lova mig, att ni aldrig skiljas från edra hundar utan fören dem med er, vart ni än taga vägen.»

Pojkarna tackade för mannens goda gåvor och lovade göra, som han sagt. Därefter skildes de från honom och drogo vidare vägen fram.

Slutligen kommo de till en korsväg. Då sade Silvervit:

»Jag tror det går oss bättre, om vi pröva lyckan var för sig! Låt oss därför skiljas åt!»

»Det är nog ett gott förslag», sade Lillvacker, »men hur skall jag framdeles kunna veta, om det går dig väl i världen?»

»Jo», sade Silvervit, »det skall vara dig ett tecken, att så länge vattnet är klart i denna källa, så länge lever jag, men när vattnet blir rött och grumligt, då är jag död. Och då tror jag nog du lär hämnas min död.»

Silvervit ritade nu med sin kniv i källan. Därpå tog han avsked av sin bror, och de drogo nu var och en åt sitt håll. — Lillvacker kom snart till en kungsgård, där han fick tjänst. Men varje morgon vandrade han

till källan för att se, att intet ont hänt hans fosterbroder.

Silvervit fortsatte nu ensam sin färd över höga berg och djupa dalar, tills han kom till en stor stad. Men där tycktes stå illa till, ty husen voro klädda i svart, och alla invånarna gingo tysta och sörjande, som om där timat en stor olycka. Silvervit gick fram och frågade, vad orsaken var till all denna bedrövelse. Folket svarade då, att han måtte vara en långväga främling, då han inte hört, att kungen och drottningen varit i sjönöd och blivit tvungna att bortlova sina tre döttrar. Redan morgonen därpå skulle havstrollet komma och hämta den äldsta prinsessan. Då svennen hörde detta, blev han mycket glad och tänkte, att nu hade ett gott tillfälle yppats för honom att vinna gods och ryktbarhet, om lyckan nu bara ville gynna honom.

Dagen därpå band Silvervit sitt svärd vid sidan, lockade sina hundar och vandrade ensam ned mot havet. När han nu satt på havsstranden, fick han se, hur prinsessan kom dragande ut ur staden, och med henne var en hovman, som lovat rädda hennes liv. Men prinsessan var mycket bedrövad och grät bittert. Då gick Silvervit fram och hälsade höviskt på henne.

När nu prinsessan och hennes följeslagare fingo se den raske ungersvennen, blevo de mycket förskräckta och trodde det var havstrollet som kom. Ja, hovmannen blev så rädd, att han klättrade upp och gömde sig i ett högt träd, som stod på stranden. När Silvervit märkte deras förskräckelse, sade han:

»Fagra jungfru, var inte rädd för mig! Jag skall inte göra er något ont.»

»Är det inte du, som kommer för att taga mig», frågade hon.

»Nej», sade Silvervit, »jag har kommit för att rädda eder.»

Nu blev prinsessan glad, att en så vacker kämpe ville strida för henne, och de talade länge och vänligt med varandra. Då bad Silvervit, att prinsessan ville kamma hans hår, och det ville hon gärna. Silvervit lade då sitt huvud på hennes knä. Men under det hon kammade honom, tog hon en guldring och fäste den oförmärkt bland hans hårlockar.

Rätt som det nu var, kom havstrollet farande ur djupet, så att skum och våg yrde vitt omkring. När trollet fick se Silvervit, blev det ursinnigt och frågade:

»Varför sitter du här hos min prinsessa?»

»Jag tänker hon är mera min än din», svarade pojken.

»Det skola vi allt bli två om», sade trollet. »Men först skola vi låta våra hundar slåss.»

Silvervit var inte sen härtill utan hetsade sina hundar mot trollets hundar, och där blev ett argt slagsmål. Men svennens hundar fingo överhanden och beto ihjäl havshundarna. Genast drog Silvervit sitt svärd, gick emot havstrollet och högg ett väldigt hugg, så att odjurets huvud trillade på sanden. Men trollet skriade förfärligt och for ut i sjön, så att vattnet stod högt i himmelens sky. Därefter tog svennen sin silverbeslagna kniv, skar ut ögonstenarna ur trollets huvud och gömde dem hos sig. Sedan hälsade han på prinsessan och gick hastigt sin väg.

När nu striden var förbi och ungersvennen hade gått, kröp hovmannen ner ur trädet och hotade prinsessan med döden, om hon inte ville säga för alla, att han och ingen annan hade räddat henne. Prinsessan vågade inte neka, ty hon var rädd för sitt liv. Hon gick så med hovmannen hem till kungsgården, där de mot-

togos med stor ära och hedersbevisning. Och i hela landet blev stor glädje, när folket fick höra, att den äldsta prinsessan blivit frälsad från havstrollet.

Andra dagen gick allt på samma sätt. Silvervit gick ner till stranden och mötte där den mellersta prinsessan, när hon skulle utlämnas åt havstrollet. Men då prinsessan och hovmannen fingo se honom, blevo de mycket förfärade, ty de trodde det var trollet som kom, och hovmannen kröp upp i trädet som förra gången. Men då prinsessan hörde, att han ville rädda henne från trollet, blev hon mycket glad och efterkom gärna hans bön, att hon ville kamma hans hår. Hon band därvid oförmärkt sin guldring i Silvervits långa lockar.

När det lidit en stund, hördes stort gny ur havet, och där kom fram ett havstroll, som hade tre huvuden och tre hundar med sig. Men Silvervits hundar segrade även nu över havshundarna, och sedan högg svennen ihjäl trollet med sitt svärd. Därefter tog han sin kniv, skar ut trollets ögonstenar och gick sin väg. Hovmannen kröp då strax ner ur trädet och tvang prinsessan gå ed på, att det var han, som frälsat henne från havstrollet. De vände så åter till kungsgården, och där blev hovmannen mottagen med stor ära och hållen för den ypperste kämpe.

Tredje dagen band Silvervit åter svärdet vid sidan, lockade sina hundar och vandrade ner till havet. När han nu satt på stranden, fick han se, hur prinsessan kom dragande ut ur staden och med henne den modige hovmannen, som troddes hava räddat hennes två systrar. Och prinsessan var så djupt bedrövad och grät bittert.

Då gick Silvervit fram och hälsade hövision på henne.

Men prinsessan och hovmannen trodde det var själva havstrollet som kom och blevo mycket förskräckta. Ja, hovmannen blev så rädd, att han kröp upp i trädet och gömde sig som förut. Men Silvervit lugnade prinsessan med att han kommit för att rädda henne. Då blev hon så glad över att en så ståtlig kämpe ville strida för henne, och de talade länge och vänligt vid varandra. Silvervit bad då prinsessan, att hon ville kamma hans hår, vilket hon gärna ville göra. Silvervit lade så sitt huvud på hennes knä. Då hon fick se guldringarna, som hennes systrar flätat in i hans hår, band hon oförmärkt ännu en ring i hans lockar.

Bäst det var, kom havstrollet farande ur djupet med stort gny, så skum och våg yrde högt mot himmelen. Denna gång hade odjuret sex huvuden och nio hundar med sig. När trollet fick se Silvervit, där han satt hos den unga prinsessan, röt det ursinnigt:

»Vad har du att göra med min prinsessa?»

»Jag tänker hon blir snarare min än din», svarade svennen.

»Det skola vi bli två om», sade trollet. »Men först ska våra hundar slåss.»

Silvervit hetsade genast sina hundar mot trollets hundar, och det blev ett argt slagsmål, som inte slutade bättre än att svennens hundar beto ihjäl alla de nio havshundarna. Genast drog Silvervit sitt svärd, gick emot havstrollet och högg till, så att alla sex huvudena trillade på sanden. Men odjuret skriade förfärligt och for ut i sjön, så att vattnet yrde omkring. Svennen tog nu sin kniv och skar ut trollets alla tolv ögonstenar. Sedan hälsade han på prinsessan och gick hastigt därifrån.

Genast han försvunnit, steg hovmannen ner ur trä-

det, drog sitt svärd och hotade prinsessan med döden, om hon inte ville säga, att han och ingen annan hade räddat henne. Hon vågade inte neka av fruktan för sitt liv. Sedan vandrade de tillsammans till kungsgården. När kungen fick se dem bägge vid liv, blev han mycket glad, och de mottogos med stor hedersbevisning. Kungen lät tillreda ett stort gästabud med lust och lek och dans och strängaspel samt lovade hovmannen sin yngsta och käraste dotter till lön för hans mannamod.

Men under bröllopsglädjen, medan kungen satt till bords med alla sina män, öppnades dörren, och Silvervit kom in, åtföljd av sina hundar. Han trädde oförskräckt fram i gästabudssalen och hälsade konungen. Men när de tre prinsessorna kände igen honom, blevo de mycket glada, reste sig upp från bordet och sprungo främlingen till mötes. Kungen blev mycket förundrad häröver och frågade, vad detta betydde. Då berättade den yngsta prinsessan, hur allt hade tillgått från början till slut, och att Silvervit var den som räddat dem, medan hovmannen satt uppe i trädet. För att bevisa att de talade sant, uppsökte prinsessorna var och en den guldring de flätat in i hans hår. Men kungen visste ändå inte riktigt, vad han skulle tänka om allt detta. Då sade Silvervit:

»Herre konung, för att du inte skall tvivla på dina döttrars ord, så kan du här se ögonstenarna efter havstrollen jag dräpte.»

Nu förstod kungen och alla hans män, att prinsessorna talat sanning. Den svekfulle hovmannen fick lida sitt välförtjänta straff. Men Silvervit blev mottagen med stor ära och vann den yngsta prinsessan och med henne halva riket.

När bröllopet var över, flyttade Silvervit med sin unga brud till en stor kungsgård och levde med henne i ro och lycka.

Då hände sig en natt, medan alla sovo, att det klappade på fönstret och en röst hördes ropa:

»Silvervit, kom, jag vill tala med dig.»

Kungen ville inte väcka sin drottning utan steg hastigt upp, band svärdet vid sidan, lockade sina hundar och gick ut. När han så kom under bar himmel, stod där framför honom ett troll, som var stort och hemskt att skåda.

»Silvervit», sade trollet, »du har dräpt mina tre bröder, och jag har kommit för att hämnas deras död. Därför vill jag, att du går med mig till havsstranden, att vi där få kämpa med varandra.»

Silvervit följde trollet, och när de kommo till stranden, lågo där tre stora hundar, som trollet hade fört med sig. Genast hetsade Silvervit sina hundar mot trollhundarna, och där blev ett ursinnigt slagsmål. Men trollhundarna måste vika. Då drog Silvervit sitt svärd, gick manligen fram emot trollet och gav det många kraftiga hugg, så där blev en väldig kamp. Men när trollet märkte, att striden gick emot, blev det förfärat och skyndade hastigt upp i ett högt träd. Silvervit och hans hundar sprungo efter, och hundarna skällde häftigt. Då började trollet bedja om nåd och sade:

»Käre Silvervit, jag vill taga böter för mina bröder, men tysta på dina hundar, att vi få talas vid.»

Han befallde sina hundar tiga stilla, men det hjälpte inte, utan de skällde ännu värre än förut. Då tog trollet tre hår av sitt huvud, räckte dem åt Silvervit och sade:

»Lägg ett hår över vardera hunden, så lär han nog hålla sig tyst.»

Han gjorde, som trollet sade, och genast tystnade hundarna och lågo orörliga, som om de hade blivit fastsmidda vid jorden. Nu märkte Silvervit, att han blivit bedragen, men det var för sent. Trollet steg genast ner ur trädet, drog sitt svärd och började enviget igen. Men de hade inte skiftat många hugg med varandra, förrän Silvervit fick banesåret och låg i sitt blod på marken.

Sagan återvänder nu till Lillvacker. Han gick om morgonen till källan vid korsvägen och fann den full med blod. Då förstod han, att Silvervit var död, och som han kom ihåg sitt löfte att hämnas sin fosterbroder, lockade han sina hundar, band svärdet vid sidan och vandrade vägen fram, tills han kom till en stor stad. Uti staden var allt glädje, folket svärmade på gatorna, och husen voro klädda med scharlakan och andra präktiga tyger. Lillvacker frågade, vad anledningen var till all denna glädje. Folket svarade, att han måtte vara fjärran ifrån, som inte visste, att här kommit en ståtlig kämpe, vid namn Silvervit. Han hade frälst deras tre prinsessor och var nu kungens måg. Lillvacker sporde då, hur allt detta tillgått. Då han fått veta allt, vandrade han vidare vägen fram, tills han om aftonen kom till kungsgården, där Silvervit bodde med sin drottning.

Då nu Lillvacker trädde in genom borgporten, hälsade alla honom som sin konung, ty han var så lik sin fosterbroder, att ingen kunde skilja dem från varandra. När han kom in i sovstugan, trodde också drottningen, att det var Silvervit, gick därför emot honom och frågade:

»Varför har du dröjt så länge. Jag har med sorg och oro väntat dig.»

Lillvacker svarade inte mycket utan var tyst och fåordig. Han gick därefter till sängs men lade ett blankt svärd mellan sig och drottningen. Hon visste inte, vad hon skulle tro om allt detta, men tänkte, att det var bäst att låtsa om ingenting.

Om natten, medan alla sovo, klappade det på fönstre', och en röst hördes ropa:

»Lillvacker, kom, jag vill tala vid dig.»

Han steg genast upp, grep sitt goda svärd, lockade sina hundar och gick ut. När han nu kom under bar himmel, stod där framför honom samma troll, som hade dödat Silvervit.

»Lillvacker», sade trollet, »följ mig, så skall du träffa din fosterbröder.»

Svennen var genast redo att följa med. När de kommo till havsstranden, voro där tre stora hundar, som trollet fört med sig. Litet längre bort, där kampen hade stått, låg Silvervit i sitt blod, och bredvid honom lågo hans hundar fastbundna vid jorden. Då förstod Lillvacker, hur allt tillgått, och tänkte, att han gärna ville våga sitt liv för att hämnas sin fosterbroder.

Genast hetsade han sina hundar mot trollhundarna, och där blev ett argt slagsmål, men Lillvackers hundar behöllo överhanden. Han drog därefter sitt svärd och gick emot trollet med stora, manliga hugg. Men när trollet märkte, att kampen gick det emot, flydde det till ett högt träd. Lillvacker och hans hundar sprungo efter, och hundarna skällde ursinnigt. Då började trollet bedja om nåd och sade:

»Käre Lillvacker, jag vill giva böter för din fosterbror, men stilla dina hundar, medan vi talas vid.»

Och så räckte trollet fram tre huvudhår och bad, att han skulle lägga ett hårstrå över vardera hunden, så hölle han sig nog tyst. Men Lillvacker märkte, att härunder var något svek — han lade därför hårstråna över trollhundarna i stället. Genast föllo dessa till jorden och lågo orörliga, som om de varit döda.

När nu trollet såg detta, blev det högeligen förfärat och sade:

»Käre Lillvacker, jag vill giva dig böter för din broder, bara du lämnar mig i fred.»

»Vad skulle du kunna giva mig så kärt som min fosterbroders liv?» svarade han.

Trollet sade då:

»Här ger jag dig två flaskor. I den ena är ett vatten, varav, om du stänker av det på någon, som är död, han genast kvicknar vid igen. Men i den andra är ett sådant vatten, att om du stryker därav på något och där kommer någon invid, blir han genast fast. Jag tror knappt, att större dyrbarheter än dessa båda finnas.»

»Ditt förslag vill jag antaga», sade Lillvacker, »men ett måste du lova mig därtill, att du löser min fosterbroders hundar.»

Trollet gick in härpå, steg så ner ur trädet och blåste på hundarna, så att de åter blevo lösa. Därefter tog Lillvacker de bägge flaskorna och vandrade med trollet ifrån havsstranden.

När de gått ett stycke, kommo de till en stor stenhäll, som låg tätt invid vägen. Då skyndade Lillvacker förut och strök oförmärkt på stenen med vattnet ur den ena flaskan. När nu trollet skulle gå förbi, hetsade svennen alla sina sex hundar på en gång, varvid trollet vek undan och så kom att vidröra stenhällen. Trollet blev nu fast och kunde inte på villkor

röra sig från stället. Men efter en stund rann solen upp och lyste på stenen. När nu trollet fick se solen, sprack det och fick så sin bane.

Lillvacker sprang därefter bort till sin fosterbroder och stänkte på honom med vatten ur den andra flaskan, så att han åter kom till liv. Då vart stor glädje. Fosterbröderna följdes så åt till kungsgården och berättade under vägen om alla sina öden och äventyr. Lillvacker omtalade, hur han fått veta sin väns nöd, och hur han kommit till kungsgården och där blivit tagen för den unge kungen. Han skämtade också över att drottningen inte märkte annat än att han var hennes man. När Silvervit hörde detta, blev han så ond, att han i vredesmod drog sitt svärd och stötte det i sin fosterbroders liv. Lillvacker föll nu död till marken, och Silvervit gick ensam hem till kungsgården. Men Lillvackers hundar ville inte övergiva sin husbonde utan lade sig tjutande omkring hans kropp och slickade hans sår.

Om kvällen, när Silvervit och hans drottning skulle gå till sängs, frågade drottningen, varför han var så tyst och tungsint. Han svarade knappt härpå. Då sade drottningen, att hon mycket undrat vad som hänt honom under de sista dagarna, men mest ville hon veta, varför han förra natten lade ett draget svärd emellan dem. Nu förstod Silvervit, att hans bror var oskyldig, och han ångrade bittert, att han så illa lönat Lillvacker för sitt liv. Han steg genast upp och gick bort till stället, där hans fosterbror låg, tog så och tvättade Lillvackers sår med livsvatten ur hans flaska. Strax kvicknade han till igen, och de båda bröderna gingo med fröjd och glädje åter till kungsgården.

När de nu kommo tillbaka, berättade Silvervit för

sin drottning, hur Lillvacker frälst hans liv och alla deras andra äventyr. Då blev lust och gamman över hela kungsgården, och Lillvacker mottogs av alla med stor ära och heder. Men när han varit där någon tid, friade han till den mellersta prinsessan och fick hennes och hennes fränders ja och samtycke. Därefter firades bröllopet med mycken ståt, och Silvervit delade halva riket med sin fosterbroder. De båda bröderna levde nu tillsammans i frid och enighet, och om de inte äro döda, leva de och må väl ännu i denna dag.

Pojken som släppte jättebarnet i brunnen.

(Från Uppland.)



et var en gång ett jättefolk, som bodde i skogen. Runtomkring deras stuga voro frodiga betesmarker, så att jättens kreatur voro alltid vid gott hull. Men folket i trakten hade ringa och magert bete, och det förargade dem mycket, så att emellanåt vallade de sin boskap in på jättens ägor. Men det avlöpte inte alltid väl, ty jätten var mycket grym till sinnes och överföll ofta vallhjonen och dräpte dem.

Inte långt från jättens gård bodde en fattig kvinna, som hade en enda son. Han var liten och klen till växten men mycket djärv och förslagen.

En dag sade han till sin mor, att hon skulle ysta tre ostar. När nu ostarna voro färdiga, rullade pojken dem i askan, så att de blevo alldeles grå och sågo mycket osmakliga ut. Modern blev ond häröver och bannade honom för att han så förspillde Guds gåvor. Men pojken bad henne lugna sig. Hon kunde ju inte veta, vad han hade i sinnet, sade han.

Tidigt om morgonen drog pojken till skogs med moderns boskap och vallade den in på jättens betesmarker. Här vandrade han obehindrat omkring, så

länge solen var uppe på himmelen. Mot kvällen samlade han så boskapen och lagade sig i väg hemåt. Men under tiden hade jätten fått syn på honom och kom nu med stora steg gående mot honom. Jätten var mycket ond och såg så bister ut, att pojken blev rädd, fast han annars inte var den, som tappade modet.

»Vad gör du här i min hage?» röt jätten.

»Jag har gått hit för att finna bete åt boskapen», svarade pojken.

»Packa dig genast i väg», röt jätten, »annars skall jag krama dig, som jag nu kramar den här stenen.»

Härvid tog han en stor gråsten, som låg på marken, och kramade den, så den gick i tusen flisor.

»Du var duktigt stark, du», sade pojken, »men jag är väl just inte sämre, fast jag är liten till växten.»

Han tog så upp en av sina ostar och kramade den, så att vasslan rann ut. När jätten såg detta, blev han högeligen förundrad och trodde pojken lurade honom. Jätten tog då åter en sten från marken och kramade den i små stycken. Men pojken tog genast den andra osten och krystade vatten ur den som förut. Och än en gång tog jätten en sten, och pojken kramade vatten ur den tredje osten.

»Aldrig kunde jag tro du var så stark», sade jätten. »Följ mig till min gård och tjäna mig troget, så skall jag giva dig tre skäppor guld. Men om du inte är mig i lag, vill jag skära tre breda remmar ur din rygg.»

»Det tycker jag är goda villkor», svarade pojken, »men nu måste jag driva hem boskapen.»

De kommo så överens att mötas dagen därefter, och därpå skildes de.

Andra dagen gick pojken till skogs och träffade jätten, som avtalat var. Sedan följdes de åt till jättens

stuga. Men jättekäringen var så stor och barsk till utseendet, så pojken blev mycket räddare för henne än för jätten.

Efter en stund skulle jätten och hans dräng gå till skogen och hugga ved.

»Eftersom du är så stark, så kan du bära min yxa», sade jätten.

Men yxan var så stor och tung, att pojken knappt orkade lyfta den.

»Far», sade han, »det är bättre ni själv bär yxan, så kan jag gå förut och visa vägen.»

Härmed var jätten tillfreds, och de drogo åstad. När de nu kommo fram, stannade jätten vid ett stort träd och sade:

»Eftersom du är så stark, kan du göra det första hugget, så skall jag göra det andra.»

»Nej», sade pojken, »jag är inte van att hugga med så liten yxa. Ni kan själv göra första hugget, så gör jag det andra.»

Jätten lyfte nu yxan och gjorde ett väldigt hugg invid roten, men hugget var så hårt, att trädet föll till marken med ett starkt brakande. Pojken slapp sålunda att den gången visa prov på sin styrka.

När nu trädet skulle föras hem, sporde jätten:

»Vill du bära vid toppen eller vid roten?»

»Jag vill bära vid toppen», svarade pojken.

Jätten lyfte nu trädet på skuldran, men pojken ropade åt honom att jämka upp det bättre. Jätten gjorde så och fick slutligen hela timret i jämvikt över axlarna. Därefter hoppade pojken själv upp och gömde sig emellan trädets grenar. När de nu kommo fram till gården, var jätten mycket trött, men pojken tyckte, att det var väl inget tungt arbete.

Dagen därpå skulle jätten fara bort, och drängen skulle bli hemma och hjälpa käringen att kärna smör. Hon tog nu fram en kärna full med mjölk, men kärnan var så stor, att pojken knappt orkade lyfta kärnstaven.

»Mor», sade han, »det där tycks mig bli ett lätt arbete, men jag ville gärna att ni visade mig, hur jag skall bära mig åt.»

Käringen gjorde så och började kärna. Bäst det var, började jätteungen skrika. Då sade käringen:

»Tag du flickan med dig till brunnen och tvätta henne ren. Jag skall kärna, medan du är borta.»

Pojken gick och gjorde sig inte bråttom. När han nu kom till brunnen och skulle tvätta ungen, som var föga mindre än han själv, bar det sig inte bättre än att ungen trillade i vattnet och drunknade. Pojken tyckte just inte det var vidare skada skedd, men han tänkte, att nu var det nog inte rådligt att stanna kvar hos jättefolket.

När pojken återkom till stugan, hade käringen slutat kärna.

»Du har dröjt länge», sade hon åt drängen. »Men var har du gjort av mitt barn?»

»Jo», svarade pojken, »sedan jag tvättat henne, sprang hon åt skogen att möta far sin.»

»Jaså», sade käringen, »då komma de väl snart hem tillsammans.»

Mot kvällen återkom jätten från skogen och var mycket trött.

»Far», ropade käringen emot honom, »var har du gjort av flickan vår?»

»Inte har jag sett någon flicka», svarade jätten.

Då blev käringen förskräckt och började skrika högt och jämra sig. Pojken sade då, att han och

jätten ville gå bort och söka barnet. De drogo nu till skogs och letade åt alla håll men kunde inte finna någon.

När jätten och pojken vankat länge omkring, kommo de omsider till gränsen av jättens ägor. Då sade vallpojken:

»Far, jag är nu inte långt från hemmet. Låt mig få gå bort till min mor, som väntar mig. I morgon vill jag komma åter och hjälpa er att leta.»

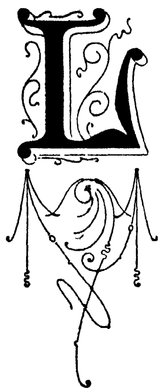
»Du kan gå, eftersom du varit mig så trogen», sade jätten, »men kom snart tillbaka!»

Vid dessa ord tog han fram gott och väl tre skäppor guld och gav pojken som lön för hans tjänst. Och pojken tackade honom och sade sig nästa gång vilja tjäna honom ännu bättre.

Jätten och vallpojken drogo nu åt var sitt håll. Pojken gick hem till sin mor och gav henne allt det guld han vunnit, så att de från den dagen voro både rika och lyckliga. Men jätten strövade omkring i skogen och letade efter sitt barn. Och där gå han och hans käring och söka ännu i denna dag.

Stugan vars tak bestod av bara ostar.

(Från Uppland.)



ångt borta på ett berg i skogen bodde en elak trollpacka, som tyckte mycket om att äta barnakött. Hon brukade därför täcka hela sin stuga med ostar för att på så vis locka till sig små gossar och flickor, som vandrade omkring i skogen. Och när hon fick fatt i några barn, stekte hon dem i ugnen och åt sedan upp dem. Nära därintill bodde en fattig torpare, som hade en son och en dotter. Som det nu var knappt om mat i huset, sade torparen en dag till sina barn, att de skulle gå ut i skogen och plocka bär. Barnen gingo och kommo slutligen till det höga berget. Där fingo de se stugan med tak av bara ostar. Som de gärna bägge två ville hava något av de sköna ostarna, överlade de med varandra om hur de skulle bära sig åt.

Pojken skulle nu försöka sin lycka och kröp sakta upp på taket. Men när trollpackan hörde buller, ropade hon:

»Vem är det, som knaprar på mitt tak?»

»Det är bara Guds små änglar, Guds små änglar», svarade pojken med späd röst.

»Knapra då i frid», svarade trollpackan.

Pojken tog nu en hop ostar och kom därefter oskadd igen till sin syster.

Dagen därpå gingo barnen åter till berget. Men nu ville flickan nödvändigt följa med sin bror ända fram till trollpackans stuga. Pojken satte sig däremot, men det hjälpte inte.

När de nu kommo upp på stugtaket och började plocka av de härliga ostarna, ropade trollkäringen:

»Vem är det, som knaprar på mitt tak?»

»Det är bara Guds små änglar, Guds små änglar», svarade pojken med späd stämma.

»Och jag, jag», tillade flickan.

Då fick trollpackan makt över de bägge barnen, så att taket brast sönder, och de föllo huvudstupa ner i stugan.

»Ja, det är visst och sant, att ni äro vackra Guds små änglar», sade käringen, då barnen trillade ned genom taket. »Det var bra», tillade hon, »nu får jag mig en god stek.»

»Hur slaktar er mor sina svin?» frågade hon efter en stund.

»Jo, hon sticker dem med en kniv», sade flickan.

»Nej», sade pojken, »hon lindar en knippa blår om deras hals.»

»Så vill jag också göra», sade käringen.

Hon rullade nu tillsammans en knippa blår och lindade om pojkens hals, varvid denne föll till marken, som om han varit död.

»Är du död nu?» frågade käringen.

»Ja», svarade pojken.

»Nej», sade käringen, »inte är du väl riktigt död, ty då skulle du inte tala.»

»Jag talar, därför att min mor aldrig brukade slakta sina svin, förrän de blivit gödda.»

»Så vill jag också göra», sade käringen.

Hon tog nu de bägge barnen och stängde in dem i en stia. En stund därefter sporde hon:

»Hur göder er mor sina svin?»

»Med drav och drank», sade flickan.

»Nej», rättade pojken, »hon göder dem med nötkärnor och söt mjölk.»

»Så vill jag också göra», sade trollpackan.

En dag gick käringen till stian för att se, om barnen voro vid gott hull.

»Stick ut fingret», ropade hon, »så jag får känna, om ni äro nog gödda.»

Flickan ville göra, som käringen sade, men pojken sköt henne hastigt undan och räckte i stället fram en träpinne. Käringen kände på den och sade:

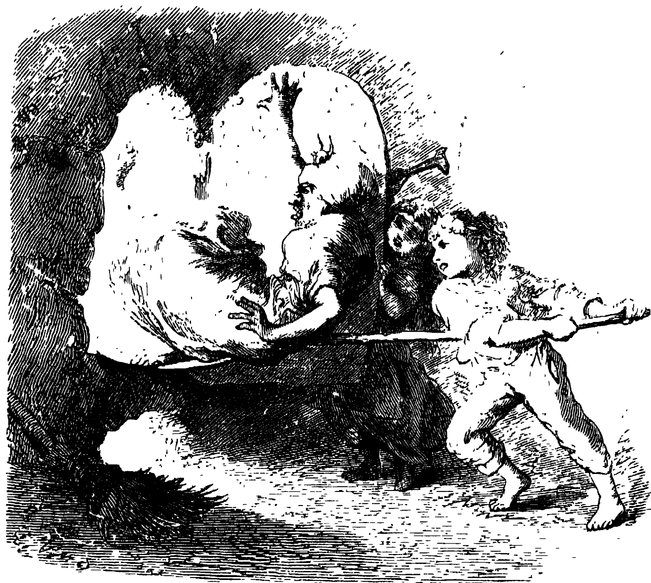
»Ni äro mycket för magra. Jag vill göda er än en tid.»

Hon gav dem därefter dubbelt så mycket nötkärnor och söt mjölk som förut, så att de hade mycket mer, än de orkade äta.

Efter några dar gick hon åter till stian för att pröva, om syskonen voro tillräckligt feta.

»Stick fram ett finger», ropade hon, »så jag får känna på ert hull.»

Pojken räckte nu fram en kålstjälk, som han funnit i stian. Trollpackan skar i den med sin kniv och tänkte nu, att barnen voro mycket feta. Hon tog dem därför med sig till stugan, där ugnen var eldad och allt i ordning för att steka dem.



Käringen satte sig på grisslan, men pojken var genast redo, fattade skaftet och sköt häxan in i ugnen.

Nu befallde trollpackan, att en av dem skulle sätta sig på brödspaden. Då gick flickan fram och ville göra, som käringen sagt, men pojken stötte henne undan och satte sig själv i stället. Men när trollpackan skulle skjuta in honom i ugnen, bar han sig mycket drumligt åt och trillade ner, varje gång käringen fattade tag i grisselskaftet.

Käringen blev ond, men pojken var illmarig och bad så innerligt vackert, att hon själv ville sätta sig på brödspaden och visa honom, hur det skulle gå till, så skulle det nästa gång lyckas bättre. Hon gjorde, som han bad, och satte sig på grisslan, men pojken var genast redo, fattade skaftet och sköt häxan in i ugnen och stängde ugnsluckan.

Barnen togo nu allt gods, som fanns i stugan, och återvände glada till sin fader. Men om trollpackan ännu är tillräckligt stekt, är inte gott att veta, ty ingen lär väl ha öppnat ugnsluckan för att se efter.



Varulven.

(Från Uppland.)

Det var en gång en kung, som rådde över ett stort rike. Han hade en fager drottning och ägde med henne blott ett enda barn, en dotter. Den lilla prinsessan blev sina föräldrars ögonsten och dem kärare än något annat i världen, och de tänkte bara på vad fröjd de skulle få, då hon blev stor.

Men inte allt går, som man tänker, ty innan prinsessan hunnit till någon ålder, blev hennes mor sjuk och dog. Det blev nu stor sorg och bedrövelse inte bara i kungsgården utan över hela riket, ty av alla var drottningen älskad. Och kungen fick en sådan hjärtesorg, att han efter den dagen aldrig mer ville gifta sig utan hade sin enda tröst och glädje av den lilla prinsessan.

Det gick en tid bortåt. Prinsessan blev större och vackrare för varje dag, och allt hon någonsin kunde önska fick hon genast av sin far. Många tärnor hade hon, som skulle passa henne och uträtta hennes befallningar. Ibland dem var det en kvinna, som förut varit gift och hade två döttrar. Hon var behaglig att se på och hade en talande tunga och visste att väl lägga sina ord. Därtill var hon mjuk och böjlig som

silke, men hennes hjärta var fullt av ränker och all slags falskhet.

När nu drottningen var död, började hon strax fundera över hur hon skulle bli kungens gemål, så hennes döttrar skulle bli lika aktade som kungadöttrar. För den skull började hon smickra den lilla prinsessan, vadhelst hon gjorde eller sade, och bara talade om, hur lyckliga de skulle bliva, om kungen sökte sig en ny gemål. Härom talade hon både bittida och sent, och hur det var, kunde prinsessan inte tro annat än att det var sant, som hon sade. Hon frågade därför tärnan, vilken gemål kungen helst borde fästa sig.

»Inte passar det mig att giva råd i en sådan sak», svarade hon, »bara han väljer den till drottning, som blir god mot lilla prinsessan. Men det vet jag, att om jag vore så lycklig, att han toge mig, skulle jag aldrig tänka på annat än vad som kunde behaga prinsessan, och när hon ville tvätta sina händer, skulle den ena av mina döttrar hålla handfatet och den andra räcka fram handduken.»

Detta och ännu mycket mer sade hon till prinsessan, som trodde henne, som barn gärna tro, att allt vad som säges dem är sanning.

Kungen fick nu ingen ro för sin unga dotter, utan hon bad ständigt och jämt, att han ville gifta sig med den vackra hovtärnan. Men han ville inte. Prinsessan fortsatte dock att be, och en dag, då åter samma ämne var på tal, utbrast kungen:

»Jag märker, att det till slut måste gå, som du satt dig i sinnet, hur mycket det än är mig emot. Likväl sker det endast på ett villkor.»

»Vad är det för ett villkor?» frågade prinsessan glad.

»Jo», sade kungen, »om jag nu gifter mig igen, så är det endast för din ideliga böns skull. Därför skall du lova mig, att om du sedan blir missnöjd med din styvmor eller dina styvsystrar, jag då må slippa klagomål och ledsamheter från din sida.»

Prinsessan lovade detta, och kungen gifte sig med hovtärnan och gjorde henne till drottning över hela sitt rike.

Prinsessan växte nu upp till den fagraste mö, som fanns på vida vägar. Men drottningens döttrar voro lika fula att se på som stygga till sinnelag, så ingen talade något gott om dem. Ungersvenner kommo nu från både östan och västan för att fria till prinsessan, men ingen brydde sig om att fria till drottningens döttrar. Drottningen harmades häröver, fast hon inte lät någon märka det utan var lika slät och ödmjuk som förut.

Ibland riddarna var även en kungason från ett annat rike. Han var ung och vacker, och som han höll prinsessan så innerligt kär, samtyckte hon till hans frieri och lovade honom sin tro och sin ära. Detta allt såg drottningen med oblida ögon, ty hon hade tänkt, att prinsen skulle taga någon av hennes egna döttrar. Därför satte hon sig i sinnet, att de unga aldrig skulle få varandra, och bara grubblade över, hur hon skulle förstöra både dem och deras kärlek.

Härtill yppade sig snart tillfälle, ty rätt som det var, kom där bud, att fienden fallit in i landet, så kungen måste draga ut i kriget. Nu fick prinsessan erfara, vad styvmor hon fått, ty knappt var kungen borta, förrän drottningen visade sitt rätta sinnelag, så hon blev nu lika hård och elak, som hon förut varit vänlig och efterlåten i allt. Det gick inte en dag, som

inte prinsessan fick höra bannor och hårda ord, och drottningens döttrar gåvo inte sin mor efter i elakhet.

Men ännu värre gick det prinsessans fästman, den unge prinsen. Han hade en dag givit sig ut på jakt och kom vilse, så han blev skild från sina män. Då förhäxade drottningen honom till en varulv, så att han i all sin tid skulle löpa i skogen. När nu kvällen kom, och prinsen inte hördes av, drogo hans män hem igen, och man kan väl förstå, vilken sorg det blev, när prinsessan fick veta, hur jakten avlupit. Hon bara grät och sörjde både natt och dag och ville inte låta trösta sig. Men drottningen log åt hennes sorg och gladdes i sitt falska hjärta, att allt gått, som hon ville.

En dag, när prinsessan satt ensam i sin jungfrubur, fick hon en sådan längtan efter att få komma till skogen, där prinsen blivit borta. Hon gick då till sin styvmor och bad om lov att få gå ut i skogen för att glömma sin stora sorg.

Drottningen nekade till en början, ty hon sade hellre nej än ja, men prinsessan bad så innerligt vackert, så styvmodern slutligen måste giva henne sin tillåtelse och befallde en av sina döttrar att följa med och vakta henne. Ingen av styvsystrarna var hågad att följa med, ty de »hade väl inget nöje av att gå med henne, som aldrig gjorde annat än grät», sade de, men drottningen drev sin vilja igenom. Prinsessan och hennes styvsyster vandrade så bort från kungsgården och kommo till skogen. Där gick prinsessan omkring bland träden och lyssnade till fåglarnas sång och tänkte på vännen hon haft så kär och nu hade mist. Men under tiden gick styvsystern och harmades i sitt elaka hjärta över prinsessan och hennes sorg.

När de så gått en stund, kommo de slutligen till en liten koja, som låg djupt inne i mörka skogen. Som prinsessan var mycket törstig, bad hon sin syster följa med till den lilla kojan, så de kunde få sig litet vatten.

»Är det inte nog, att jag skall följa dig ända hit ut i ödemarken?» svarade styvsystern ond. »Nu vill du, att jag, som är en prinsessa, skall gå in i ett sådant näste. Nej, min fot kommer aldrig där in. Vill du gå, så får du gå ensam.»

Prinsessan funderade inte länge utan gick in i den lilla stugan. Där inne satt en gumma på bänken, och hon var så gammal, att hon runkade på huvudet.

»God kväll, kära mor», hälsade prinsessan. »Jag törs väl inte be om litet vatten.»

»Jo, hjärtans gärna», svarade den gamla. »Vem är du, som kommer under mitt låga tak och hälsar så vackert?»

Prinsessan svarade, att hon var kungens dotter, och att hon gått ut i skogen för att söka glömma sin stora sorg.

»Vad har du då för sorg?» frågade gumman.

»Jo», svarade hon, »jag må väl sörja och aldrig mer bli glad. Jag har förlorat min ende vän, och vem vet, om jag någonsin mer får se honom.»

Hon berättade nu, hur allt tillgått, och hennes tårar runno så strida, och ingen kunde annat än tycka synd om henne. När hon nu slutat, sade gumman:

»Det var bra du lät mig veta din nöd. Jag har prövat mycket, jag, och kanske jag kan hjälpa dig. När du går härifrån, får du se en lilja, som växer på marken. Den liljan är inte som andra liljor utan har många underliga egenskaper. Skynda dig därför och

bryt den. Om du det kan, så är det ingen nöd, ty sedan kommer nog den, som säger, vad du skall göra.»

Prinsessan tackade nu gumman och gick sin väg. När hon kom ut, fick hon mycket bannor av sin styvsyster för att hon dröjt så länge, men det brydde hon sig inte om. Hon tänkte bara på, hur hon skulle finna blomman, som gumman talat om. Hon gick därför vidare in i skogen, och rätt som det var, fick hon se en fager lilja, som växte rakt framför henne. Då blev hon så glad, så glad och sprang strax för att bryta liljan, men i detsamma var den försvunnen och syntes nu ett stycke längre bort. Nu blev hon mycket ivrig, brydde sig inte om, hur än styvsystern ropade, utan bara sprang. Men var gång hon ville bryta liljan, var den genast sin kos och syntes strax åter litet längre fram. Och varje gång lyste den ännu mycket skönare än förut. Så gick det en lång stund, och prinsessan kom allt längre och längre in i skogen.

Slutligen kom hon till ett högt berg, och när hon nu såg uppåt bergshöjden, då stod blomman överst på själva åsen och skimrade så vit och vacker som den klaraste stjärna. Prinsessan klättrade nu uppför berget och brydde sig varken om stockar eller stenar, som lågo i vägen, så ivrig var hon. När hon så äntligen kom upp på bergstoppen, se, då flyttade sig liljan inte längre utan stod kvar, och prinsessan bröt den nu och gömde den vid sitt bröst och var så innerligen glad, så hon glömde sin styvsyster och allt annat i världen.

Prinsessan satte sig nu att betrakta blomman, och den föreföll henne så skön, att hon inte kunde se sig mätt på den. Då kom hon att tänka på, vad hennes styvmor skulle säga, när hon kom hem och hade varit borta så länge. Hon såg sig därför omkring för att

vända åter till kungsgården. Men när hon såg tillbaka, då hade solen gått ner, och blott en strimma av dagen dröjde ännu på bergshöjden, och där nedanför stod skogen så mörk och skum, att hon inte vågade söka sig väg därigenom. Hon hade nu ingen annan råd än att stanna över natten, där hon var.

Hon satte sig därför på klippan, lutade huvudet i händerna och grät bittert. Hon tänkte på sin elaka styvmor och sina styvsystrar och alla hårda ord hon skulle få höra, när hon kom hem, och på sin far, som var borta, och sin hjärtans allrakäraste, som hon aldrig mer skulle få se.

Det led så fram på natten, och mörkret föll på, och stjärnorna började tindra på himmelen. Men ännu satt prinsessan kvar på samma ställe och bara grät. Bäst hon nu satt i djupa tankar, fick hon höra en röst, som sade:

»God kväll, sköna jungfru! Varför sitter du här så ensam och sorgsen?»

Hon spratt häftigt till och blev mycket häpen. Och det var inte underligt, ty bakom henne stod där en liten, liten gubbe, och han nickade och såg så hjärtans snäll ut.

»Jo», svarade hon, »jag må väl vara sorgsen, ty jag har mist min allra käraste och gått vilse i skogen, så nu är jag rädd, att jag blir uppäten av de vilda djuren.»

»Å», sade gubben, »var inte ledsen för det. Om du vill lyda mig i allt, som jag säger, så skall jag hjälpa dig.»

Prinsessan lovade detta.

»Nu skall du först göra upp eld», sade gubben och tog fram ett elddon.

Prinsessan gjorde så. Hon samlade mossa och gre-

nar och torr ved och slog eld och tände en brasa på bergåsen, så lågan fladdrade högt i sky. När det var gjort, sade gubben:

»Gå nu fram på berget. Där finner du en gryta, som är full med tjära. Tag hit den!»

Hon gjorde så.

»Sätt nu grytan över elden», fortfor gubben.

Hon gjorde det också. Då nu tjäran började sjuda, sade han:

»Kasta din vita lilja i grytan.»

Detta tyckte hon var hårt, och hon bad så vackert att få behålla sin lilja, men gubben sade:

»Har du inte lovat lyda mig i allt, vad jag ber dig om? Gör som jag säger, det skall du inte ångra.»

Prinsessan vände så bort ögonen och kastade liljan i den sjudande grytan.

I detsamma hördes ur skogen ett dovt rytande som ett vilddjurs skri. Det kom närmare och närmare och övergick till ett hiskligt tjut, så bergen gåvo genljud vitt omkring. På samma gång hördes ett knakande och brakande bland träden, buskarna böjde sig, och prinsessan fick se en stor grå ulv, som kom löpande fram ur skogen, rätt emot berget där de sutto.

Nu blev hon mycket rädd och skulle gärna hava sprungit sin väg, om hon kunnat.

»Skynda dig», ropade gubben, »spring ut på berget och stjälp grytan över ulven, just som han kommer mitt framför.»

Ja, fast hon var så rädd, att hon knappt visste till sig, gjorde hon ändå, som gubben sagt, sprang ut på bergskanten och stjälpte tjäran över ulven, då han kom springande.

Men nu hände något underbart, ty knappt var det

gjort, förrän ulven skiftade sin hamn. Det grå skinnet flög av honom, och i stället för ett glupande vilddjur stod där en fager ungersven och tittade uppåt bergåsen. Och när prinsessan hunnit lugna sig, så hon kunde se på honom, då var det ju hennes egen allra käraste, som varit förtrollad till en varulv.

Prinsessan sträckte ut bägge sina armar men kunde varken tala eller svara, så häpen och glad blev hon. Men prinsen sprang hastigt uppför berget och tog henne ömt i famn och tackade henne för att hon frälst honom. Inte heller glömde han bort den lille gubben utan tackade honom innerligt för hans stora hjälp.

De satte sig nu tillsammans på berget, och prinsen berättade, hur han blivit förbytt till ulv och om allt han fått genomgå, medan han fick löpa omkring i skogen. Och prinsessan berättade om sin sorg och alla tårar hon fällt, medan han var borta.

Så sutto de hela natten igenom och visste inte ordet av, förrän stjärnorna slocknade och solen rann upp. De fingo nu se, hur en stor väg gick under berget ända fram till kungsgården. Och ifrån bergåsen kunde man se omkring sig åt alla håll över landet.

»Skön jungfru», sade gubben, »vänd dig om! Märker du något där borta?»

»Ja», sade prinsessan, »jag ser en ryttare på en löddrig häst. Han rider allt vad han förmår framåt vägen.»

»Det är ett ilbud från din fader, kungen», sade gubben. »Han kommer snart efter med hela sin krigshär.»

Nu blev prinsessan mycket glad och ville strax begiva sig ner för att möta sin far. Men gubben höll henne tillbaka och sade:

»Vänta, ännu är det för tidigt. Vi skola först se, hur allting avlöper.»

Det gick så en stund, och solen lyste klar, så att dess sken föll på kungsgården nedanför.

»Skön jungfru, vänd dig om! Ser du något där borta?» frågade gubben åter.

»Ja», svarade prinsessan, »jag ser mycket folk komma ut ur min faders gård. Somliga draga vägen fram, men andra draga till skogs.»

»Det är din styvmors tjänare», sade gubben. »Nu har hon skickat en skara att möta kungen och hälsa honom välkommen. Men de andra fara till skogs för att leta efter dig.»

Nu blev prinsessan orolig och ville inte stanna kvar längre utan bad att få gå ned till drottningens folk. Men gubben höll henne tillbaka och sade:

»Vänta ännu så länge! Vi vilja först se, hur allt avlöper.»

Det gick ännu en stund, och prinsessan såg stadigt framåt vägen, där kungen skulle komma. Då sade gubben:

»Skön jungfru, vänd dig om! Märker du något där borta?»

»Ja», sade prinsessan, »det är mycket liv och rörelse i min faders gård, och se, nu hålla de på att kläda hela gården svart.»

»Det är din styvmor och hennes tjänare», sade gubben. »Nu vilja de låtsa för din fader, att du är död.»

Prinsessan blev nu ledsen och bad så innerligt vackert:

»Låt mig gå, låt mig gå, att jag må spara min fader denna sorg!»

Men gubben höll henne tillbaka och sade:

»Nej, vänta, ännu är det för tidigt! Vi vilja först se, hur allting avlöper.»

Åter gick en stund. Solen hade nu stigit högt på himmeln, och luften fläktade varm över fält och skogar. Men ännu sutto de kvar på berget. Då fingo de se ett litet moln stiga upp längst borta vid himlaranden. Det blev större och större och kom allt närmare och närmare framåt vägen. Och alltsom det rörde sig, sågo de vapen blixtra i solen, hjälmar nicka och fanor svaja, hörde slammer av svärd och gnäggande av hästar, samt igenkände slutligen kungens eget baner.

Nu ville prinsessan äntligen gå ner och hälsa på sin fader, men gubben kvarhöll henne och sade:

»Vänd dig om, skön jungfru! Ser du något vid kungsgården?»

»Ja», svarade prinsessan, »jag ser min styvmor och mina styvsystrar, hur de komma ut och bära djup sorgdräkt och hålla vita dukar för ansiktet och gråta bittert.»

»Nu låtsas de gråta över din död», sade gubben. »Vänta ännu en stund. Vi ha ännu inte sett, hur allt avlöper.»

En stund därefter sporde gubben:

»Skön jungfru, se dig om! Märker du något där borta?»

»Ja», svarade prinsessan, »jag ser, hur de komma bärande med en svart likkista. Nu låter min far öppna den. Se, drottningen och hennes döttrar falla på knä, och min fader hotar dem med svärdet.»

»Nu har kungen velat se ditt lik», sade gubben, »och så har din elaka styvmor blivit tvungen att bekänna sanningen.»

När prinsessan hörde detta, bad hon ännu innerligare att få gå, men gubben höll henne tillbaka och sade:

»Lyd mitt råd och stanna här så länge. Vi ha ännu inte sett, hur allt slutar.»

Åter sade gubben efter en stund:

»Skön jungfru, ser du något där borta?»

»Ja», svarade prinsessan, »jag ser min fader, min styvmor och mina styvsystrar, hur de draga hitåt med allt sitt folk.»

»Nu ha de givit sig åstad för att leta efter dig», sade gubben. »Gå nu ner och hämta varghuden, som ligger i klyftan.»

Prinsessan gjorde så. Gubben bad henne därpå ställa sig ute på själva bergskanten. I detsamma fingo de se, hur drottningen och hennes döttrar kommo dragande fram på vägen, som gick rätt nedanför berget, där de sutto.

Då sade gubben:

»Kasta nu varghuden rätt ned.»

Prinsessan tordes inte annat än lyda. Den föll så mitt över den elaka drottningen och hennes bägge döttrar.

Men nu hände ett stort under, ty skinnet hade inte väl vidrört de tre kvinnorna, förrän de i blinken skiftade hamn, uppgåvo ett ohyggligt tjut och förvandlades till tre grymma varulvar, vilka i fullt språng foro av inåt den öde skogen.

Knappt var det gjort, förrän kungen själv med alla sina män kom farande nedanför berget. När han nu såg uppåt höjden och fick syn på prinsessan, kunde han inte tro sina ögon utan stannade orörlig och tänkte, att det var en synvilla.

»Skynda dig nu», ropade då den lille gubben åt prinsessan, »och spring ner och gläd din fader.»

Hon lät inte säga sig det två gånger utan tog prinsen

vid handen och sprang ner för berget. Och väl nerkommen föll hon i sin fars famn, och de gräto av glädje. Prinsessan berättade nu om sin elaka styvmor och sina styvsystrar och om sin käraste och allt hon fått lida samt om den lille gubben, som så underbart hjälpt henne. Kungen vände sig nu om för att få tacka honom, men han var redan försvunnen, och efter den dagen har ingen varken sett eller hört honom eller vet, vart han tagit vägen.

Kungen och allt hans följe drogo nu tillbaka till kungsgården, och när de kommo hem, lät kungen tillreda ett präktigt gästabud och bjöd alla förnäma och ypperliga män i hela sitt rike. Han gav så sin dotter åt den unge prinsen, och deras bröllop firades med lust och lek och allsköns gamman i många dagar.

Men jag var också med på gillet, och när jag red över skogen, mötte jag en ylva med två sina ungar, och de glupade och skreko så illa omkring sig. Jag har sedan fått höra, att det inte var någon annan än styvmodern och hennes bägge elaka döttrar.

Vallaremannen.

(Från Uppland.)



Det var en gång en fattig vallpojke, som mången är väl det, och han hade ingen människa i världen att hålla sig till mer än sin styvmor. Men hon var en elak kvinna och unnade honom varken att få något i sig eller på sig, så att den stackars pojken fick lida stor nöd. Hela långa dagen måste han valla fä, men aldrig gav hon honom så mycket som ett skapandes grand utom en ringa beta bröd morgon och afton.

En vacker dag hade styvmodern gått bort utan att lämna fram någon mat. Vallpojken måste därför driva till skogen fastande, och som han var mycket hungrig, grät han bittert. Men då middagen kom, torkade han sina tårar och gick upp på en grön kulle, där han brukade ligga och vila en stund, när solen brände som hetast. På kullen brukade det alltid vara så friskt och daggigt under de lummiga träden, men nu var daggen borta, marken torr och gräset nedtrampat. Detta fann vallpojken besynnerligt, och han undrade, vem det kunde vara som trampat ned gräset.

I detsamma märkte han något, som låg och glimmade i solen. Han sprang dit för att se efter och

fann ett par små, små skor av det allra vitaste glas. Då blev han glad och nöjd, glömde sin hunger och lekte hela dagen med de små glasskorna.

Om kvällen, då solen gick ned, lockade vallpojken sitt fä och drev hemåt. När han hade kommit ett stycke på vägen, mötte han en liten, liten gosse, som hälsade så vänligt:

»God kväll!»

»God kväll igen!» hälsade vallpojken.

»Har du hittat mina skor, som jag i morse tappade i gräset?» sporde den lille.

»Ja, det har jag», svarade vallpojken. »Men, kära du, låt mig behålla de små skorna! Jag har tänkt giva dem åt min styvmor, så får jag kanske litet mat, när jag kommer hem.»

Men den lille bad nu så innerligen vackert: »Giv mig åter mina skor! En annan gång vill jag tjäna dig igen.»

Då gav vallpojken honom tillbaka skorna, och den lille blev så glad, nickade förtroligt och sprang sin väg.

Vallpojken samlade nu åter ihop sina fä och gav sig på hemvägen. När han kom fram till gården, var det redan mörkt, och styvmodern bannade honom för att han kom så sent.

»Det står gröt kvar i fatet», sade hon. »Ät nu och packa dig i säng, så du i morgon bittida kan komma upp med annat folk.»

Den stackars vallpojken tordes inte svara på hennes hårda ord utan åt och smög sig sedan bort till höskullen, där han brukade ligga. Men hela natten drömde han bara om den lille pilten och hans små glasskor.



Då gav vallpojken honom tillbaka skorna, och den lille blev så glad.

Tidigt om morgonen, innan solen gått upp, väcktes han av sin styvmors rop:

»Upp med dig, din latmask! Det är ljusan dag, och kräken ska väl inte stå och hungra för din skull.»

Han steg genast upp, fick en beta bröd och gav sig i väg med boskapen. När han kom till den gröna kullen, som alltid var så sval och skuggig, var daggen borta och marken torr, ja, ännu mer än dagen förut. Bäst han satt och funderade över, hur det kunde komma sig, fick han se något, som låg och lyste i gräset. Pojken sprang dit och fann då en liten, liten hätta. Den var röd till färgen, och små guldklockor voro fästade runt omkring den. Då blev han åter så glad, glömde sin hunger och lekte hela dagen med den lilla hättan.

Om kvällen samlade pojken åter sin boskap och drev den hem. När han nu kom en bit på vägen, mötte han en den allra sötaste lilla flicka, som hälsade så vänligt:

»God kväll!»

»God kväll igen!» hälsade vallpojken.

»Har du funnit min hätta, som jag på morgonen tappade i gröngräset?» frågade hon.

»Ja, det har jag», sade pojken. »Men, kära du, låt mig få behålla den! Jag tänkte ge den åt min elaka styvmor, så får jag kanske litet mat, när jag kommer hem.»

Men den lilla bad så innerligt:

»Giv mig åter min hätta! En annan gång vill jag tjäna dig igen.»

Då gav vallpojken henne den lilla hättan, och hon blev så glad, så glad, nickade vänligt och sprang sin kos.

När nu pojken kom hem, var det redan mörkt, och

styvmodern hade länge väntat honom. Hon var därför mycket ond och sade:

»Alltid skall du komma så sent, att jag får sitta uppe halva natten och mjölka. Det står gröt kvar i fatet, ät nu och packa dig omkull, så du i morgon bittida kan komma upp med annat folk.»

Den stackars pojken vågade inte svara på hennes hårda ord utan åt och smög sig så upp på höskullen, där han brukade sova. Och hela natten drömde han bara om den lilla flickan och hennes röda hätta.

Tidigt på morgonen väcktes han av sin styvmor med det vanliga ropet:

»Stig upp, din latmask! Inte skola kräken stå och hungra för din skull.»

Han steg upp och lagade sig genast i ordning att driva vall. Men innan han gick, bad han sin styvmor om en beta bröd.

»Bröd!» sade den elaka kvinnan. »En odugling som du är inte bröd värd.»

Pojken måste nu giva sig i väg fastande, och det gick honom hårt till sinnes. När han nu kom till den gröna kullen, där han brukade vila, såg han att marken var ännu torrare än dagarna förut och gräset trampat i stora rundlar. Då rann honom i sinnet, vad han hört om de små älvorna, att de tråda sin dans om sommarnätterna i det daggiga gräset, och han förstod nu, att detta måste vara en älvering eller älvedans. Bäst han satt och funderade, stötte han med foten mot en liten pingla, som låg i gräset, och den klingade därvid så ljuvligt, att alla korna sprungo tillsammans och ställde sig att lyssna. Då blev pojken så glad och lekte med den lilla pinglan, tills han glömde all sin sorg, liksom korna glömde sitt bete. Och så



»Gif mig åter min hätta. En annan gång vill jag tjäna dig igen.»

gick den dagen också och det långt fortare än han kunnat tro.

När det led mot kvällen, och solen stod jäms med skogstopparna, lockade vallpojken sina kor för att återvända hem. Men hur han lockade och ropade, ville de inte skiljas från betet, ty där var ett så grönt och gräsrikt ställe. Då tänkte pojken för sig själv: »Kanske lyda de bättre den lilla pinglan.» Han tog så fram sin bjällra och klingade med den, under det han gick framåt vägen. Genast kóm skällkon löpande efter honom, och med henne följde hela den övriga skocken. Då blev vallpojken glad, ty han förstod, vilken nytta han skulle få av den lilla bjällran. Bäst han nu gick, mötte han en liten, liten gubbe, som hälsade så vänligt:

»God kväll!»

»God kväll igen!» sade pojken.

»Har du funnit min pingla, som jag på morgonen tappade i gröngräset?» sporde den lille gubben.

»Ja, det har jag», svarade pojken.

»Giv mig den tillbaka», bad gubben.

»Nej», sade pojken, »jag är inte så dum heller. I förrgår hittade jag två små glasskor — dem lockade en gosse ifrån mig. I går fann jag en hätta — den gav jag åt en liten flicka. Och nu kommer du och vill taga ifrån mig den lilla pinglan, som är så bra att locka korna med. Andra hittare få hittelön, men jag får aldrig något.»

Den lille gubben bad nu med många vackra ord, att han skulle få sin bjällra, men det hjälpte inte. Då sade han:

»Giv mig åter min pingla, och jag vill här giva dig en annan, som du kan locka dina kor med. Därtill skall du få önska dig tre önskningar.»

Ja, detta tyckte pojken vara ett gott villkor, och han lämnade pinglan åt gubben, sägande:

»Eftersom jag får önska mig, vad jag vill, så önskar jag mig först och främst att bli kung, och så önskar jag att få en stor kungsgård, och så önskar jag att vinna en riktigt fager drottning.»

»Jo, du önskar minsann inte små önskningar», sade gubben. »Men lägg nu väl på minnet, vad jag säger dig. I natt medan alla sova skall du gå hemifrån, tills du kommer till en kungsgård, som ligger rätt nordan ut. Här har du en pipa av ben. Om du kommer i nöd, så blås i den. Kommer du åter i stor nöd, så blås om igen. Men kommer du tredje gången i rätt stor farlighet, bryt då sönder pipan, och jag vill hjälpa dig, som jag lovat.»

Pojken tackade för gubbens gåvor, och så gick älvkungen sin väg. Men vallpojken vände hemåt och gladde sig vid tanken på att snart slippa gå vall åt sin elaka styvmor.

När han nu kom hem, var det redan mörkt, och styvmodern hade länge väntat på honom, så att hon var mäkta förbittrad. Vallpojken fick därför stryk i stället för mat. Men han tröstade sig med, att »detta räcker väl inte så länge», smög sig upp på höskullen och lade sig att sova. Vid midnattstid, långt innan hanen gol, steg han tyst upp, smög sig bort från gården och började sin vandring rätt nordan ut, som älvkungen hade sagt. Han gick så utan rast eller ro över berg och dalar, och två gånger gick solen upp, och två gånger gick solen ned, medan han ännu var på vägen. På tredje dagen, mot kvällen, kom han till en kungsgård, som var så stor, att han aldrig trott sig få se dess like. Där gick han in i köket och bad om tjänst.



»Har du funnit min pingla, som jag på morgonen tappade i gröngräset?» sporde den lille gubben. – »Ja, det har jag», svarade pojken. – »Giv mig den tillbaka», bad gubben. – »Nej», sade pojken, »jag är inte så dum heller.»

»Vad kan du då för slag?» sporde köksmästaren.

»Jo, jag kan gå vall med fä», svarade pojken.

»Å», sade köksmästaren, »kungen behöver en vallare just nu som allra bäst, men det går väl för dig som det gått för alla de andra, att du var dag mister något av din hjord.»

»Nej», sade pojken, »jag har hittills aldrig mist något kräk, där jag gått vall.»

Han blev då tagen i tjänst på den stora kungsgården och vallade kungens fä, och aldrig tog ulven något kräk för honom. Därför blev han väl ansedd bland kungens tjänare.

En afton, när han drev hem sin hjord, märkte han att en fager jungfru stod vid fönstret och lyssnade på hans låtar. Pojken låtsade som ingenting, fast han blev helt varm under tröjan.' Det led så en tid bortåt, och var gång vallpojken drev till skogs, stod jungfrun och lyddes på honom. Men han visste inte då annu, att hon var själva kungens dotter. Så hände sig en dag, att den unga prinsessan kom gående bort till honom, dàr han drev sina kreatur i bet. Hon hade med sig ett litet snövitt lamm och bad honom så vanligt, att han skulle akta det lilla lammet för ulvarna i skogen. Ja, härvid blev vallaren så till mods, att han varken kunde tala eller svara. Men han tog lammet med sig och hade nu sin storsta glädje i att vårda det. Och lammet hyllade sig till honom som hunden till sin husbonde. Ifrån den dagen fick han ofta se den unga prinsessan, ty om morgnarna, när han drev till skogs, brukade hon stå i fönstret och lyssna till hans låtar. Men om kvällarna, när han kom hem, gick prinsessan ner for att smeka sitt lilla lamm och tala några vänliga ord vid vallpojken.

Allt som tiden gick, växte vallpojken upp till en rask ungersven, och kungadottern växte upp som en ros och blev den vackraste prinsessa, som kunde finnas.

Men en vacker dag var prinsessan försvunnen — ingen visste vart —, och de kunde ej finna henne. Då blev stor sorg och uppståndelse i hela kungsgården, ty alla höllo henne kär, men kungen och drottningen sörjde allra mest.

Kungen lät nu utgå över hela landet ett påbud, att den, som kunde frälsa hans dotter, skulle få prinsessan och därtill halva kungariket. Då kommo kungasöner och ungersvenner och kämpar från både östan och västan. De klädde sig i järn och drogo ut med vapen och följe för att söka den bortrövade prinsessan. Men inte många voro de, som vände tillbaka ifrån den färden, och de, som kommo hem igen, hade varken hört eller sport något om henne. Häröver sörjde kungen och drottningen övermåttan och tyckte, att de lidit en förlust, som aldrig kunde ersättas. Och vallaren, där han drev sina kreatur i skogen, var lika sorgsen som de, ty den vackra prinsessan var jämt i hans tankar.

En natt drömde vallaremannen, att den lille älvkungen stod framför hans säng och sade:

»Åt norr, åt norr, där har du din drottning!»

Då blev svennen så glad, att han spratt upp och vaknade, och se, då stod den lille gubben ännu kvar och vinkade:

»Åt norr, åt norr!»

Därmed försvann han, så att vallaren visste inte rätt, om det varit han själv eller en synvilla. Men när det blev ljusan dag, gick svennen upp i borgstu-

gan och begärde att få tala vid kungen. Häröver undrade alla kungens tjänare, och köksmästaren sade:

»Du har nu vallat i så många år, att du kunde väl få tillökning i lön och kost utan att tala just vid kungen själv.»

Men vallaren stod fast vid sin begäran och lät förstå, att han hade något helt annat att tala vid kungen om. När han så kom upp i salen, sporde kungen efter hans ärende:

»Jo», svarade vallaren, »jag har tjänat dig troget i många år, och nu ber jag om lov att få draga bort och uppsöka prinsessan.»

Då blev kungen vred och sade:

»Hur vill du, som går vall med fä, tänka på det, som ingen kämpe eller kungason kunnat göra?»

Men vallaren svarade frimodigt, att han skulle uppsöka prinsessan eller också sätta livet till. Då lät kungen sin vrede fara och tänkte på det gamla ordspråket, att »ofta sitter scharlakans hjärta under vadmalskappa». Han gav så befallning, att vallaren skulle utrustas på det bästa med gods och gångare och vad annat han behövde. Men svennen sade:

»Gods och gångare passa inte för mig. Giv mig bara edert ord och löfte och litet kost på vägen.»

Därefter gav han sig åstad, och kungen önskade honom lycka på färden. Men alla smådrängar och tjänare logo över hans vågsamma företag.

Svennen vandrade nu mot norr, som älvkungen hade sagt, och kom så lång en väg, att det inte kunde vara långt kvar till världens ände. När han så hade färdats över berg och vilda stigar, kom han slutligen till en stor sjö, och mitt i den sjön var en grönskande ö, och på ön låg en stor kungsgård, ännu mycket större

än den varifrån vallaren hade kommit. Svennen gick nu ner till stranden och tittade på kungsgården från alla sidor, och bäst han såg sig omkring, blev han varse en jungfru med guldgult hår, som stod vid fönstret och vinkade åt honom med ett silkesband, sådant kungadotterns lamm brukade bära. Då hoppade hjärtat i hans bröst, ty det kom för honom, att det inte kunde vara någon annan än prinsessan. Han satte sig nu att tänka över, hur han skulle kunna komma över vattnet till den stora kungsgården, men han kunde inte finna på råd. Äntligen kom han att tänka på, att han borde pröva, om de små älvorna ville hjälpa honom. Han tog därför fram sin lilla benpipa och blåste en lång utdragen ton.

»God kväll!» sade i detsamma en röst bakom honom.

»God kväll igen!» hälsade svennen och vände sig om. Då stod framför honom den lille pilten, vars glasskor han en gång hade funnit i gräset.

»Vad vill du mig?» sporde älvgossen.

»Jo, jag ber dig», sade vallaren, »att du för mig över sjön till kungsgården.»

»Ja, så sätt dig upp på min rygg då», svarade pilten, och i detsamma skiftade han hamn och blev en stor, stor hök, som for genom luften. Men vallaren satte sig upp på hans rygg, och de stannade inte, förrän de kommit till ön, där kungsgården låg.

Vallaren gick nu upp i borgstugan och begärde tjänst.

»Vad kan du då för slag?» sporde köksmästaren.

»Jo, jag kan gå vall med fä», svarade vallaren.

»Å», sade köksmästaren. »Jätten behöver en vallare just som allra bäst. Men kanske går det för dig, som det gått för de andra, ty om du mister något kräk, gäller det ditt liv.»

Vallaren tyckte det var ett hårt villkor men sade, att han ville gå in på det. Då bad köksmästaren honom vara välkommen och sade, att han kunde börja sin tjänst dagen därpå.

Svennen gick nu vall med jättens kor och sjöng och blåste sina låtar, som han brukade. Och kungadottern satt vid fönstret och hörde på och vinkade åt honom, att han för all del ingenting skulle låtsa om.

På kvällen, då han vandrade hemåt, kom jätten gående emot honom och röt bistert: »Du är i stället för det, som fattas», men intet kräk var borta, hur jätten än räknade. Nu blev jätten vänlig och sade: »Det var bra. Du skall bliva min vallare i all din dar.»

Därmed gick han bort till sjöstranden, lossade sitt förtrollade skepp och rodde tre gånger omkring ön, som han brukade göra var afton.

Medan jätten var borta, ställde sig prinsessan vid fönstret och sjöng.

»I natt, i natt, du vallareman,
går molnet undan min stjärna!
Och kommer du då, så blir jag väl din,
min krona ger jag dig gärna.»

Då förstod vallaren, att han borde komma om natten och befria kungadottern. Han gick då bort utan att låtsa om något. Men när det blivit sent och alla sovo sin djupaste sömn, smög han åter fram till tornet, ställde sig nedanför fönstret och sjöng:

»I natten väntar din vallareman,
står sorgsen under ditt galler;
och kommer du ned, så blir du väl min,
me'n skuggan så vida faller.»

Kungadottern viskade:

»Jag är bunden med länkar av guld, kom och bryt dem!»

Då visste sig vallaren ingen råd, utan tog fram sin lilla pipa och blåste en lång, uthållen ton.

»God kväll!» sade i detsamma en röst bakom honom.

»God kväll igen!» hälsade vallaren och såg sig om. Då stod framför honom den lilla älvjungfrun, vars röda hätta han en gång fann i gröngräset.

»Vad vill du mig?» sporde flickan.

»Jo», sade vallaren, »jag beder, att du förer mig och prinsessan härifrån.»

»Följ mig», sade flickan. De gingo så upp i jungfruburen, och borgadorren oppnades av sig själv, och när flickan rörde vid kedjan, brast den sönder i stycken. Därefter gingo de alla tre ned till stranden. Då sjöng älvflickan:

»Liten gadda i vassen månd gå.
Kom, kom så hastelig!
Din rygg en prinsessa skall rida uppå,
därtill ock en konung så mäktig.»

I detsamma hoppade hon ned i sjon och förvandlade sig till en stor gädda, som lustigt lekte om i vattnet.

»Sätt er på min rygg», sade gäddan. »Men prinsessan får inte bli rädd, vad som än händer, ty då är min makt till intet.»

Vallaren och prinsessan gjorde, som hon sagt, och gäddan förde dem hastigt fram genom böljorna.

Medan nu allt detta tilldrog sig, vaknade jätten, såg ut genom fönstret och fick syn på vallaren, som for på vattnet med den unga prinsessan. Genast tog



Slutet blev, att jätten grep de bägge flyktingarna i sina klor.

han sin örnhamn och flög efter dem. Men när gäddan hörde dånet av örnens vingslag, dök hon djupt i vattnet. Då blev prinsessan rädd, så hon skrek till högt, och med detsamma var älvjungfruns makt till intet. Ja, slutet blev att jätten grep de bägge flyktingarna i sina klor, och när han så kommit åter till gården, lät han kasta vallaren i ett mörkt hål väl femton famnar under jord. Men prinsessan sattes i sin jungfrubur och vaktades noga, att hon icke skulle undkomma.

Vallaren låg nu i fängelsetornet och var illa till mods, att han inte kunnat frälsa prinsessan, och att han tillika förspillt sitt eget liv. Då rann honom i sinnet, vad älvkungen hade sagt: »Om du tredje gången kommer i stor farlighet, bryt då sönder den lilla pipan, och jag vill hjälpa dig.» Som vallaren nu väl visste, att han aldrig mer skulle se dagens ljus, tog han fram den lilla benpipan och bröt den i stycken.

»God kväll!» hördes i detsamma en röst bakom honom.

»God kväll igen!» hälsade vallaren och såg sig om.

Då stod älvkungen framför honom och sporde:

»Vad vill du, eftersom du kallar mig?»

»Jo, jag vill frälsa prinsessan och föra henne till hennes fader», svarade vallaren.

Strax tog älvkungen honom med sig, och de gingo genom lyckta dörrar och genom många präktiga rum, tills de slutligen kommo till en stor sal, som var uppfylld med allehanda vapen, svärd, spjut och yxor, och somliga lyste som blankt stål och somliga som skärt guld. Nu gjorde älvkungen upp eld i eldstaden och sade:

»Kläd av dig!»

Vallaren gjorde så, och älvkungen brände upp hans

gamla kläder. Därpå gick gubben bort till en stor järnkista och tog fram en rustning, som blänkte av det klaraste guld.

»Kläd på dig», sade han, och vallaren gjorde så. När han så var klädd i full rustning från huvud till fot, band gubben ett skarpt svärd vid hans sida och sade:

»Det är så bestämt, att jätten skall falla för detta svärd, och på denna rustning biter intet stål.»

Sedan vände de åter till den mörka fängelsehålan. Men vallaren var lätt till mods och tackade älvkungen med stor glädje för all den goda hjälp denne givit honom. Och så skildes de ifrån varandra.

När det nu led frampå dagen, blev mycket buller och bång i hela gården, ty jätten skulle fira sitt bröllop med kungadottern och hade bjudit sina fränder på gästabud. Prinsessan blev klädd på det allra präktigaste med guldkrona, röda ringar och andra kostliga smycken, som jättens mor själv hade burit. Men bruden bara grät i ett, och hennes tårar voro så heta, att de brände som eld.

Och allra mest grät hon, när det led åt natten, då jätten skulle föra henne till brudkammaren, ty då skulle han först dräpa vallaren, som låg i fängelsehålan, och skickade sina smådrängar att hämta honom. Men se, när de kommo ner i tornet, så var fången borta, och i hans ställe stod där en ståtlig kämpe med svärd och brynja och fulla vapen. Vid denna syn blevo jättens svenner förfärade och togo till fötterna, men vallaren följde efter dem och kom så upp på borggården, där hela brudstassen var samlad för att skåda hans dräpande. När nu jätten fick se den raske kämpen, blev han förgrymmad och utbrast:



Men prinsessan sprang fram och tackade den raske vallaremannen för att han frälst hennes lif.

»Tvi vare dig, ditt arga troll!»

Och vid det han talade, voro hans ögon så bistra, att han såg tvärs igenom rustningen. Men vallaren blev inte rädd ändå utan sade:

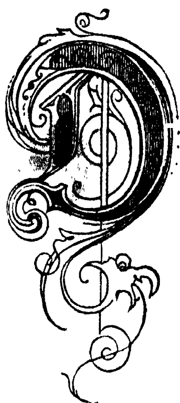
»Nu skall du strida med mig om din fagra brud», och då han drog sitt svärd, flammade det som en eldslåga. Då vart jätten förfärad och bleknade. Men vallaren gick dristigt fram och svingade sitt svärd och gjorde ett väldigt hugg, så att jättens huvud skildes från kroppen — och detta blev jättens bane.

Nu kan man veta, att bröllopsgästerna blevo så rädda, att de foro åt var sitt håll. Men prinsessan sprang fram och tackade den raske vallaremannen för att han frälst hennes liv. Därefter gingo de ned till sjöstranden, lossade jättens förtrollade skepp och rodde bort från ön.

När de så kommo hem till kungsgården, vart där en stor glädje och fröjd, att kungen hade återfått sin enda dotter, som han sörjt så länge. Och där tillreddes ett präktigt bröllop, och vallaremannen fick den fagra kungadottern. Sedan levde de lyckliga i många, många år och fingo glädjas åt barn och barnbarn. Men pinglan och den sönderbrutna benpipan förvaras till ett minne på kungsgården — ja, ännu i denna dag.

Den halta hunden.

(Från södra Småland.)



et var en gång en kung, som hade tre döttrar, och alla voro de unga och fagra, så man kunde ej se vackrare jungfrur. Men till sinnelaget voro de mycket olika, ty medan de två äldsta voro stolta och högfärdiga, var den yngsta däremot så blid och älsklig, att alla höllo henne kär. Dessutom överträffade hon vida sina systrar i skönhet, ty hon var vit som snö och vacker som en dag.

Det hände så en dag, att prinsessorna sutto tillsammans i frustugan, och föll så talet på fästmän.

»Om jag någonsin skulle gifta mig», sade den äldsta, »vill jag inte ha någon annan än en man, som har gullhår och gullskägg.»

»Och jag», sade den andra, »vill ingen ha, om jag inte får en man, som har silverhår och silverskägg.»

Men den yngsta sade ingenting utan teg. Då frågade hennes systrar, om inte hon också hade tänkt på, vad friare hon önskade sig.

»Nej», sade hon, »det har jag inte, utan är det så, att ödet ämnar mig en man, vill jag vara nöjd med honom sådan han är, vore han också inte annat än en halter hund.»

Hennes systrar logo åt henne och skämtade och menade det, att den dag skulle nog komma, när hon talade annorlunda.

Men »mången säger sant, och vet det inte», och så var det med prinsessorna, ty förrän ett år hade gått, hade de alla tre fått fästmän alldeles sådana, som de själva önskat. Till den äldsta friade en man med gullhår och gullskägg och fick ja. Till den andra friade en man med silverhår och silverskägg och fick också ja. Men den yngsta prinsessan fick ingen friare utan bara en halter hund. Då mindes hon, vad hon sagt den gången i frustugan, och tänkte för sig själv: »Gud nåde mig för den man jag lär få!» Hon ville dock inte bryta sitt ord utan gjorde som sina systrar och gav hunden sitt ja.

Därpå firades deras bröllop i många dagar med stor ståt. Men när gästerna skämtade och voro glada, satt den yngsta bruden för sig själv och grät, och när de andra logo, runno hennes tårar, så det var synd att se.

När nu bröllopet var firat, skulle de nygifta fara var hem till sitt. De två äldsta prinsessorna åkte i granna karmar med stort brudfölje och annan hedersbevisning, men den yngsta måste gå till fots, eftersom hennes man, hunden, varken hade häst eller körsven. Då de nu vandrat både länge och väl, kommo de slutligen i en stor skog, som aldrig ville taga något slut. Men hunden linkade fortfarande före, och prinsessan gick efter och grät.

Bäst de nu gingo, fick hon plötsligt se framför dem ett präktigt slott, och runt omkring voro sköna ängar och gröna lunder, så aldrig hade hon sett så grant. Då stannade hon och frågade, vad detta kunde vara för ett stort hus?

»Jo», sade hunden, »detta är vårt hem. Här skola vi bo, och här skall du hädanefter råda i allt.»

Nu log prinsessan mellan tårarna och kunde inte nog förundra sig över allt hon såg.

»Jag har nu blott en enda bön att be dig om», sade han, »och den bönen skall du inte neka mig.»

»Vad är det för en bön?» frågade hon.

»Jo», sade hunden, »du skall lova att aldrig se på mig, när jag sover. I allt annat får du göra precis som du vill.»

Prinsessan samtyckte gärna till hans begäran, och de gingo därpå fram till det stora slottet. Men var det präktigt utanpå, så var det ännu mycket präktigare inuti. Där fanns så mycket silver och guld, så det lyste i var vrå. Mat fanns där också av alla slag och allt annat man kunde önska sig i världen. Hon fick nu inte göra annat än gå ur rum och i rum, det ena grannare än det andra, hela långa dagen igenom. Och när kvällen kom och hon och hunden lade sig att sova, tyckte hon sig kunna förstå, att han nu inte längre var en hund utan en människa. Men hon sade ingenting, ty hon kom ihåg sitt löfte och ville ej göra sin man emot.

Det gick nu en tid bortåt. Prinsessan bodde i det vackra slottet, och allt vad hon någonsin kunde önska sig, det fick hon. Och varje morgon sprang hunden bort ifrån henne och kom inte igen förrän sent på aftonen, då solen gått ner. Och alltid, då han kom hem, var han god och kärleksfull, så prinsessan fick honom så innerligt kär och glömde alldeles bort, att han bara var en halt hund. Ett gammalt ordspråk säger ju också, att »kärt öga ser icke någon brist».

Men tiden blev henne lång i hennes stora ensamhet,

och hon längtade ofta efter sina systrar och efter att få veta, hur de hade det. En dag bad hon sin man, att hon skulle få fara och hälsa på dem. Genast hunden hörde hennes önskan, gav han henne tillåtelse härtill och följde själv med ett långt stycke för att visa henne vägen över skogen.

När prinsessorna nu åter råkades, skall man tro det blev glädje och många frågor om både nytt och gammalt. Talet föll så även på deras giftermål.

»Bra litet visste jag», sade den äldsta, »då jag önskade mig en man med guldhår och guldskägg, ty han är det värsta troll, så jag har inte haft en glad dag, sedan vi gifte oss.»

»Ja», sade den andra, »inte har det gått bättre för mig, ty fast jag har en man med silverhår och silverskägg, är han så hjärtans elak, att han inte unnar mig en glad stund.»

De vände sig nu till den yngsta prinsessan och frågade, hur hon hade det.

»Jo», svarade hon, »jag kan visst inte klaga, ty fast jag inte fick annat än en halt hund, är han så innerligt god emot mig, att bättre man inte kan finnas.»

Systrarna blevo högeligen förundrade och upphörde inte att forska och undra, och prinsessan berättade om allt, som det var. När de nu hörde, hur bra och präktigt hon hade det i det stora slottet, blevo de avundsjuka över att hon fått allting så mycket bättre än de själva. De försökte nu utfråga henne, om hon ändå inte vore missnöjd med något.

»Nej», sade hon, »aldrig kan jag nog prisa min man, hur öm och god han är, och det är bara ett, som fattas i min lycka.»

»Vad är det då?» ropade de på en gång.

»Jo», sade hon, »var natt, när han kommer tillbaka, skiftar han hamn och blir människa, och det känns så bittert, att jag aldrig får se honom, hur han i verkligheten ser ut.»

Systrarna tyckte så med och tyckte det var illa av hunden att hava någon hemlighet för sin hustru. Hur de nu pratade, så blev deras syster så nyfiken, så hon glömde sin mans varning och frågade dem om råd, hur hon skulle få se honom, utan att han märkte det.

»Å», sade den äldsta, »ingenting är lättare än det. Här har du en liten lampa. Den ska du gömma mycket, mycket väl. Sedan behöver du bara stiga upp om natten, när din man sover, och tända på lampan, så får du se honom i hans rätta skepnad.»

Detta tyckte prinsessan vara ett gott råd. Hon tog lampan, gömde den väl och lovade göra precis som hennes systrar lärt henne.

Som nu tiden var inne, att de skulle skiljas åt, drog den yngsta systern åter hem till slottet. När nu kvällen kom och hunden gått till vila, var prinsessan så nyfiken, att hon knappt förmådde vänta, tills han hade somnat, förrän hon steg sakta upp, tände sin lampa och gick försiktigt fram till sängen. Och vem kan beskriva hennes förvåning, när hon lyste på bädden och såg — inte en halter hund utan en ungersven så fager, att hon aldrig sett hans like. Hon kunde inte taga sina ögon från honom utan satt hela natten lutad över hans huvudgärd, och ju mer hon såg på honom, ju skönare syntes han, så hon glömde därvid allt annat i världen.

När nu morgonen grydde, började svennen röra på sig. Då blev prinsessan mycket förskräckt, blåste ut lampan och lade sig ner på bädden. Då svennen vak-

nade, trodde han hon sov och ville inte väcka henne utan steg försiktigt upp, skiftade sin hamn och gick bort och syntes inte mer på hela dagen.

Men när aftonen kom, gick allt på samma vis. När hunden somnat, och prinsessan nu lyste på bädden, tyckte hon, att han var ännu vackrare än förut, och hon satt hela natten bredvid hans huvudgärd och bara såg på honom. Men när morgonen kom, släckte hon lampan och lade sig, så när svennen steg upp, trodde han hon sov och ville inte väcka henne utan skiftade sin hamn och gick bort.

Nästa afton hände allt som förut. Hon satt hela natten och bara såg på honom och glömde allt annat i världen. När nu morgonen grydde, började svennen röra på sig. Då blev hon så förskräckt, ty hon hade inte märkt, hur tiden led, och skulle nu hastigt blåsa ut sin lampa. Men hur det var, darrade hon på handen, så att en varm droppe föll rakt ned på svennen, så att han vaknade. När han nu märkte, vad hon gjort, sprang han förfärad upp, förvandlades ögonblickligen åter till en halter hund och linkade bort genom skogen. Prinsessan blev nu så förtvivlad av sorg, att hon inte visste till sig utan sprang efter honom, vred sina händer och bad bittert gråtande, att han skulle komma tillbaka. Men han kom inte.

Prinsessan började nu vandra långt in i villande skogen, över berg och dal, och hela tiden runno hennes tårar, så att det kunnat röra en sten till medömkan. Men hunden var och förblev borta, fast hon sökte honom överallt. När hon förstod, att hon aldrig skulle finna honom, ville hon vända åter till slottet, men hur hon letade och gick, kunde hon inte finna något slott — bara kolande mörka skogen.

Nu tyckte hon sig vara alldeles övergiven av hela världen. Hon satte sig därför på en sten och grät bittert och önskade, att hon finge dö, när hon nu inte längre fick se sin man.

I detsamma kom en liten groda hoppande fram under stenen.

»Skön jungfru», sade grodan, »varför sitter du här och gråter så bittert?»

»Jo», sade prinsessan, »jag gråter för att jag mist min hjärtans kär, och nu kan jag inte hitta vägen till slottet utan måste omkomma av hunger eller bli dödad av vilda djur.»

»Å», sade grodan, »är det ingenting annat, så kanske jag kan hjälpa dig. Om du bara vill låta mig vara din bäste vän, så skall jag visa dig vägen.»

»Nej», svarade hon, »det vill jag inte. Du kan bedja mig om vad du vill, bara inte om det. Jag hade ingen så kär som min halte hund, och ingen annan vill jag ha, så länge jag lever.»

Därmed steg hon upp och fortsatte gråtande sin väg. Men grodan såg vänligt efter henne, log i sitt sinne och kröp tillbaka ner under stenen.

När prinsessan gått ett långt, långt stycke, såg hon ändå inte annat än bara skog och vildmark. Hon var nu så trött, att hon satte sig ner på en sten. I detsamma prasslade det i buskarna, och en stor, grå ulv kom löpande emot henne. Hon blev utom sig av förskräckelse, ty hon kunde inte tro annat än att ulven genast skulle riva henne till döds. Men han stannade, viftade med svansen och frågade, varför hon satt där och grät.

»Jo», sade hon, »jag gråter för att först har jag mist min hjärtans kär och sedan kan jag inte finna vägen

till slottet utan får väl omkomma här av hunger eller bli dödad av vilda djur.»

»Å», sade ulven, »är det inte annat än det, så kanske jag kan hjälpa dig. Låt mig vara din bäste vän, så vill jag visa dig vägen.»

»Nej, det vill jag inte», sade hon. »Jag hade ingen så kär som min halte hund, och ingen annan vill jag ha, så länge jag lever. Bed mig om vad du vill, men bara inte om det.»

Därmed steg hon upp och fortsatte bittert gråtande sin väg. Men ulven såg vänligt efter henne, log i sitt hjärta och sprang sin kos.

När prinsessan vandrat både länge och väl, blev hon slutligen så trött, att hon inte orkade taga ett steg längre. Hon satte sig därför på en sten — förtvivlad. Just i detsamma fick hon höra ett dovt rytande, så jorden skalv, och där kom fram ett stort lejon, som gick rakt emot henne. Nu blev hon alldeles förfärad, ty hon trodde sin sista stund vara kommen. Men lejonet var fjättrat med tunga järnlänkar, så det knappt förmådde släpa sig fram, och kedjorna skramlade på bägge sidor, så fort det rörde sig.

När nu lejonet äntligen kom fram till prinsessan, stannade det, viftade med svansen och frågade, varför hon grät.

Hon svarade som förut, att hon mist sin hjärtans kär och nu inte kunde finna vägen till slottet.

»Å», sade lejonet, »är det inget annat. Om du vill lösa mina band och låta mig vara din bäste vän, så vill jag visa dig vägen.»

Men prinsessan var så förfärad, att hon kunde varken tala eller svara, ännu mindre vågade hon sig fram till djuret. I detsamma fick hon höra en klar stämma

utur skogen — det var en liten näktergal, som satt i ett träd och sjöng:

»Jungfru lilla, lös av banden!
Lös av banden!»

Då gjorde det henne ont om lejonet, så hon tog mod till sig, gick fram och lossade banden och sade:

»Väl kan jag lösa dina fjättrar, men aldrig blir du min bäste vän, ty jag hade ingen kärare än min halte hund och får aldrig mer.»

Men just som den sista länken föll, skedde ett under. Lejonet skiftade sin hamn och blev en fager ung prins, och när prinsessan såg upp på honom, se, då var det ingen annan än hennes egen hjärtans kär.

Hon kastade sig ned, omfattade hans knän och bad, att han inte skulle gå bort från henne. Men prinsen lyfte kärleksfullt upp henne, tog henne i sin famn och sade:

»Nej, vi skola aldrig skiljas mer, ty nu är jag frälst och har tillräckligt prövat din trohet emot mig.»

Prinsen tog nu sin brud och drog hem till det vackra slottet, och där var han kung, och hon blev hans drottning, och där blev en fröjd och lycka så stor.

Och tar jag inte miste, så leva de där och må väl än i denna dag.

De tre hundarna.

(Från Västergötland.)

et var en gång en kung, som for bort och fäste sig en drottning, och när de varit gifta en tid, fick drottningen en dotter. Då blev stor glädje över hela landet, ty alla unnade kungen gott för hans rättvisas och mildhets skull. Men när barnet var fött, trädde där in en gammal spåkvinna, som såg mycket underlig ut, och ingen visste, varifrån hon kom, eller vart hon gick. Den gamla spåkvinnan spådde om barnet och sade, att det inte skulle få komma under bar himmel, förrän det fyllt femton år, annars vore det fara värt, att det bleve bortrövat av bergatrollen. När kungen hörde detta, blev han förfärad och tillsatte väktare, som skulle akta den lilla prinsessan, att hon inte kom under bar himmel.

Någon tid därefter födde drottningen åter en dotter. Då blev ny glädje över hela riket, men den gamla spåkvinnan infann sig som förut och varnade kungen att låta prinsessan komma under bar himmel, förrän hon fyllt femton år. Någon tid gick, och drottningen fick sin tredje dotter. Men spåkvinnan kom och spådde även denna prinsessa, som hon spått hennes systrar. Då blev kungen illa

till mods, ty han älskade sina barn över allt annat i världen. Han gav därför sträng befallning, att de tre prinsessorna alltid skulle hållas under tak, samt såg noga till, att ingen skulle våga bryta mot hans vilja.

Åren gingo, och de tre kungabarnen växte upp till de fagraste prinsessor, som någon visste omtala nära eller fjärran. Då bröt där ut krig i landet, och kungen, deras fader, måste fara bort. Medan han var i kriget, sutto de tre prinsessorna en dag vid fönstret och tittade ut, hur solen lyste på de små blommorna i trädgården. Då fingo de en sådan häftig längtan efter att få plocka blommorna, att de bådo sina vaktare om lov att få vandra omkring i trädgården bara en liten, liten stund. Väktarna vågade ej detta, ty de voro rädda för kungens vrede, men prinsessorna bådo så innerligt vackert, att de till slut inte kunde motstå dem, utan de fingo sin vilja fram. Prinsessorna blevo nu mycket glada och sprungo ut i trädgården, men de hunno ej långt, ty knappt hade de hunnit under bar himmel, förrän plötsligt en sky sänkte sig ner och förde bort dem. Och fast man letade både vitt och brett i alla väderstreck, var det omöjligt att finna dem igen.

Nu blev det stor sorg och jämmer över hela riket, och man kan väl förstå, hur kungen blev till mods, då han kom hem och fick höra, vad som hänt. Då det nu inte var annan råd, lät kungen utgå ett bud över hela sitt rike, att den, som kunde frälsa hans tre döttrar ur bergatrollens våld, skulle få en av dem till gemål och med henne halva riket. Som detta blev sport i många land, drogo kämpar och ungersvenner ut med hästar och följe att leta efter de tre prinsessorna, och vid kungens eget hov voro två

främmande prinsar, vilka likaledes foro bort att fresta, om lyckan ville stå dem bi. De rustade sig därför med brynjor och dyrbara vapen och skröto med att de inte skulle komma tillbaka utan att hava lyckats i sitt företag.

Under det prinsarna foro omkring och sökte de bortrövade prinsessorna, bodde där en fattig änka långt in i vilda skogen. Hon hade en enda son, som varje dag gick vall med sin mors tre grisar. Medan han så vandrade omkring i skogen, skar han sig en pipa, som han ofta spelade på, och han spelade så vackert, att vem, som hörde det, blev glad ända in i själen. För resten var pojken storväxt och stark och så modig, att han inte var rädd för något i världen.

Så hände sig en dag, att vallpojken satt i skogen och spelade på sin pipa, medan de tre grisarna gingo och rotade under granrötterna. Då kom där gående en gammal, gammal man med ett skägg, som var så tjockt och så långt, att det räckte långt nedom midjan. Han hade en mycket stor och stark hund med sig. När nu pojken fick se hunden, tänkte han för sig själv, att det vore allt lustigt att ha den hunden till sällskap där i ödemarken. Gubben förstod hans tankar och sade:

»Ja, jag har just kommit hit för att jag vill byta bort min hund mot en av dina grisar.»

Pojken var genast redo och gick in på bytet, och han fick så den stora hunden, medan gubben fick en av hans grisar. Men vid avskedet sade gubben:

»Nog tror jag, att du blir nöjd med bytet, för det är inte med denna hunden som med andra hundar. Han heter Håll, och vad som helst du ber honom hålla, det håller han, vore det än det grymmaste troll.»

Därmed skildes de åt, och pojken tyckte, att lyckan den gången inte varit honom emot.

När det led på kvällen, lockade pojken sin hund och drev grisarna hem ur skogen. När nu gumman fick veta, att hennes son bytt bort den ena grisen mot en hund, blev hon så ursinnig, att hon överföll pojken med hugg och slag. Pojken bad henne lugna sig, men det hjälpte inte, utan hon blev bara ändå värre. När han nu inte visste sig annan råd, ropade han sin hund och sade:

»Håll!»

Genast rusade hunden fram, fattade i gumman och höll henne så fast, att hon inte kunde röra sig. Men han gjorde henne för övrigt ingen skada. Gumman måste nu lova sin son att låta sig nöja med vad som skett, men hon tyckte, att hon aldrig lidit större förlust, än när hon miste den feta grisen.

Andra dagen gick pojken åt skogen med sin hund och sina bägge grisar. När han kom fram, satte han sig ner och spelade på sin pipa, och hunden började genast dansa så konstigt, att det var märkvärdigt att se. Bäst han nu satt, kom gråskägget åter gående utur skogen och hade med sig en annan hund, som var lika stor som den förra. Då pojken fick se den vackra hunden, önskade han genast, att han hade den, och gubben, som såg hans tankar, frågade, om han ville byta bort den mot en av hans grisar. Pojken var genast med på detta, gav sin ena gris åt gubben och fick hunden i stället. Vid avskedet sade gubben:

»Nog tror jag du blir nöjd med bytet, för det är inte med denna hunden som med andra hundar. Han heter Slit, och vad helst du ber honom slita, det river han i stycken, vore det ock det ledaste troll.»



Då kom där gående en gammal, gammal man med ett skägg, som var så tjockt och så långt, att det räckte långt nedom midjan.

Därmed skildes de. Men pojken var glad i hågen och tyckte, att han gjort ett gott byte, fast han visste nog, att hans gamla mor inte skulle bli lika nöjd.

När det nu led mot kvällen och pojken kom hem, blev gumman lika ond som dagen förut. Denna gången vågade hon likväl inte slå sin son, ty hon var rädd för hans hundar. Men det gick med henne, som det brukar gå med kvinnorna, att när de grälat länge, giva de sig slutligen till tåls.

Tredje dagen gick pojken åter till skogs med grisen och sina bägge hundar. Som han nu kände sig glad till sinnes, satte han sig på en stubbe och spelade på pipan, som han brukade, och hundarna dansade, så det var lustigt att se. Bäst det var, kom det gamla gråskägget åter gående ur skogen. Denna gången hade han med sig en tredje hund, som var lika stor som de andra. När nu pojken såg det vackra djuret, önskade han, att det vore hans. Gubben, som såg hans tankar, sade:

»Ja, just därför har jag kommit hit för att byta bort min hund mot din gris.»

Pojken var genast färdig att gå med på bytet och gav så sin sista gris i stället för hunden. Men vid avskedet sade gubben:

»Nog tror jag du blir nöjd med bytet, för det är inte med denna hunden som med andra hundar. Han heter Ly och har så fin hörsel, att han hör allt, som händer, om det också vore många mil härifrån. Han hör till och med, hur träden växa och gräset gror på marken.»

Därmed skildes de åt, och pojken var glad i hågen, ty nu tyckte han, att han fått sådan hjälp, att han inte behövde rädas för något i världen.

När det så led mot aftonen, och pojken kom hem till sin mor, blev hon mycket bedrövad över att pojken sålt allt, vad de ägde. Men han bad henne ej vara ledsen, ty han skulle nog laga så, att hon inte skulle lida brist. När solen gick upp, drog han ut på jakt med sina hundar, och när kvällen kom, vände han åter med så mycket villebråd han orkade bära. Slutligen, då gummans visthus var fullt med all möjlig



Och var han kom till något härbärge, spelade han på sin pipa och lät sina hundar dansa.

mat, tog han ett kärleksfullt farväl av sin mor, lockade sina hundar och sade, att nu ville han vandra ut i världen att pröva sin lycka.

Han färdades nu över berg och villsamma stigar och kom djupt in i mörka skogen. Där mötte han det gamla gråskägget. Då blev pojken mycket glad och hälsade:

»God dag, far! Tack för sist!»

»God dag igen!» svarade gubben. »Vart tänker du taga vägen?»

»Jo», sade pojken, »jag tänker mig ut i världen för att se, om inte mitt öde kan vända sig.»

Då sade gubben:

»Gå bara vägen rätt fram, så kommer du till kungsgården, och där kommer din lycka att vända sig.»

Därmed skildes de från varandra. Men pojken lydde gubbens råd och vandrade rätt fram. Och var han kom till något härbärge, spelade han på sin pipa och lät sina hundar dansa, och då hände aldrig, att han inte fick både mat och annat han behövde.

När pojken nu färdats både länge och väl, kom han omsider till en stor stad, där mycket folk strömmade fram och tillbaka på gatorna. Han undrade mycket, vad detta kunde betyda, och kom så till det stället, där kungens påbud blåstes ut — att den, som kunde frälsa de tre prinsessorna ur bergatrollens våld, skulle vinna en av dem och halva kungens rike därtill. Nu kunde han väl förstå, vad gråskägget menade med sin tillsägelse. Han lockade därför sina hundar och gick vägen fram, till dess han kom till kungens gård. Men på kungsgården var bara jämmer och sorg alltifrån den dagen, då prinsessorna försvunnit, och kungen och drottningen sörjde allra mest. Svennen gick upp i borgstugan och bad att få spela för kungen och visa sina hundar. Som hovfolket tänkte det skulle skingra kungens sorg, blev han insläppt och fick visa sina konster. Och när kungen fick höra hans spel och såg, hur hundarna dansade, blev han så glad, att ingen sett honom sådan på sju runda år, ända sen den dagen han miste sina döttrar.

När dansen var slut, sporde kungen, vad lön svennen

ville ha för den stora förlustelse han skaffat dem alla.

»Herre konung», svarade pojken, »min håg står inte till gods och guld. Jag ber endast, att du ger mig lov att draga bort att uppsöka de tre prinsessorna, som äro i bergatrollens våld.»

När kungen hörde detta, mörknade han och sade: »Inte lär väl du kunna tänka att frälsa mina döttrar, ty det har misslyckats för dem, som äro långt bättre än du. Men är det så, att någon räddar dem, så bryter jag förvisso ej mitt givna ord.»

Detta tyckte svennen var manligt talat, och han tog genast avsked av kungen och gav sig på väg. Och han satte sig i sinnet att inte unna sig rast eller ro, förrän han funnit prinsessorna.

Pojken färdades nu genom många och stora länder, utan att något märkligt hände honom. Varhelst han gick fram, följde hans hundar med, Ly sprang och lyddes, om någonting skulle spörjas i närheten, Håll drog matsäcken och Slit, som var den starkaste, bar sin husbonde, när han blev trött att gå. Så hände sig en dag, att Ly kom hastigt springande till sin herre och berättade, att han varit vid det höga berget och hört, hur prinsessan satt där inne och spann, men jätten själv var inte hemma. Då blev pojken mycket glad och skyndade till berget, följd av sina hundar. När de kommo fram, sade Ly:

»Vi ha ingen tid att förlora, ty jätten är bara tio mil härifrån, och jag hör redan, hur gullskorna under hans häst klinga mot stenarna.»

Då gav svennen befallning åt sina hundar, att de skulle slå in bergadörren, och det skedde också. När han så kom in i berget, fick han se en så fager jungfru,

som satt i bergasalen och spann gulltråd. Pojken gick fram och hälsade på henne. Då blev prinsessan mycket häpen och sade:

»Vem är du, som vågar dig hit i jättens sal? På alla de sju år jag suttit i berget, har jag inte sett en enda människa. Men för Guds skull skynda härifrån, innan trollet kommer hem, annars gäller det ditt liv.»

Men pojken var inte rädd utan tyckte, att han nog tordes vänta, tills jätten skulle komma.

Medan de ännu talades vid, kom jätten ridande på sin guldskodda häst. När han fick se, att dörren var öppen, blev han mäkta vred och röt, så hela berget skakade:

»Vem är det, som har brutit upp min bergadörr?»

»Det har jag gjort», svarade pojken dristigt, »och nu vill jag bryta dig också. Håll, håll honom! Slit och Ly, riv honom i många tusen stycken!»

Knappt hade han sagt detta, förrän hundarna rusade fram, kastade sig över jätten och sleto honom i stycken. Då blev prinsessan övermåttan glad och utbrast:

»Nu är jag frälsad», och foll så pojken om halsen och kysste honom.

Pojken ville inte länge stanna där utan sadlade jättens hästar, lastade på dem allt gods och guld, som fanns i berget, och drog skyndsamt därifrån tillika med kungadottern.

De foro nu en lång väg. En dag hände det sig, att Ly, som sprang förut att speja, kom hastigt löpande till sin herre och berättade, att han varit vid det höga berget och hört, hur den andra prinsessan satt där inne och nystade gullgarn. Men jätten själv var inte hemma. Vid dessa underrättelser blev pojken

glad och skyndade med sina hundar till berget. När de kommo fram, sade Ly:

»Vi ha ingen tid att sinka bort, ty jätten är bara åtta mil härifrån, och jag hör redan, hur gullskorna under hans häst klinga mot stenarna.»

Genast gav svennen befallning åt sina hundar, att de skulle slå in bergadörren, och det gjorde de också. När han nu kom in i berget, fick han se en så fager jungfru, som satt i bergasalen och nystade gullgarn på en gyllne vinda. Han gick fram och hälsade. Då blev hon mycket häpen och sade:

»Vem är du, som törs gå in i jättens sal? På alla de sju år jag suttit i berget, har jag ännu aldrig sett en enda människa. Men för all del skynda härifrån, innan trollet kommer, annars gäller det ditt liv.»

Men svennen sade sitt ärende och menade, att han tordes nog bida jättens hemkomst.

Medan de ännu talade, kom jätten ridande på sin guldskodda häst och stannade utanför berget. När han fick se dörren öppen, blev han mäkta vred och röt, så att berget skalv ned i rötterna:

»Vem är det, som brutit min bergadörr?»

»Det har jag gjort», svarade pojken modigt, »och nu skall jag bryta dig också. Håll, håll honom! Slit och Ly, riv honom i många tusen stycken!»

Strax rusade hundarna fram och kastade sig över jätten och sleto honom i stycken. Då vart prinsessan utom sig av glädje, föll pojken om halsen och kysste honom och utbrast:

»Gud ske lov, nu är jag frälst!»

Och pojken förde henne till hennes syster, och man kan väl förstå, vilken glädje det blev. Sedan tog han allt gods, som var i bergasalen, lade det på

jättens guldskodda fålar och drog därifrån med de båda prinsessorna.

De färdades åter en lång väg, då det hände en dag, att Ly, som sprang förut att spana, kom hastigt springande till sin herre och berättade, att han varit vid det höga berget och hört, hur den tredje prinsessan satt där inne och vävde gullväv, men jätten själv var inte hemma. Då blev svennen mycket glad och skyndade till berget med sina tre hundar. När de kommit fram, sade Ly:

»Här är ingen tid att förlora, ty jätten är inte mer än fem mil härifrån, och jag hör redan gullskorna på hans häst klinga mot stenarna.»

Han befallde då sina hundar slå in bergadörren. När de det hade gjort, gick han in i berget och såg då en jungfru sitta i bergasalen och väva på en gullväv, och hon var så fager, att han aldrig trott det fanns något så vackert i världen. Då han gick fram och hälsade den sköna prinsessan, blev hon mycket häpen och sade:

»Vem är du, som vågar dig hit i jättens sal? Under de sju år jag suttit i berget, har jag aldrig sett en enda människa. Men gå för all del härifrån, innan jätten kommer, annars blir det din död.»

Men pojken var vid gott mod och sade, att han gärna ville våga sitt liv för den sköna prinsessan.

Medan de talade, kom jätten ridande på sin häst och stannade under berget. När han nu kom in och såg, vilka objudna gäster hade kommit, blev han förfärad, ty han visste väl, vilket öde drabbat hans bröder. Han fann det rådligast att fara med list, efter han inte vågade sig på en öppen kamp, och började därför tala många vackra ord och låtsade vara mycket

vänlig och beskedlig. Han befallde prinsessan laga mat för att undfägna deras främmande. Ja, hur han nu lade sina ord, lät pojken lura sig och glömde vara på sin vakt och satte sig till bords med jätten. Men prinsessan grät i smyg, och hundarna voro mycket oroliga, fast ingen brydde sig därom.

Sedan jätten och hans gäst slutat måltiden, sade pojken.

»Jag har nu stillat min hunger, giv mig nu bara något att släcka törsten med!»

»Ja», svarade jätten, »uppe på berget är en källa med det klaraste vin, men jag har ingen, som kan hämta av det.»

»Är det inte annat», sade pojken, »så kan ju en av mina hundar gå dit upp.»

Då log jätten i sitt falska hjärta, ty han önskade ingenting högre, än att pojken skulle skicka bort sina hundar. Pojken befallde nu Håll att gå till källan efter viu, och jätten gav honom en stor kruka. Hunden gick, fast man kunde väl märka, att det inte skedde med god vilja. Men det led, och det led, och han kom inte tillbaka.

När en stund hade gått, sade jätten:

»Jag undrar, varför hunden dröjer så länge? Kanske vore det bäst du läte din andra hund gå och hjälpa honom, ty vägen är lång, och krukan är tung att bära.»

Då nu pojken inte anade något svek, tyckte han som jätten och befallde Slit gå och se efter, varför inte Håll kom igen. Hunden viftade med svansen och ville inte lämna sin herre, men svennen förstod honom inte utan drev honom bort till källan. Då log jätten under skägget, och prinsessan grät, men

pojken märkte ingenting utan var glad i sinnet och tänkte inte på någon fara.

Det gick så åter en lång stund, men det hördes inte av varken vin eller hundar. Då sade jätten:

»Nog kan man se, att dina hundar inte göra, som du befaller dem, annars skulle vi inte sitta här och törsta. Bäst vore, om du läte Ly gå och höra, varför de inte komma tillbaka.»

Svennen befallde nu sin tredje hund att skynda till källan, men Ly ville inte utan kröp gnällande till sin herres fötter. Då blev pojken vred och drev honom bort med våld. Hunden var nu tvungen att lyda och sprang hastigt uppåt berget. Men när han kom fram, gick det honom som de andra — det reste sig en hög mur omkring honom, och han blev fången genom jättens trolldom.

När nu alla hundarna voro sin kos, steg jätten upp, skiftade färg och grep ett blankt svärd, som hängde på väggen.

»Nu», sade han, »vill jag hämnas mina bröder, och du skall snart dö, ty du är i mitt våld.»

Då blev pojken förfärad och ångrade, att han skilt sig vid sina hundar.

»Inte tigger jag om mitt liv, eftersom jag i alla fall en gång skall dö. Men ett ber jag, att jag får läsa mitt Fader vår och spela en psalm på min pipa, som det är skick och sed i mitt land.»

Jätten samtyckte till hans begäran men sade sig inte vilja vänta länge. Svennen föll på knä, läste andäktigt ett Fader vår och började spela på sin pipa. Men pipan ljöd över både berg och dalar, och i samma stund miste trolldomen sin makt, så att hundarna blevo lösa igen. De kommo nu farande som

en stormvind och rusade in i bergasalen. Genast sprang pojken upp och ropade:

»Håll, håll honom! Slit och Ly, riv honom i många tusen stycken.»

Då störtade hundarna över jätten och sleto sönder honom. Därpå tog pojken allt gods, som fanns i berget, spände jättens hästar för en förgyllande karm, satte prinsessorna i den och for därifrån det fortaste han kunde.

Nu voro prinsessorna glada, som man kan förstå, och tackade svennen för han frälst dem. Och han fick en sådan kärlek till den yngsta prinsessan, att de lovade varandra sin tro. Sedan färdades de vägen fram med lek, skämt och skratt. Och under färden lekte prinsessorna med hans hår och bundo till minne var sin guldring i hans långa lockar.

Så hände en dag, medan de ännu voro på vägen, att de råkade två vandringsmän, som färdades samma väg. De båda främlingarna gingo i slitna kläder, deras fötter voro såriga, och man kunde väl se, att de hade gjort en lång och svår resa. Svennen höll med sin karm och sporde, vilka de voro, och varifrån de kommo. De svarade då, att de voro prinsar, som dragit ut att leta efter de tre bergtagna prinsessorna, men deras färd hade haft liten framgång, så att de måste gå hem till fots snarare som tiggare än som kungasöner. När svennen hörde detta, gjorde det honom ont om dem, och han frågade, om de inte hellre ville åka med honom. Jo, det ville de gärna. De färdades så tillsammans och kommo slutligen till det landet, som kungen, prinsessornas fader, rådde över.

Men när prinsarna fingo veta, hur svennen frälst

de tre prinsessorna, blevo de mycket avundsjuka och överlade om, hur de skulle svika honom och själva vinna ära och lycka. När de så funno ett lägligt tillfälle, kastade de sig hastigt över honom, grepo honom vid strupen och kvävde honom och lämnade honom sedan i skogen som död. Sedan hotade de prinsessorna med döden, om de inte ville gå ed på att förtiga vad som skett. Som de nu voro i prinsarnas våld, tordes de inte neka. Men det gjorde dem så ont om svennen, som för dem mist sitt liv, och den yngsta prinsessan sörjde honom så av hela sitt hjärta, att hon grät både dagar och nätter.

Sedan de båda prinsarna nu dödat svennen, drogo de glada till kungsgården, och man kan väl förstå, vilken glädje där blev, när kungen fick igen sina döttrar.

Men under tiden låg den fattige svennen i skogssnåret som död. Men han var inte alldeles övergiven, ty hans trogna hundar lade sig omkring honom, värmde hans kropp mot kölden och slickade hans sår. De slutade inte upp härmed, förrän deras herre slutligen kvicknade vid och kom till liv igen. När han så återfick hälsa och krafter, började han sakta vandra vägen fram och kom efter många vedermödor till kungsgården, där prinsessorna bodde.

Men i kungsgården var glam och skämt överallt, och från kungasalen hördes dans och lek och strängaspel. Då blev svennen häpen och frågade, vad allt detta månde betyda.

»Nog må du vara kommen långväga ifrån», svarade tjänaren, »som inte vet, att kungen återfått sina döttrar ur bergatrollens våld, och att i dag står de båda äldsta prinsessornas bröllop.»

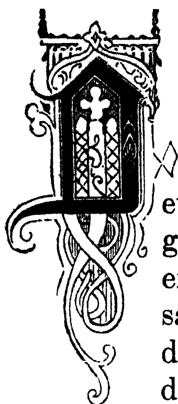
Svennen frågade då efter den yngsta prinsessan, om inte också hon stod brud, men tjänaren svarade, att hon inte ville hava någon man utan bara grät, och ingen visste orsaken till hennes stora sorg. Då blev svennen glad igen, ty han kunde förstå, att hans fästmö ännu var honom trogen och höll honom kär.

Han gick nu upp i borgstugan och lät säga kungen, att där kommit en gäst, som bad få öka bröllopsglädjen genom att visa sina hundar. Detta behagade kungen väl, och han befallde, att främlingen skulle mottagas på bästa sätt. När svennen nu trädde in i salen med sina tre hundar, blev där stor undran bland hela bröllopsskaran över hans hurtighet, och de tyckte alla, att de aldrig sett en djärvare ungersven. Men de tre prinsessorna hade genast känt igen honom och sprungo upp från bordet och togo honom i famn. Men de bägge prinsarna önskade sig långt därifrån. Prinsessorna berättade nu, hur svennen ensam hade frälst dem och vad annat som hänt och uppsökte till bevis på sanningen av sina ord var sin guldring i hans hårlockar.

När nu kungen hörde, att de bägge främmande prinsarna farit med svek och bedrägeri, blev han mycket vred och lät med skymf och nesa driva dem bort från kungsgården. Men den raske svennen mottogs med stor hedersbevisning, som han ärligen förtjänt, och samma dag stod hans bröllop med den yngsta prinsessan. Efter kungens död blev han sedan vald till herre över landet och vart en stor och mäktig konung. Och där lever han med sin fagra drottning och styr lyckosamt sitt rike ännu i denna dag.

De två skrinen.

(Från södra Småland.)



Det var en gång en käring, som var både gammal och elak. Hon hade två döttrar, en egen dotter och en styvdotter. De voro så olika som natt och dag, ty käringens dotter bråddes i allt på sin mor, då styvdottern däremot var så innerligt god och snäll, att hon inte gjorde en mask för när. Härigenom blev hon mycket älskad av alla utom av sin elaka styvmor och styvsyster. De gjorde henne allt ont de kunde, och slutligen började de rådgöra med varandra, hur de skulle kunna göra av med henne alldeles.

För att nu få någon anledning lät käringen en dag kalla sina döttrar och befallde dem att sitta och spinna på brunnskaret, men den, vars tråd först gick av, skulle som straff bli kastad i brunnen.

Flickorna gjorde, som deras mor befallt. De togo sina spinnrockar, satte sig på brunnskaret och började spinna. Men då käringens egen dotter fick spinna tågor av lin, fick styvdottern spinna skäktefall, och ändå skulle bägge draga lika fina trådar. Också gick det, som man kunde vänta. Hur styvdottern än aktade sig, brast likväl hennes tråd först. Genast var käringen tillreds, grep henne i fötterna och kastade

henne huvudstupa ner i brunnen, hur innerligt hon än bad för sig. Därefter vände mor och dotter tillbaka hem, glada över att nu äntligen hava blivit av med flickan, som varit dem till så mycken förargelse.

Men det gick inte, såsom de tänkt, ty när styvdottern sjönk till botten i brunnen, öppnade sig jorden under henne, och hon kom till en fager äng, där det växte gräs och träd alldeles som ovan jord, fast någon sol sken inte där nere.

Då hon nu inte visste, vad hon skulle taga sig till, började hon på måfå gå bort över ängen. Då kom hon till en gammal gärdsgård, som var så trasig och murken, att hank och stör knappast hängde ihop, och alldeles övervuxen med mossa.

»Kära lilla jungfru», bad gärdsgården, »gör inte illa åt mig, stackars gärdsgård, som är så gammal och murken.»

»Nej», sade flickan, »det ska jag visst inte. Var inte rädd för det.»

Hon steg så över gärdsgården, men så lätt och varligt, att ingenting bröts eller rubbades. Sedan gick hon vidare. Men gärdsgården strök sig om sitt mossiga skägg, tittade vänligt efter henne och önskade, att det måtte gå henne väl i världen.

När hon så gått ett stycke, kom hon till en bakugn, som stod bredvid vägen och var full med varmt, nygräddat bröd, den ena kakan vitare än den andra, och grisslan låg tillreds utanför ugnsöppningen.

»Kära lilla jungfru», sade ugnen, »gör inte illa åt mig, stackars bakugn. Ät så mycket du någonsin vill, men tag inget med dig utan skjut in det andra.»

Ja, flickan bad honom inte vara rädd, ty hon skulle visst inte göra honom någon skada. Hon tog så en

varm, nygräddad kaka och började äta, och när hon ätit så mycket hon ville, sköt hon in det andra, stängde igen ugnsluckan och lade kakspaden på sin plats. Sedan gick hon sin väg. Och ugnen såg vänligt efter henne och önskade, att allt måtte gå henne väl i världen.

Slutligen kom hon till en ko, som gick och betade i gröngräset. Hon bar en stäva på hornet, och man kunde väl se, att hon inte blivit mjölkad på länge.

»Kära lilla jungfru», bad kon, »gör mig inte illa, stackars ko. Mjölka mig och drick så mycket du vill, men spill ingenting på marken. Slå sedan det andra på mina klövar och häng byttan på hornen.»

Flickan tackade henne och lovade att inte göra henne någon skada. Så mjölkade hon kon, och sedan hon druckit så mycket hon ville, slog hon resten på kons klövar och hängde byttan på hornet. Sedan gick hon sin väg. Men kon såg vänligt efter henne, råmade glatt och önskade, att det måtte gå henne väl i världen.

När hon gått ett stycke, kom hon till ett stort äppleträd med den härligaste frukt, men det var så överfyllt med äpplen, att grenarna böjde sig ända ner till marken.

»Kära lilla jungfru, gör mig inte illa, stackars äppleträd. Plocka av mina mogna äpplen och ät så mycket du vill, men tag ingenting med dig utan gräv ner resten vid min rot. Stöd så under mina kvistar.»

Flickan gjorde i allt, som trädet bad henne. Därpå gick hon sin väg. Men trädet nickade med sina gröna löv, såg vänligt efter henne och önskade, att det måtte gå henne väl i världen.

Mot aftonen kom hon till en grind, där det satt en

gammal, gammal gumma och vilade sig mot grindstolpen. Då gick hon genast fram och hälsade:

»God kväll, kära mor!»

»God kväll igen!» sade gumman. »Vad är du för en, som kommer och hälsar så vackert?»

»Jo», sade flickan, »jag är inte annat än ett fattigt styvbarn, som givit mig ut i världen för att söka tjänst.»

»Jaså», sade gumman, »då kan du gärna sätta dig en stund och kamma mig, medan vi talas vid.»

Flickan gjorde, som hon bad, satte sig på marken, tog den gamlas huvud i sitt knä och kammade henne. När det var gjort, sade gumman:

»Tack skall du ha för att du inte höll dig för god att kamma mig, stackars gamla käring. Nu vill jag i stället säga dig, var du kan få tjänst. Var bara alltid lika snäll, så går det dig väl i världen!»

Därpå visade hon henne vägen, gav henne många goda råd, och så skildes de från varandra. Men flickan fortsatte sin väg, ända tills hon kom till en stor, stor gård. Där gick hon in och blev antagen till ladugårdspiga, alldeles som den gamla sagt henne.

Tidigt på morgonen skulle hon börja sin tjänst. Hon gick så först till ladugården. När hon kom dit, gjorde hon inte som många andra pigor, skrek och hojtade och bannade, utan hon klappade korna på ryggen och pratade vid dem:

»Stackars mina små kor! Nu äro ni väl bra hungriga. Vänta, så skall jag giva er att äta!»

Därmed hämtade hon hö och halm ur ladan och pysslade om dem på alla vis. Sedan satte hon sig att mjölka, och nu voro korna lika snälla mot henne igen. Så snart hon kom till dem, råmade de av glädje

— ingen sparkade ut mjölken eller gjorde henne någon annan förtret, utan de voro stillsamma och spaka som lamm. Det var en lust att se, hur hon skötte sina sysslor, och korna trivdes och blevo feta, så att där på gården aldrig funnits mera mjölk eller vackrare kor.

När hon nu skött sina kor, silat mjölken och samlat den i mjölkspannen, kom det en hel hop med kattor, både stora och små, omkring henne och jamade så ivrigt:

»Giv oss litet mjölk!
Giv oss litet mjölk!»

Då var hon lika snäll mot kattorna, strök dem på ryggen och pratade vänligt vid dem. Så tog hon spannen och öste mjölk åt dem i kattskålen. Och de samlade sig omkring henne, ströko sig mot hennes knän och spunno helt förnöjda.

När nu morgonsysslorna voro slut, skulle flickan upp på logen och rissla korn. Då kom en stor skara sparvar flygande ute på gården och satte sig slutligen på logtröskeln och kvittrade i ett:

»Giv oss litet korn!
Giv oss litet korn!»

Då skrämde hon inte bort dem utan kastade en handfull korn åt dem. Och sparvarna till att hoppa omkring henne, plocka och flaxa med vingarna, och de kvittrade och voro så glada, alldeles som om de velat tacka henne, för att hon var så god mot dem.

Så gick det en tid bortåt, och allt, vad flickan företog sig, gick bra. En dag lät käringen, som rådde över gården, kalla henne inför sig och sade till henne:

»Jag har märkt, att du sköter mina kor och gör dina andra sysslor till min belåtenhet. Därför vill jag nu se, vad du mer kan och förstår. Här har du ett såll. Detta blir ditt första prov, att du skall gå ner till källan och hämta sållet väl fyllt med vatten, men du får inte spilla en droppe på vägen.»

Flickan hade ingen annan råd än att lyda. Hon tog därför sållet, gick till källan och började ösa, men hur hon än öste, rann vattnet strax ut igen. Då hon nu såg, att hon inte kunde fullgöra sin matmors uppdrag, blev hon mycket bedrövad och satte sig vid källan och grät. I detsamma fick hon se, hur alla de små sparvarna kommo farande som en sky och slogo ner i den gröna pilen tätt över henne. Och varenda liten sparv började kvittra och skrika, den ena gällare än den andra:

»Aska och sålla,
så håller det i!
Aska och sålla,
så håller det i!»

Nu tyckte flickan sig kunna förstå, att de små sparvarna ville råda henne, hur hon skulle bära sig åt. Hon sprang därför genast bort och hämtade aska och lade över bottnen i sållet, och se, nu kunde hon bära det fullt med vatten utan att spilla en enda droppe. Hon gick så upp till gården, medan sparvarna glada flögo sin väg.

När nu käringen såg henne komma med sållet fullt av vatten, blev hon mycket förundrad och frågade, vem som hade lärt henne det? Aldrig hade hon trott, att hon kunde så mycket. Flickan svarade ingenting utan teg, ty hon ville inte röja sina små vänner.

En tid därefter lät käringen åter kalla henne och sade:

»Nu vill jag sätta dig på ännu ett prov. Här har du två sorters garn, det ena vitt och det andra svart. Nu skall du gå till älven och tvätta det vita garnet, tills det blir svart, och det svarta garnet, tills det blir vitt, men allt måste vara färdigt, tills solen går ner.»

Flickan måste lyda och tog garnet, gick ner till älven och började tvätta. Men hur hon tvättade och tvättade, blev det vita garnet vitt och det svarta svart, precis som förut. När hon nu såg, att hon inte kunde fullgöra sin matmors uppdrag, blev hon mycket bedrövad och satte sig på stranden och grät. Då kom hela fågelsvärmen flygande och slog ner i björkarna vid älven, och varenda fågel började kvittra och skrika, den ena gällare än den andra:

»Tag det svarta,
håll dig åt öster!
Tag det svarta,
håll dig åt öster!»

Hon gjorde nu, som de sade, tog det svarta garnet och gav sig i väg öster uppåt älven och började tvätta, och hon hade inte väl doppat garnet, förrän det på en gång blev vitare än snö.

När nu detta var gjort, skulle hon tvätta det vita garnet. Då skreko fåglarna igen:

»Håll dig åt väster!
Håll dig åt väster!»

Hon gjorde nu, som de sade henne. Hon drog väster neråt älven och började tvätta, och se, nu gick det

på samma sätt. Hon hade inte väl doppat garnet, förrän det på en gång blev svartare än svartaste kol. Fåglarna flögo nu glada sin väg, och flickan tog garnet och gick hem till sin matmor. Käringen blev lika förundrad som förra gången och frågade, vem som hade lärt henne det? Men flickan teg som förut.

En tid därefter lät käringen kalla henne för tredje gången och sade:

»Jag vill sätta dig på ännu ett prov. Här har du garnet du tvättat. Nu skall du väva en väv, men på den får varken finnas tvist eller noppa, och allt skall vara färdigt, tills solen går ner.»

Flickan tog garnet och började laga till väv, och hon var så flitig, så flitig. Men garnet var skört och ojämnt och bara brast i ett, och ju längre hon höll på, desto värre blev det.

När hon nu såg, att hon aldrig skulle kunna fullgöra sin matmors uppdrag, blev hon mycket bedrövad och satte sig på vävstolen och grät bittert. I detsamma öppnades dörren, och alla kattorna, den ena efter den andra, kommo in, ströko sig mot hennes knän och frågade, varför hon var så ledsen?

Hon berättade då orsaken till sin sorg, och då kattorna fingo höra detta, sade de, att när det inte var något värre, så ville de hjälpa henne, eftersom hon alltid varit så snäll emot dem.

Därmed sprungo de alla på en gång upp i vävstolen och började väva så snällt — den ena trädde, den andra skyttlade, den tredje slog till, den fjärde lagade, den femte spände, den sjätte rullade upp, och den sjunde redde skälet. Och flickan själv spolade allt som kattorna vävde.

Det dröjde inte länge, förrän väven var färdig, och

den var så tät och jämn och fin, att den aldrig kunnat vara bättre. Då sprungo kattorna sin väg, och flickan gick glad till sin matmor. Och när käringen fick se väven, vart hon alldeles häpen och frågade, vem som lärt henne det? Men flickan teg, ty hon ville inte röja de snälla kattorna.

När nu året var slut, skulle flickan vända hem igen. Hon bad då sin matmor att få bli fri från tjänsten. Käringen svarade, att det fick hon gärna, fast hon ogärna ville mista henne.

»Eftersom jag varit nöjd med dig i allt», sade käringen, »så vill jag också giva dig någon lön för din trogna tjänst. Gå därför upp på loftet. Där finner du flera skrin. Av dem får du taga, vilket du vill, men öppna det inte, förrän du har det, där du vill det skall vara.»

Flickan tackade henne och gick uppför loftsbron och över svalen in på loftet, och kattorna följde henne hela raden hack i häl.

När hon nu kom in, såg hon en mängd skrin stå på golvet, ett rött, ett gult och ett blått, det ena grannare än det andra. Men allra längst bort stod ett litet, svart skrin. Då visste hon inte till att börja med, vilketdera hon skulle välja, ty alla tycktes henne alltför dyrbara för så ringa tjänst.

Då kommo alla kattorna omkring henne och jamade så ivrigt och bådo:

»Tag det svarta!
Tag det svarta!»

Flickan tog det svarta skrinet och tyckte sig ändå hava fått full lön för sin tjänst. Därefter tog hon avsked av sin matmor, korna, kattorna och alla de

små sparvarna, och var det stor sorg, när hon skulle skiljas från dem alla.

Hon vandrade nu tillbaka samma väg hon kommit, ända tills hon hunnit till ängen. Där öppnade sig jorden framför henne, så att hon kom åter upp i den övre världen, och när hon såg sig om, då var hon just där vid brunnen i sin elaka styvmors gård.

Hon gick in i stugan, och när käringen och hennes dotter fick se henne, blev det en ryslig uppståndelse. Styvmodern tog så illa vid sig, att hon till en början varken kunde tala eller svara, men slutligen sade hon:

»Jaså, du lever än, din stygga unge! Och jag, som tänkte du var död och låg i brunnen. Men det var inte så väl heller!»

Flickan svarade, att hon kom från den värld, som var under jorden, och där hade hon haft tjänst och fått det lilla svarta skrinet i lön, och hon undrade nu, var hon kunde få en liten fläck att ställa det på.

Men käringen blev så ond, att hon drev henne ut ur stugan och sade:

»Jaså, du tror vi skola ha rum i gården åt dig och ditt usla skräp! Nej, packa dig ner i hönshuset, din tiggarunge! Det kan bli lagom för en sådan som du.»

Flickan lydde utan knot och gick strax ner i hönshuset. Där skurade hon och fejade i var vrå och ställde slutligen sitt lilla skrin, där det kunde passa sig.

Som hon nu gärna ville veta, vad som gömdes i skrinet, så öppnade hon locket. Men då fick hon se på annat, ty skrinet var alldeles fullt med guld och silver, både bälten och ringar och allt vad grant det någonsin kunde finnas. Och guldskenet flög upp i takåsen och utefter väggarna, så hönshuset blev på en gång mycket grannare än den grannaste kungasal.

Ryktet om allt detta spred sig nu över hela trakten, och ifrån alla håll kom det folk, både gående och åkande, grannar och främlingar, bara för att se den lilla styvdottern och all hennes myckna rikedom.

Men käringen och hennes dotter blevo nu först riktigt avundsjuka. De kunde varken äta eller sova, så förargade voro de, och styvmodern bara funderade på, hur hennes egen dotter skulle få det lika präktigt som styvsystern. Härpå grunnade hon både natt och dag, och slutligen tyckte hon det vore bäst, om också hennes dotter kunde komma till underjorden och tjäna, ty, tänkte hon, om hennes fattiga styvdotter fick en sådan lön, vad skulle då inte hennes dotter få. Det måste naturligtvis bli något ännu bättre och grannare.

Sagt och gjort. Käringen satte nu sin egen dotter på brunnskaret att spinna, och när tråden brast, skuffade hon henne i brunnen, som hon gjort med styvdottern.

Och allt avlöpte på samma sätt, ty när flickan sjönk till botten, öppnade sig jorden, och hon kom på den gröna ängen. Hon vandrade nu stigen fram och menade, att det var ingen nöd — hon skulle nog reda sig, vad än skulle hända.

När hon gått ett stycke, kom hon först till den gamla gärdsgården.

»Kära lilla jungfru», bad gärdsgården, »gör inte illa åt mig, stackars gärdsgård, som är så gammal och murken.»

»Du borde skämmas att tala till mig», svarade hon. »Vad tror du jag bryr mig om, vad en gammal gärdsgård säger? Vänta bara, skall du se!»

Därmed ryckte hon upp gärdsgårdsstörarna, slet av hankarna, bröt sönder dem och kastade styckena åt alla håll. Sedan fortsatte hon sin vandring med stora steg. Men gärdsgården skakade sitt gråa skägg, såg argt efter henne och mumlade:

»Detta skall du minsann ej ha gjort för intet.»

Flickan kom nu till bakugnen.

»Kära lilla jungfru», bad ugnen, »gör mig inte illa, stackars bakugn! Ät så mycket du vill, men tag ingenting med dig och skjut in det andra.»

»Vad tror du jag frågar efter, vad en gammal bakugn säger?» sade flickan. »Vänta bara, skall du få se!»

Därmed ryckte hon upp ugnsluckan, strödde kakorna på marken, bröt sönder kakspaden och kastade bitarna runtomkring. Sedan gick hon sin väg. Men ugnen såg argt efter henne och brummade: »Detta skall du ej ha gjort för intet!»

Så kom hon till kon, som betade på ängen.

»Kära lilla jungfru», bad kon, »gör mig ej illa, stackars ko! Mjölka mig och drick så mycket du vill, men spill ingenting på marken. Slå sedan det andra på mina klövar och häng byttan på hornen.»

»Vad tror du jag bryr mig om, vad en gammal ko säger?» svarade hon. »Vänta bara, skall du få se!»

Därmed fattade hon stävan och började mjölka. Sedan drack hon så mycket hon orkade, men när hon druckit, gjorde hon inte, som kon bett henne, utan slog ut mjölken, sparkade sönder byttan och slängde bitarna så långt vägen räckte. Sedan gick hon sin väg. Men kon såg argt efter henne, skakade sina horn och bölade: »Detta ska du minsann ej ha gjort för intet.»

Så kom hon till det stora äppelträdet.

»Kära lilla jungfru», bad äppelträdet, »gör mig inte illa, stackars gamla träd, utan plocka av mina mogna äpplen och ät så mycket du vill. Men tag ingenting med dig! Stöd så under mina kvistar och gräv ner det andra vid min rot!»

»Vad tror du jag frågar efter, vad ett gammalt äppelträd säger?» svarade flickan. »Vänta bara, skall du se!»

Därmed klev hon upp i trädet, skakade ner vartenda äpple både moget och omoget, bröt sönder grenarna och strödde kvistarna och löven åt alla håll. Sedan gick hon sin väg. Men trädet skakade sin nakna topp, såg argt efter henne och viskade: »Detta ska du inte ha gjort mig för intet!»

Sent om aftonen kom hon så till grinden, där den gamla gumman satt och lutade sig mot grindstolpen. Flickan brydde sig inte om att hälsa utan gick förbi och sade varken ont eller gott.

»Vad är du för en», frågade gumman, »som inte har vett att hälsa på gammalt folk?»

»Å», sade flickan, »som om jag inte hade annat att göra än att hälsa på gamla käringar!»

»Vad har du då att göra?» frågade gumman.

Jo», sade flickan, »jag är ute och ser mig om efter tjänst.»

»Jaså», sade gumman, »då kan du sätta dig här och kamma mig, så vill jag säga, var du kan få tjänst.»

»Skall jag kamma dig!» sade flickan. »Jo, det vore just trevligt! Nej vänta, skall du se, hur mycket jag bryr mig om att sitta och kamma en gammal käring som du!»

Därmed slängde hon igen grinden, så det sjöng i varenda spjäla, och gick sin väg. Men den gamla runkade på huvudet, såg förtörnad efter henne och sade: »Detta skall du ej ha gjort för intet. Var bara lika elak jämt, så får du väl se, hur det går dig i världen!»

Flickan vandrade vägen fram och kom slutligen till gården. Där gick hon in och blev stadd till ladugårdspiga som systern före henne. Men hade denna varit snäll och beskedlig mot korna, så var den här desto mera elak. Aldrig gav hon dem så mycket som ett vänligt ord, utan så fort hon kom in i ladugården, så slog hon dem och for illa med dem på allt sätt. Inte heller fingo de mat i rätt tid, utan ibland saknade de foder, ibland vatten, så alltid var det något, som fattades dem. Också ville heller ingenting gå bra för henne. Korna magrade och sinade. När hon skulle mjölka dem, sparkade de ur mjölken ur byttan, och i mannaminne hade där icke varit så litet mjölk eller så magra kor.

Likadant gick det med kattorna.

När hon mjölkat, kommo de stackars djuren i en lång rad omkring henne och jamade och bådo så innerligt vackert:

»Giv oss litet mjölk!
Giv oss litet mjölk!»

Men i stället för att giva dem mjölk schasade hon bort dem och jagade dem både härs och tvärs. Kattorna kunde heller inte tåla henne, utan bara de fingo se henne, fräste de och sprungo omkring väggarna var i sin vrå, och aldrig hade det funnits så många råttor och möss som nu.

När hon så gick på logen för att rissla korn, var det likadant. De små sparvarna kommo flygande ute på gården och kvittrade:

»Giv oss litet korn!
Giv oss litet korn!»

Men flickan bara jagade bort dem och kastade stenar efter dem. Och efter den tiden fick man aldrig mer se de små sparvarna sitta vid gården och kvittra, utan de drogo till skogs, och var de visade sig, voro de duvna och skygga, så ingen hade någon glädje av att se eller höra dem.

Det gick så en lång tid bortåt, och vad flickan tog sig till, så gick det illa, och varken människor eller djur kunde lida henne.

En dag lät käringen, som rådde över gården, kalla henne och sade:

»Jag har märkt, att du varken sköter mina kor eller gör dina andra sysslor till min belåtenhet. Nu vill jag se, om det inte är något annat du kan och förstår. Ditt första prov blir, att du skall gå ner till källan och hämta vatten i ett såll, men du får inte spilla en droppe på vägen.»

Flickan tordes inte annat än lyda utan tog sållet, gick till källan och började ösa, men hur hon än öste och öste, så rann vattnet strax ut igen. Och nu kommo inga fåglar för att hjälpa henne, som de hjälpt hennes syster. Hon måste därför vända hem igen med oförrättat ärende.

När hon nu kom tillbaka och hade sållet lika tomt, som då hon gick, blev matmodern misslynt och sade:

»Illa sköter du min ladugård, sämre gör du allt annat. Jag trodde dock, det var något du kunde.»

En tid därefter lät käringen åter kalla flickan och sade:

»Jag vill sätta dig på ännu ett prov. Här har du två sorters garn, det ena vitt och det andra svart. Nu skall du gå till älven och tvätta det svarta garnet, tills det blir vitt, och det vita, tills det blir svart. Men allt skall vara färdigt, tills solen går ner.»

Flickan tordes inte annat än lyda utan tog garnet och gick till älven och började tvätta. Men hur hon än tvättade, blev det vita garnet vitt och det svarta svart som förut, och inga små sparvar kommo och lärde henne, som de lärt hennes syster.

När hon nu kom hem med garnet likadant som det var, då hon fick det, blev matmodern ännu mera misslynt.

En tid därefter lät käringen kalla flickan för tredje gången och sade:

»Här vill jag giva dig ett sista prov. Det garnet, du skulle tvättat, skall du nu väva till en väv, men på den får varken finnas tvist eller noppa, och allt skall var färdigt i kväll, innan solen går ner.»

Flickan tog garnet och började göra i ordning till väv, men garnet var skört, och ju längre hon höll på, ju sämre gick det. Och inga kattor kommo och hjälpte henne heller. När så kvällen kom, hade hon fördärvat hela väven, så att den inte var annat än en enda trasslig härva. Då blev matmodern vred och sade:

»Illa sköter du mina kor, sämre gör du allt annat. Jag märker, det är rakt ingenting du duger till.»

Därmed skildes de åt.

När året gått, lagade sig flickan till att vända hem. Hon gick så och bad sin matmor att bliva ledig ur

tjänsten, och det fick hon gärna. Käringen sade, att fast hon inte varit nöjd med henne i något, så skulle hon ändå få gå upp på loftet och taga sig ett skrin som lön för sin tjänst. Men hon skulle inte öppna det, förrän hon fick det dit, där hon skulle ha det.

Flickan brydde sig inte om att tacka för sin matmors godhet men gick upp på loftet och såg då alla skrinen, som stodo på golvet, det ena grannare än det andra, och allra längst bort stod ett litet svart skrin. Då undrade hon, hur hon skulle få det skrinet, som innehöll mesta rikedomen. Men, tänkte hon, kunde det finnas så mycken grannlåt i min systers lilla skrin, hur mycket skulle det då inte finnas i det stora röda!

Hon tvekade därför inte länge utan tog det röda skrinet. Därefter gick hon bort från gården utan att säga farväl åt sin matmor eller någon annan, och det var nog heller ingen, som sörjde henne. Hon gick så, tills hon kom till ängen. Där öppnade sig jorden framför henne, så att hon kom upp genom brunnen och var så inom kort uppe i övre världen.

När hon nu kom in i stugan, blev käringen utom sig av glädje, så hon slog ihop händerna och ropade:

»Jaså, du kommer då äntligen! Nå, det var då väl. Och se bara, vilket skrin du har, så rött och grant! Det var annat det, än vad din syster fick.»

Flickan var nu så högfärdig, att hon knappt brydde sig om att hälsa på mor sin utan frågade bara, var hon skulle få ställa sitt skrin?

Å», sade käringen, »det var en fråga, det! Var skulle det stå utan på loftet, där vi ha det grannaste rummet i hela gården.»

Det var dottern nöjd med. De skyndade så upp

på loftet och tänkte bara på allt vad rikedom det skulle finnas i skrinet. Men det blev annat av än guld och dyrbarheter, ty när de öppnade locket, var skrinet överfullt med ormar och paddor och allt möjligt annat otäckt, och en röd eldslåga flög upp i takåsen och efter väggarna, så att om en liten stund låg hela gården i aska och käringen och hennes dotter med.

Sådant blev deras slut, och ingen synd var det, ty de hade aldrig varit annat än elaka. Och av hela gården fanns nu ingenting annat kvar än bara hönshuset, ty det brann inte upp. Där bodde den lilla styvdottern och var nöjd och lycklig i all sin dar.

Prinsessan på glasberget.

(Från södra Småland.)



Det var en gång en kung, som var så road av jakt, att han inte visste något större nöje än fara efter vilda djur. Han låg därför både bittida och sent ute i marken med hök och hund och hade alltid god jaktlycka. Men en dag hände det sig, att han inte var i stånd få upp ett enda villebråd, fast han letade på alla håll ända ifrån morgonen. Som det nu led emot kvällen, att han skulle rida hem med sina män, fick han se en dvärg eller »vildman», som löpte framför honom i skogen. Genast sporrade kungen sin häst och red efter dvärgen och grep honom. Då han nu fick se honom på nära håll, förundrade han sig över hans sällsamma utseende, ty han var liten och stygg som ett troll och hans hår växte strävt som stakemossa. Och när kungen talade till honom, ville han inte svara varken med godo eller ondo. Som kungen förut till följd av den misslyckade jakten var på dåligt humör, blev han nu ursinnig och befallde sina svenner taga vildmannen och förvara honom så väl, att han inte måtte undkomma, varpå kungen drog hem till sin gård.

Det var på den tiden gammal sed, att kungen och hans män höllo dryckeslag till långt inpå nätterna, och då sparades inte varken på dryckjom eller stora ord. Medan de nu sutto vid bordet och gjorde sig lustiga, fattade kungen ett stort horn och sade:

»Vad tyckes er om vår jakt i dag? Eller när har det någonsin förut kunnat sägas om oss, att vi kommit hem utan något villebråd?»

»Visserligen är det sant, som du säger», sade männen, »och en så god jägare som du lärer nog ej finnas i världen. Likväl må du inte klaga på vår jakt, ty du har i dag fångat ett villebråd, vars like ingen varken sett eller hört.»

Sådant tal behagade kungen övermåttan väl, och han frågade dem nu, vad de tyckte han helst borde göra med dvärgen.

»Jo», sade hovmännen, »du skall hava honom fången här på din gård, så att det må höras och spörjas i bygden, vilken jägare du är. Bara du kan förvara honom så, att han inte rymmer, ty han är slug och illfundig.»

När kungen hörde detta, teg han en lång stund. Därefter höjde han hornet och sade:

»Jag vill göra, som ni säga, och skall det inte bli mitt fel, om vildmannen undkommer. Och det lovar jag, att vilken som släpper honom lös, han ska dö utan nåd, vore han också min egen son.»

Därmed tömde han dryckeshornet.

Det var en dyr ed detta, och hovmännen sågo tveksamma på varandra, ty de hade aldrig hört honom tala så, och de kunde väl märka, att det var mjödet, som steg honom åt huvudet.

Morgonen därpå, genast kungen vaknade, rann ho-

nom i minnet, vad löfte han gjort vid dryckesbordet. Han lät då genast sända efter timmer och virke och byggde ett litet hus eller bur tätt invid kungsgården. Buren timrades av stora bjälkar och stängdes med starka lås och bommar, så ingen kunde bryta sig in, och mitt på väggen gjordes en liten glugg eller fönster för att skjuta in maten. När så allt var redo, lät kungen föra fram vildmannen, satte honom i buren och tog själv nycklarna in till sig. Där fick dvärgen nu sitta fången dag och natt, och både gående och farande kommo för att beskåda honom. Men ingen hörde honom någonsin klaga eller eljest tala ett enda ord.

Så gick det en lång tid framåt. Men då hände det, att det blev krig i landet och kungen måste draga ut. Som han nu skulle fara, sade han till sin drottning:

»Du skall nu styra för mitt rike, och jag lämnar både land och folk i din vård. Men ett skall du lova mig, att du väl förvarar vildmannen, så han inte slipper ut, medan jag är borta.»

Drottningen lovade göra sitt bästa i detta som i annat, och så gav han henne nycklarna till buren. Därpå lät han skjuta sina skepp ifrån land, hissade seglen och for långt bort i andra riken och vann seger, var han kom.

Men drottningen stod på stranden och såg efter honom, så länge hon kunde skönja hans vimplar ute på sjön. Sedan vände hon åter med sina tärnor till kungsgården.

Kungen och drottningen hade ett enda barn, en prins, som ännu var späd till ålders men gav gott hopp om sig. Sedan nu kungen var bortrest, hände sig en dag, att prinsen vandrade omkring i kungsgården och kom till vildmannens bur. Där satte han sig att leka

med sitt guldäpple. Hur han nu lekte, gick det inte bättre, än att äpplet oförvarandes for in genom gluggen på vildmannens bur. Strax kom vildmannen fram och kastade ut guldäpplet. Detta tyckte prinsen var en lustig lek. Han kastade därför åter in äpplet, och genast kastade vildmannen ut det igen, och så höllo de på en god stund. Men snart byttes glädjen i sorg, ty vildmannen behöll guldäpplet och ville inte ge det tillbaka. När så ingenting hjälpte, varken hotelser eller böner, började den lille slutligen gråta. Då sade vildmannen:

»Illa gjorde din far emot mig, då han tog mig till fånga, och du får aldrig igen ditt äpple, såvida du inte släpper mig lös.»

»Hur ska jag kunna släppa dig lös. Giv mig bara mitt guldäpple! Mitt guldäpple!» grät prinsen.

»Jo, gör nu, som jag säger», sade vildmannen. »Gå upp till din mor, drottningen, och bed henne kamma dig. Passa så på och stjäl nycklarna ur hennes bälte och kom hit och öppna dörren. Sedan kan du sätta nycklarna tillbaka på samma vis, som du tog dem, så ingen märker det.»

Ja, hur nu vildmannen lockade honom, så gjorde han slutligen, som han begärde, och kom så åter med nycklarna och öppnade burdörren, så vildmannen kom ut. När de nu skulle skiljas, sade denne:

»Här har du nu åter ditt guldäpple, som jag lovat, och skall du ha tack för att du släppte mig lös. En annan gång, när du behöver mig, vill jag hjälpa dig igen.»

Därmed sprang han sin kos. Och prinsen gick tillbaka till sin moder och bar igen nycklarna på samma vis han tagit dem.

När det nu spordes över kungsgården, att vildmannen var sin kos, blev där en ryslig uppståndelse, och drottningen sände ut folk på vägar och stigar för att spana efter honom. Men han var och blev borta.

Tiden led, och drottningen blev mer och mer bekymrad, ty hon väntade nu för var dag, att hennes gemål skulle komma hem igen. Så en dag fick hon se hans skepp komma seglande på sjön, och mycket folk samlades då på stranden för att hälsa honom. Som han nu kom i land, var hans första fråga, om de förvarat vildmannen väl. Då måste drottningen bekänna, hur det var, och berättade allt, som det tilldragit sig. Kungen vart ursinnig och sade, att han skulle straffa gärningsmannen, vem han än månde vara. Han lät så göra en duktig räfst över hela kungsgården, och varje barn fick fram att vittna — men ingen visste något.

Slutligen skulle den lille prinsen fram. Då sade han:

»Jag vet, att jag väl förtjänat min faders vrede, men jag kan ändå inte dölja sanningen. Det är jag, som släppt ut vildmannen.»

Drottningen blev blek som ett lik, och alla de andra med, ty där var ingen, som inte höll av prinsen.

»Aldrig skall det kunna sägas om mig, att jag bröt ett löfte, gällde det ock mitt eget kött och blod, utan skall du visserligen dö, som du förtjänar.»

Därmed gav han sina svenner befallning, att de skulle föra prinsen ut i skogen och döda honom. Och hans hjärta skulle de taga med sig till kungen, som ett tecken att de fullgjort hans befallning.

Nu blev där stor bedrövelse bland allt folket, och alla bådo om nåd för prinsen, men kungen var orygglig. Svennerna tordes då inte annat än lyda utan togo prinsen mellan sig och gåvo sig i väg. När de nu

kommit långt bort i skogen, fingo de se en vallare, som gick vall med svin. Då sade den ene till den andre:

»Inte synes mig rätt att vi bära hand på kungens son, utan låt oss hellre köpa en galt och taga hans hjärta, så vet ingen annat än att det är prinsens.»

Ja, det tyckte den andre svennen var vist talat. De köpte så en galt av vallaremannen, förde djuret undan i skogen och slaktade det och togo dess hjärta. Därefter bådo de prinsen draga sina färde och aldrig mer komma igen. Men själva vände de åter till kungsgården, och man kan väl förstå, vad där blev för en sorg, när de förtäljde om prinsens död.

Den unge prinsen gjorde nu som tjänarna bett honom — han vandrade vidare alltjämt och hade att äta endast nötter och vilda bär, som växte i skogen. När han så färdats länge och väl, kom han till ett berg, och överst på berget stod en hög fura. Han klättrade då upp i furutoppen för att se, om han inte kunde finna någon väg, och då han kom högst upp i toppen och såg åt alla håll, låg där en stor kungsgård långt, långt borta och glimmade i solen. Då blev han hjärtans glad och vände sina steg ditåt.

Under vägen träffade han på en dräng, som gick och plöjde. Han bad då att få byta kläder med honom, och det fick han. Så utrustad kom han äntligen fram till kungsgården, gick in och begärde tjänst samt blev då antagen till vallherde att valla kungens fä. Där vankade han nu i skogen hela långa dagarna, och allt som tiden led, glömde han sin sorg, och han växte och blev stor och ståtlig, så ingenstans fanns hans like.

Kungen, som rådde över kungsgården, hade varit gift och hade med sin drottning en enda dotter. Hon

var fagrare än andra jungfrur och därtill så blid och hövisk, att den kunde skatta sig lycklig, som en gång skulle få henne.

När hon nu fyllt sina femton år, fick hon en sådan otalig mängd friare, och fast hon gav dem alla nej, ökades alltjämt deras antal, så kungen blev rakt rådlös, vad han skulle ge dem för svar. Han gick så in i jungfrustugan till sin dotter och bad henne välja en ibland dem, men hon ville inte. Då blev han ond och sade:

»Efter du inte själv vill göra ditt val, så ska jag göra det, fast det nog kan hända det inte blir så alldeles i ditt eget tycke.»

Därmed ville han gå sin väg. Men prinsessan höll honom kvar och sade:

»Jag ser nog, att det måste bli som du vill. Men du må likväl inte tro, att jag tar vem som helst, utan skall den och ingen annan få mig, som kan rida uppför det höga glasberget med fulla vapen.»

Detta tyckte kungen var ett gott förslag, och han lät nu utgå ett påbud över hela riket, att den skulle få prinsessan, som kunde rida uppför glasberget.

När nu dagen var inne, som kungen hade sagt, ledsagades prinsessan med stor ståt ut till glasberget. Där sattes hon allra överst på bergåsen med guldkrona på huvudet och guldäpple i handen, och hon var så fager, att det var ingen, som inte gärna vågat sitt liv för hennes skull.

Tätt nedanför under berget samlade sig alla friarna med granna hästar och glänsande vapen, så det sken som en eld i solèn, och runt omkring strömmade menigheten till i stora skaror för att se på deras lek. När så allt var redo, gavs tecken med horn och trumpeter, och i detsamma rände friarna, en efter annan, med

all makt uppför höjden. Men berget var högt och glatt som is och därtill mycket brant, så det var ingen, som kom mer än ett litet stycke upp, förrän han hals över huvud störtade ner igen, och det kunde väl hända, att en och annan därvid bröt både armar och ben. Härav uppstod ett förfärligt brak, och hästarna gnäggade, folket skrek, och vapnen slamrade, så att det hördes vida vägar.

Under det allt detta tilldrog sig, vankade prinsen omkring i skogen med sina oxar. När han då fick höra larmet och gnyet, satte han sig på en sten, lutade huvudet i handen och föll i djupa tankar. Ty han tänkte på, hur gärna han velat vara med och rida som de andra. I detsamma fick han höra steg, och då han såg upp, stod vildmannen framför honom.

»Tack för sist», sade denne. »Varför sitter du här så ensam och bedrövad?»

»Jo, jag må väl vara ledsen», sade prinsen. »För din skull är jag en flykting ur min faders land, och nu har jag inte så mycket som en häst och en rustning för att kunna rida fram till glasberget och tävla om prinsessan.»

»Å, är det inte annat», sade vildmannen, »så kan det väl bli nå'n råd. Du har hjälpt mig en gång. Nu vill jag hjälpa dig igen.»

Därmed tog han prinsen vid handen och förde honom djupt ner i jorden till sin håla. Där visade han honom en rustning, som var alltigenom smidd av hårdaste stål och så blank, att det var ett blått skimmer runt omkring. Och tätt bredvid stod en präktig gångare fullt sadlad och skrapade berget med stålskorna och tuggade betslet, så det vita skummet flöt ända ner på marken.

»Skynda dig nu och kläd på dig», sade vildmannen. »Rid så bort och försök din lycka, så ska jag under tiden valla dina oxar.»

Prinsen lät inte säga sig detta två gånger utan klädde på sig både hjälm och harnesk, spände sporrar på fot och band svärd vid sidan och kände sig så lätt i stålrustningen som en fågel i luften. Därefter sprang han upp i sadeln, så det klang i varenda sölja, gav hästen sporrarna och sprängde i väg fram mot berget.

Prinsessans friare skulle just nu sluta sin lek, och ingen av dem hade vunnit priset, fast de alla gjort så gott de kunde. Som de nu stodo och överlade och tänkte, att lyckan kanske bleve dem gunstigare en annan gång, fingo de plötsligt se en ungersven komma ridande fram ur skogsbrynet och rätt emot berget, och han förde sig så ridderligt i sadeln, att det var en lust att se. Genast vändes allas ögon mot den främmande kämpen, och det blev en undran, vem han kunde vara, ty ingen hade någonsin sett honom.

Men de fingo inte mycken tid att spörja och fråga, ty knappt hade han kommit fram ur skogen, förrän han lyfte sig i stigbyglarna, högg hästen med sporrarna och rände av som en pil rätt uppför glasberget. Likväl red han inte ända upp, utan när han kom mitt på branten, kastade han plötsligt om sin gångare och red tillbaka utför berget, så elden fräste om hästskorna. Därefter var han på ett ögonblick försvunnen i skogen.

Nu blev där en uppståndelse och en undran över den främmande kämpen, och alla kommo överens om att de aldrig sett båldare hovman eller präktigare gångare, och prinsessan lär ha tyckt så med, ty var natt sedan drömde hon om den främmande ungersvennen.

En tid därefter skulle friarna pröva sin lycka för andra gången. Allt gick till på samma vis som förut, och ingen av friarna lyckades bättre, ty när de kommit ett stycke uppför berget, störtade de hals över huvud utför igen.

Under tiden gick prinsen vall med sina oxar i skogen, och då han fick höra larmet och vapenbullret, satte han sig och grät, ty han tänkte på prinsessan och hur gärna han velat vara med och rida med de andra. Då stod åter vildmannen framför honom och frågade, varför han var så ledsen. Och då han hörde anledningen till hans sorg, tog han honom vid handen och förde honom djupt ner i sin håla och visade honom en rustning av klaraste silver — så blank, att den sken långa vägar. Och tätt bredvid den stod en snövit gångare fullt sadlad och skrapade berget med silverskorna och tuggade betslet, så skummet stänkte ända ner i marken.

»Skynda dig nu och ikläd dig rustningen och rid så bort att pröva din lycka, så ska jag valla dina oxar under tiden», sade vildmannen.

Prinsen gjorde detta och sprängde sedan i väg och red ända fram till glasberget.

Då prinsessans friare som bäst stodo och överlade och hoppades på bättre lycka nästa gång, kom en ungersven plötsligt sprängande fram ur skogsbrynet och for tätt intill berget, och han var klädd i silver från huvud till fot. De kände nu igen samme kämpe som förra gången. Prinsen hade inte väl kommit fram på slätten, förrän han reste sig i stigbyglarna, sporrade sin häst och sprängde av som en eld uppför branta berget. Likväl red han inte ända upp, utan när han kom överst på bergkammen, hälsade han prinsessan med stor höviskhet och kastade sedan om sin gångare

och red tillbaka utför berget, så det glimmade om hästskorna. Därpå försvann han i skogen.

Nu kan man tro det blev en ännu större uppståndelse än förra gången, och undran var stor, vem den främmande kämpen kunde vara. Men alla voro de överens om, att de aldrig sett raskare ungersven, och prinsessan, sade de, hade rodnat som en ros, när han hälsade henne på berget.

En tid därefter utsatte kungen dag för friarnas tredje försök. Prinsessan ledsagades åter upp på berget, och allt tillgick som förra gången, men det gick lika illa, ty berget var så glatt och så brant, så när de väl hunnit ett stycke, störtade de hals över huvud ner igen.

Medan allt detta tilldrog sig, gick prinsen och vallade sina oxar, och då han hörde larmet och gnyet, grät han bittert, ty han tänkte på kungadottern och hur gärna han vågat sitt liv för att vinna henne. Då stod vildmannen plötsligt framför honom och frågade, varför han var så bedrövad. Då prinsen sagt detta, tog vildmannen honom med sig ner i sin håla och visade honom en rustning av renaste guld, så den glimmade som själva solen. Och tätt bredvid stod en präktig gångare, fullt sadlad, och skrapade berget med guldskorna och tuggade betslet, så skummet flöt ända ner på marken.

»Skynda dig nu och kläd på dig och rid så bort och fresta din lycka», sade vildmannen.

Prinsen iklädde sig rustningen och sprang upp i sadeln, så det klang i var sölja, och sprängde sedan i väg mot glasberget.

Som nu prinsessans friare som bäst lade råd om vad de borde företaga, fingo de plötsligt se en ungersven komma ridande ur skogen och rakt mot berget. Och han var klädd i guld från topp till tå och förde sig så

ridderligt i sadeln. De igenkände nu samme kämpe som förut. Men prinsen gav dem ej lång tid att undra, ty genast han kom ut på slätten, reste han sig i sadeln, satte sporrarna i hästen och sprängde av som en blixt upp mot glasberget. Väl uppkommen överst på toppen hälsade han prinsessan med stor höviskhet, böjde knä för henne och mottog guldäpplet av hennes hand. Därpå kastade han om sin gångare och red tillbaka utför berget, så elden gnistrade om guldskorna och en lång guldstrimma låg efter honom, var han flög fram. Därefter försvann han i skogen.

Men nu först skall man tro där blev ett leverne på berget. Folket jublade, så det hördes lång väg, hornen ljödo, trumpeterna smattrade, hästarna gnäggade, vapnen brakade, och kungen lät högt förkunna, att den främmande guldkämpen vunnit priset.

Nu återstod bara att få reda på den guldsmidde kämpen, ty ingen kände honom. Men de väntade alla, att han med det första skulle infinna sig på kungsgården. Men han kom inte. Det blev stor undran häröver, och allt som det led, bleknade prinsessan av och tynade. Och kungen blev otålig, och friarna knotade och knorrade mer och mer för varje dag.

När ingenting annat återstod, så lät kungen utlysa ett stort ting vid sin gård, och var man, hög och låg, skulle komma dit, så att prinsessan själv måtte få välja ibland dem. Där kom nu en förfärlig massa folk både för prinsessans skull och för att kungen så befallt.

Som de nu alla voro samlade, trädde prinsessan ut ur kungsgården med stor ståt och vandrade med sina tärnor runtomkring i skaran. Men hur hon letade på alla håll, fann hon likväl inte, vad hon sökte. När hon så kommit ända ytterst i ringen, fick hon plötsligt se

en man, som stod undanskymd i folkhopen. Han var klädd i en stor hatt och i en vid grå kappa såsom vallaremän bruka hava, men huvan var uppdragen, så ingen kunde se hans ansikte. Strax sprang prinsessan fram, drog ner huvan, tog mannen i famn och ropade högt:

»Här är han! Här är han!»

Då log allt folket, ty de igenkände i honom kungens vallare, och kungen själv utbrast:

»Gud tröste mig för en så'n svärson jag får!»

Men mannen lät sig intet bekomma utan svarade:

»Å, sörj inte för det! Jag är så god en kungason som nå'nsin du är kung.»

Därmed kastade han av sin vida kappa. Men då log ingen mer, ty i stället för den grå vallaremannen stod där en så fager ung prins, klädd i guld från huvud till fot och med prinsessans guldäpple i handen, och alla kände nu väl igen, att detta var svennen, som ridit uppför glasberget.

Nu blev det en glädje. Prinsen tog sin käresta i famn och berättade om sin härkomst och allt annat, som hänt honom. Kungen gav sig nu ingen ro utan lät genast laga till bröllop och bjöd allt folket och friarna med. Och där blev nu tillrett ett gästabud, vars make man aldrig varit med om, och prinsen fick kungadottern och med henne halva riket. Men när bröllopet hade stått i dagarna sju, tog han sin fagra brud och drog med stor ståt hem till sin faders land igen. Där blev stor fröjd, och kungen och drottningen gräto av glädje att få honom levande igen.

Sedan levde de lyckliga tillsammans, och ingen har vidare sport något om vildmannen.



Kungasonen och Messeria.

(Från södra Småland.)

et var en gång en kung och en drottning, som inte hade några barn. Häröver sörjde de mycket, och kungen önskade ingenting högre än att få en arvinge till krona och rike. Men åren gingo, och ännu såg det inte ut, som om deras hopp skulle gå i fullbordan.

Drottningen hade sin största glädje att fara omkring på sjön, då vädret var vackert. Då hände det sig en gång, att hennes båt plötsligt stod stilla ute på havet, och sjömännen förmådde inte få den varken fram eller tillbaka. Nu kunde alla väl förstå, att det var någon i vattnet, som höll skeppet fast. Drottningen gick därför upp på skeppsbordet och frågade, vem som hindrade deras färd. Då hördes under kölen en röst, som sade:

»Aldrig kommer du mer på den gröna jorden, om du inte ger mig, vad du bär under ditt bälte.»

Drottningen samtyckte gärna härtill och kastade så i havet sin nyckelknippa, som hängde vid bältet. Genast blev snäckan åter flott och seglade i väg över vågorna, tills de nådde hamn i kungens rike.

En tid därefter märkte drottningen, att hon skulle få ett barn. Då blev stor fröjd över hela landet, och

kungen gladdes allra mest, att han nu skulle få sin käraste önskan uppfylld. Men drottningen själv var inte glad, ty hon fruktade, att hon ovetande bortlovat sitt eget barn. När då kungen märkte hennes hemliga sorg, undrade han storligen häröver och frågade, varför hon ensam var så bedrövad, medan alla andra fröjdade sig. Hon berättade då allt som hänt under sjöresan. Kungen bad henne vara lugn och slå bort sina bekymmer. Han skulle nog laga så, att havsfrun aldrig fick deras barn i sitt våld.

När nu tiden var inne, födde drottningen en liten son. Den lille prinsen växte till i ålder och krafter och blev starkare och vackrare än andra barn. Kungen och drottningen kände häröver en stor glädje, och de aktade den lille prinsen som sin ögonsten.

Åren gingo, och prinsen var nu på sitt tolfte år. Då hände sig, att kungen fick besök av sin broder, som rådde över ett annat rike, och denne hade två söner med sig. De tre prinsarna lekte nu med glädje tillsammans. En dag roade sig de främmande prinsarna med att rida på gården, som låg utanför huset, men den unge prinsen stod därinne och såg på. Då fick han en sådan häftig längtan att få vara med i leken och smög sig därför bort från sina väktare, sprang ut på gården och steg upp på en häst. Prinsarna redo så ner till stranden för att vattna sina fålar. Men knappt hade prinsens häst kommit ut i vattnet, förrän han sprang ut i sjön och försvann i vågorna. De främmande prinsarna vände genast hem till kungsgården och berättade om den stora olyckan. Då kan man veta där blev jämmer och sorg, och kungen skickade alla sina män att leta efter prinsen — men förgäves. Han var och förblev borta.

Den unge prinsen fortsatte emellertid sin färd genom vattnet och fann slutligen en grön stig, som ledde till ett fagert slott långt ner på havets botten. Slottet skimrade överallt av guld och ädla stenar, så man aldrig har sett dess like. Och därinne bodde havsfrun — hon som råder över vind och våg. När nu prinsen kom in i slottet, såg käringen på honom med blida ögon och hälsade och sade:

»Välkommen fager ungersven! I tolv vintrar har jag väntat på dig. Du skall nu stanna här och bli min smådräng. Tjänar du mig troget och väl, så skall du få lov att vända åter till dina fränder, men om du inte gör som jag befaller, så gäller det ditt liv!»

Vid detta tal blev prinsen ängslig till mods, ty han längtade hem till sina föräldrar. Men han måste foga sig i sitt öde och stannade så en lång tid hos havsfrun.

En dag lät hon kalla prinsen inför sig och sade:

»Det är tid, att du börjar din tjänst, och detta skall vara ditt första prov. Här är två sorters garn, ett vitt och ett svart. Nu skall du tvätta det vita garnet svart och det svarta garnet vitt. Men allt måste vara färdigt i morgon bittida, då jag vaknar, annars gäller det ditt liv.»

Prinsen tog nu garnen, gick så ner till sjön och började tvätta. Men hur han än bar sig åt — det vita garnet var och blev vitt, och det svarta garnet var och blev svart. När han nu märkte, att han inte kunde fullgöra sitt prov, blev han mycket bedrövad och grät bittert. I detsamma kom där gående en ung, mycket fager jungfru. Hon gick fram till prinsen, hälsade vänligt och frågade, varför han var så bedrövad. Prinsen svarade då:

»Jo, jag må väl gråta. Havsfrun har befallt mig

tvätta det vita garnet svart och det svarta garnet vitt. Om jag inte det har gjort tills i morgon, när hon vaknar, gäller det mitt unga liv.»

»Om du lovar att vara mig trogen, så vill jag hjälpa dig och alltid vara dig trogen igen», sade flickan.

Detta lovade prinsen gärna, ty flickan var så vacker, att han aldrig sett hennes make. De svuro nu att aldrig svika varandra.

Därpå gick flickan bort till en jordfast sten, slog på den och sade:

»Alla min fru mors pysslingar kommen fram och hjälpen mig tvätta det vita garnet, tills det blir svart, och det svarta garnet, tills det blir vitt!»

I samma stund kom där upp en skara småfolk eller pysslingar, så många att man inte kunde räkna dem. Och varje pyssling tog en liten trådända och började tvätta så flitigt, så flitigt, och de slutade inte upp, förrän det vita garnet blivit svart och det svarta garnet vitt. När så allt var färdigt, kröpo pysslingarna ner under stenen, och ingen såg dem mera. Men den unga flickan satte sig att samtala med kungasonen och berättade nu, att hon var en prinsessa och hette Messeria, samt varnade honom för att för någon omtala, hur de träffat varandra.

Tidigt på morgonen, innan solen gick upp, gick prinsen inför sin matmoder. När han kom in, sporde hon, om han gjort, som hon befallt. Prinsen svarade ja och visade henne de bägge garnen. Då blev havsfrun storligen förundrad och sade:

»Hur har det gått till? Har du träffat någon av mina döttrar?»

Men prinsen svarade, att han inte sett någon, och så skildes de åt för den gången.

Någon tid därefter lät havsfrun åter kalla prinsen inför sig och sade:

»Jag vill nu förelägga dig ett annat prov. Här är en tunna vete och en tunna korn, blandade om varandra. Du skall skilja denna säd efter dess olika slag, så att kornet skiljes från vetet och vetet från kornet. Men allt skall vara gjort i morgon, när jag vaknar, annars gäller det ditt liv!»

Prinsen tog nu säden och började plocka det mesta han kunde, men hur han än bar sig åt, så när det led fram på natten, hade han endast hunnit med en ringa del. Då blev han mycket bedrövad och grät bittert. I detsamma kom Messeria gående, hälsade hjärtligt och sporde efter orsaken till hans stora sorg.

»Jo», svarade prinsen, »jag må väl gråta, ty havsfrun har befallt mig skilja all denna säd efter dess olika slag, kornet för sig och vetet för sig. Och om jag inte gjort det tills i morgon, då hon vaknar, gäller det mitt liv.»

Flickan sade då, att om han lovade att vara henne trogen, så skulle hon hjälpa honom och vara honom trogen igen. Prinsen lovade att aldrig älska någon annan i hela världen än henne. Hon gick då bort till en jordfast sten, klappade därpå och sade:

»Alla min fru mors pysslingar kommen fram och hjälpen mig skilja kornet från vetet och vetet från kornet!»

Genast kom där upp en otalig massa pysslingar. Och varje pyssling tog nu ett korn, och de plockade så flitigt, så flitigt, ända tills all säden var skiftad. Då kröpo de åter ner under stenen, och ingen såg dem mera. Messeria gick också sin väg, sedan hon först varnat prinsen att inte låta någon veta, hur de träffat varandra.

Tidigt på morgonen, innan dagen grydde, gick prinsen inför sin matmoder. Hon sporde nu, om han fullgjort hennes uppdrag. Prinsen jakade och visade henne säden, där den var skild, varje slag för sig. Då blev käringen mycket förundrad och sade:

»Hur har det gått till? Har du träffat någon av mina döttrar?»

Men han svarade, att han inte sett någon, och så skildes de åt för den gången.

När så åter en tid hade gått, sände havsfrun bud efter prinsen.

»Jag vill nu förelägga dig ett tredje prov. I mitt stall äro hundra oxar, och där har inte blivit rengjort på tjugu år. Nu skall du gå dit och göra rent. Och om du gjort det tills i morgon, då jag vaknar, vill jag ge dig en av mina döttrar, och du skall få lov att fara hem till dina fränder. Men om du inte gör, som jag sagt dig, gäller det ditt liv!»

Prinsen gick nu till havsfruns stall och började sitt arbete, men hur han än bar sig åt, var det lätt att se, att han aldrig skulle bli färdig, ty högen snarare ökades än minskades. Då blev han förtvivlad och började bittert gråta. I detsamma kom Messeria gående, och hon frågade genast om orsaken till hans stora sorg. Prinsen berättade henne då om havsfruns befallning, och att det gällde hans liv, om han ej kunde fullgöra den. Hon sade då, att om han ville lova att vara henne trogen, så ville hon hjälpa honom, och då han åter lovat henne det, gick hon bort till en jordfast sten, slog på den och sade:

»Alla min fru mors pysslingar kommen fram och hjälpen mig att rensa havsfruns stall!»

Genast kom där fram en oräknelig massa pysslingar,

så hela marken vimlade, och de små männen arbetade så ivrigt och träget samt slutade inte, förrän hela stallet var rent. Då kröpo de ner igen under stenen. Men Messeria satte sig att samtala med prinsen och varnade honom för att inte låta någon veta, hur de träffats. Hon berättade honom också, att havsfruns döttrar inte voro något annat än kungabarn, som blivit förvandlade till alla möjliga slags djur. »Och», sade hon, »om du inte vill svika mig, så kom ihåg att jag är förbytt till en liten katta, som är bränd på ena sidan och klippt i ena örat.» Prinsen lade detta noga på minnet och sade, att han aldrig skulle glömma hennes råd. Därmed togo de ett ömt avsked av varandra.

Bittida om morgonen gick prinsen inför sin matmoder, som genast frågade honom, om han fullgjort hennes uppdrag. Prinsen jakade, och de gingo tillsammans dit, där stallet låg. När nu käringen fick se, att allt var gjort, som hon hade befallt, blev hon övermåttan förundrad och frågade:

»Hur gick det till? Har det varit någon och hjälpt dig?»

Prinsen svarade, att han inte träffat någon.

»Om så är», sade havsfrun, »vill jag stå fast vid det ord och löfte jag givit dig. Du skall därför få välja dig en av mina döttrar och sedan draga hem igen till dina fränder.»

Prinsen följde nu med havsfrun, och de kommo in i en stor sal, där han aldrig varit förr. Salen var härligt smyckad på det allra dyrbaraste med guld och silver, och därinne voro samlade en stor skara djur av allehanda slag, ormar, paddor, ödlor, kattor, vesslor och andra, som ingen kan uppräkna.

»Här ser du nu alla mina döttrar», sade havsfrun, »välj nu vilken du vill!»



»Alla min fru mors pysslingar kommen fram och hjälpen mig tvätta det vita garnet, tills det blir svart, och det svarta garnet, tills det blir vitt.»

När prinsen såg de otäcka djuren, blev han illa till mods och visste inte rätt, vart han skulle vända sig, så vederstyggliga tycktes de honom. Bäst det var fick han se en liten katta, som var bränd på ena sidan och hade ena örat avklippt, och hon gick omkring i rummet, viftade med svansen och såg mycket bekymrad ut. Då kom prinsen ihåg, vad Messeria hade sagt. Han gick bort till den lilla kattan, strök henne med handen och sade:

»Denna vill jag ha och ingen annan!»

I samma stund skiftade djuret sin hamn, och framför prinsen stod nu en fager mö, som prinsen genast kände igen som den flicka, som hjälpt honom. Men havsfrun blev mycket förargad och sade:

»Varför skulle du just välja henne? Hon var mig kärast av alla mina döttrar.»

När så ännu en tid gått, lät havsfrun skicka efter prinsen och sade:

»Jag vill nu tillreda ditt bröllop, men först skall du hämta bröllopskläder åt din unga brud. Gå därför till min syster och hälsa henne från mig, så får du allt som behövs.»

Prinsen blev mycket bedrövad häröver, ty han kunde väl förstå, att det skulle bli en farlig färd. Han satte sig därför ned och grät bittert. Men bäst han satt, kom Messeria gående och frågade, varför han var så bedrövad. Han omtalade då havsfruns befallning. Messeria sade, att om han bara ville lova att alltid vara henne trogen, så ville hon hjälpa honom. Det försäkrade han. Då sade hon:

»När du ger dig i väg, kommer du först till en grind, som står på själva gränsen, där havsfruns ägor sluta. Grinden är gammal och trög. Smörj henne därför med

smörja ur det här smörjehornet. Sedan kommer du till två karlar, som hugga en ek invid vägen. De ha yxor av trä. Därför skall du ge dem de här yxorna av järn. Därnäst kommer du till två andra karlar, som stå vid gården och tröska. De ha slagor av järn, men du skall ge dem dessa slagor av trä. Så kommer du till två örnar, som hota dig, när du går förbi. Giv dem dessa bägge köttstycken. Men hos havsfruns syster har jag aldrig varit, och därför kan jag inte ge dig några råd, hur du där skall bära dig åt. Men var bara försiktig och ät ingenting.»

Prinsen tackade mycket för dessa goda råd och lovade noga följa dem. Därefter tog han farväl av Messeria och började sin vandring.

Sedan han gått en stund, kom han till en grind, som stod just där havsfruns ägor slutade, och grinden var gammal och gick trögt på sina hakar. Prinsen gjorde då, som Messeria lärt honom — han tog upp sitt smörjehorn och smorde hakarna. Därefter gick han vidare och kom till de båda männen, som höggo. Som de bara hade en yxa och den var av trä, gav han dem var sin järnyxa. Han kom så dit, där tröskekarlarna stodo, och då de hade tunga slagor av järn, gav han dem slagor av trä. Slutligen kom han till de båda örnarna, som hotade honom, men han gav dem köttstyckena och fortsatte nu utan hinder fram till gården, där havsfruns syster bodde.

När prinsen kom inför henne, framförde han sitt ärende, och han blev mottagen på det allra bästa. Men käringen hade ett styggt utseende, så han kunde väl förstå, att hon inte menade allt vad hon sade. Hon bad honom nu sitta ner, medan hon gjorde i ordning bröllopssakerna, och lät inbära mat till honom

att äta under tiden. Men prinsen ihågkom Messerias råd och ville inte smaka maten utan passade på och gömde den i sängen. När det så lidit en stund, trädde havsfrun in och sporde, om hennes gäst hade ätit. Prinsen svarade ja. Då log käringen och sade:

»Mannahuvud, var är du?»

Maten svarade:

»Jag står vid sängafötterna,
jag står vid sängafötterna.»

Nu vart prinsen förskräckt, ty han märkte käringens ondska. Men havsfrun blev vred, gick efter maten och sade, att prinsen skulle äta av den, antingen han ville eller inte.

Hon gick så ut för andra gången, och prinsen såg sig genast om efter ett nytt gömställe. Han stoppade nu maten i ugnshålet och dolde den så gott han kunde. Men det dröjde inte länge, förrän käringen kom tillbaka och frågade, om han ätit. Då prinsen svarade ja, log käringen i sitt falska hjärta och sade:

»Mannahuvud, var är du?»

»Jag står i ugnshålet,
jag står i ugnshålet»,

svarade maten.

När nu käringen märkte, att prinsen var på sin vakt mot alla hennes ränker, blev hon övermåttan vred, gick efter maten och sade, att om han inte åt av maten, skulle han mista livet.

Därpå gick hon bort för tredje gången. Nu visste prinsen i sin nöd inte var han skulle gömma maten utan stack den i barmen under sina kläder. När så

käringen kom tillbaka och frågade, om han hade ätit, och prinsen svarade ja, sade hon:

»Mannahuvud, var är du?»

då svarade maten:

»Jag sitter i barmen,
jag sitter i barmen.»

Då log käringen och sade:

»Sitter du i barmen,
kommer du snart i tarmen!»

Därefter bad hon prinsen hälsa mycket till hans matmor, räckte honom en ask med bröllopssaker och önskade honom lycka på resan. Därefter skildes de åt.

Prinsen gav sig nu på hemvägen, och glad var han. Men »det är inte värt att ropa hej, förrän man är över bäcken», som det gamla ordstävet lyder, ty han hade inte hunnit längre än till de bägge örnarna, förrän käringen ropade:

»Örnar, riv ihjäl honom!»

Då blev han mycket förskräckt. Men när örnarna fingo se, vem det var, ville de inte göra honom någon skada utan svarade:

»Nej, han har givit oss mat,
han har givit oss mat!»

Prinsen fortsatte nu sin väg och kom till männen, som tröskade. Då ropade käringen:

»Tröskare, slå ihjäl honom!»

Han blev nu åter mycket rädd, men när karlarna sågo, vem det var, ville de inte göra honom något ont utan svarade:

»Nej, han har givit oss träslagor för järnslagor,
träslagor för järnslagor!»

Han slapp så undan nu också. Men när han kom till männen, som höggo, ropade käringen:

»Huggekarlar, hugg ihjäl honom!»

Men när karlarna sågo, vem han var, svarade de:

»Nej, han har givit oss järnyxor för träyxor,
järnyxor för träyxor!»

Nu lade prinsen benen på ryggen och sprang, ända tills han kom till grinden.

»Grind, kläm ihjäl honom!»

skrek käringen.

Men grinden svarade:

»Nej, han har smort mig,
han har smort mig!»

Nu var han äntligen inne på havsfruns ägor, och ingen lär väl undra över, att han var mycket trött efter en sådan färd.

När han nu vilat sig en stund, började han åter vandra mot hemmet. Medan han så färdades vägen fram, rann honom i hågen, att det kunde allt vara roligt att veta, vad för bröllopssaker där voro gömda i asken. Han tänkte nog på Messeria och hennes varningar, men, som det brukar hända, »ungdom och visdom följas inte åt», och ju mer han funderade, desto nyfiknare blev han. Till slut kunde han inte längre styra sin otålighet utan gläntade på locket vid ena sidan. Men nu fick han se något märkvärdigt, ty asken var full av gnistor, och det stod som en eldström ur öppningen, och gnistorna flögo omkring åt alla

håll. Då ångrade prinsen sin obetänksamhet, men det var för sent, och nu visste han inte, vad han skulle göra, så rädd var han, utan satte sig ner och grät.

Plötsligt föll honom i tankarna, att han kunde väl fresta, om inte Messerias små pysslingar ville hjälpa honom. Han gick så fram till den jordfasta stenen, slog på den och ropade:

»Alla min fru mors små pysslingar kommen fram och hjälpen mig lägga in brudsakerna!»

Genast kom där fram en otalig mängd pysslingar, och de spridde sig åt alla håll och jagade efter gnistorna över både berg och dalar. Efter en stund kom hela skaran tillbaka, och var och en hade fångat en gnista, som han lade åter i asken. Därefter kröpo de alla ner under stenen. Men prinsen föresatte sig att en annan gång vara klokare och vandrade så med glädje och fröjd hem till borgen, där hans matmor bodde.

När nu havsfrun fick syn på honom och hörde, att han väl genomgått alla farligheter, blev hon mycket förvånad och tog väl emot honom. Hon lät så fira hans bröllop med stor ståt och gamman, och alla hennes döttrar voro med på gästabudet. Men Messeria var den vänaste av dem alla, och prinsen höll henne så kär och tyckte hon var det fagraste av allt han sett i det härliga slottet.

Sedan bröllopet var över, fingo prinsen och hans brud tillåtelse att draga därifrån. De togo då avsked av havsfrun och önskade av allt hjärta, att de aldrig mer måtte råka henne. Därefter satte de sig i en förgyllande karm och foro över många gröna slätter, tills de kommo upp ur havet inte långt från kungsgården.

Då kom över prinsen en sådan brinnande längtan att se, hur det stod till hemma hos hans fränder, men

Messeria lade sig däremot och tyckte, att de först borde fara till hennes fader, som också var konung. Men prinsen höll så fast vid sin mening, att hon slutligen gav efter. När de nu skildes åt, tog Messeria ett löfte av honom, att han inte skulle smaka någon föda, medan han var borta, utan genast vända tillbaka. Han lovade lyda henne och gav sig i väg. Men Messeria satte sig ned och grät bittert, ty hon anade, hur hans färd skulle sluta.

När nu prinsen kom till sin faders gård, blev där stor fröjd. Särskilt kungen och drottningen voro utom sig av glädje. Där tillreddes nu ett präktigt gästabud, och alla önskade prinsen välkommen hem igen. Men han ville varken äta eller dricka utan sade, att han genast skulle fara sin väg. Detta fann drottningen underligt, och hon ville inte släppa honom fastande ifrån sig. Han blev därför övertalad med många böner och lät slutligen förmå sig att smaka ett pepparkorn. Då förändrades ögonblickligen hans sinne, så han glömde sin fagra brud och allt som hänt, medan han var hos havsfrun. Han började nu äta och dricka och göra sig glad med sina fränder. Men under tiden satt Messeria i skogen och väntade, ända tills solen gått ned. Då gick hon förtvivlad bort till en liten koja och bad att få låna hus av det fattiga folket, som bodde där.

Så gick det en tid bortåt. Kungen började nu önska, att hans son ville taga sig en gemål. Prinsen hade ingenting häremot utan for bort till ett annat rike och friade till en fager kungadotter. Då reddes där till gästabud, och bröllopet firades med lust och lek och allsköns gamman.

Men Messeria vandrade fram till kungsgården och

bad att få vara med som tjänsteflicka. Hon gick så ut och in i bröllopssalen, men man kan väl förstå, att hon gjorde det med tungt hjärta. Men hon dolde sina tårar, och under den allmänna glädjen var där ingen, som lade märke till hennes sorg.

När bröllopsfesten pågått en stund, sattes bord framför gästerna, och Messeria hjälpte till att bära in maten. Hon hade tagit med sig två duvor, som flögo fram och åter i salen. När nu första anrättningen bars in, tog tärnan tre vetekorn och kastade åt duvorna, men hanen flög fram och tog alla kornen, så honan fick ingenting. Då sade den lilla duvan:

»Tvi vare dig
för du svek mig
som kungens son svek Messeria!»

Det blev nu tyst i salen, och gästerna förundrade sig över de små fåglarna. Men brudgummen blev mycket tankfull, lockade duvorna till sig och smekte dem.

Efter en stund sattes den andra rätten in på bordet. Messeria kastade nu återigen tre vetekorn åt duvorna. Det gick precis som förra gången, att hanen tog alla kornen och lämnade inget kvar åt den lilla duvan. Då sade hon:

»Tvi vare dig
för du svek mig
som kungens son svek Messeria!»

Det blev nu åter tyst i salen, och alla lyssnade på fågelns ord. Men prinsen blev underlig till mods och lockade till sig duvorna och smekte dem.

När nu tredje rätten bars in, kastade Messeria åter tre vetekorn åt fåglarna. Men hanen tog alla kornen som förut. Då sade duvan:

När harsfrun hörde, att han väl genomgått alla farligheter, bler hon mycket förvånad och tog väl emot honom.

»Tvi vare dig
för du svek mig
som kungens son svek Messeria!»

Nu blev där åter alldeles tyst i gästabudssalen, och ingen visste, vad man skulle tänka om detta järtecken. Men vid duvans ord vaknade prinsen som ur en dröm, och det rann honom i sinnet, hur illa han lönat den stackars Messeria för all hennes kärlek. Han sprang så upp från bordet, tog henne i sin famn och sade, att hon och ingen annan skulle bli hans brud. Och han berättade för alla om den trohet Messeria visat honom och om allt som hänt honom, då han var hos havsfrun.

När kungen och drottningen och bröllopsskaran hörde allt detta, kunde de knappt hämta sig från sin förvåning. Den främmande prinsessan blev nu återskickad till sina fränder och Messeria smyckad till brud i stället och given åt den unge prinsen. De levde så samman mången god dag i tukt och ära. — Och prinsen glömde aldrig mera bort den fagra Messeria.